

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

nr. 8-9 (52-53), 2018

O UNIUNE COMUNĂ, BAZATĂ PE AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI REGIUNI

KARL-HEINZ LAMBERTZ, PRESEDINTELE COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR: "SĂ RECONSTRUIM EUROPA DE JOS ÎN SUS! VEDEM EUROPA CU APROXIMATIV 100 000 DE AUTORITĂȚI LOCALE ȘI 300 DE REGIUNI!"

În cadrul unei adresări către președintele Parlamentului European Antonio Tajani, dar și către alți factori de decizie ai UE, președintele Comitetului European al Regiunilor Karl-Heinz Lambertz a vorbit despre starea Uniunii Europene prin prisma autorităților locale și regionale. Potrivit președintelui Comitetului European al Regiunilor, Europa poate fi puternică doar dacă orașele și municipiile ei vor fi dezvoltate.

De multe ori, când ne întâlnim cu reprezentanții și actorii locali și regionali, îi auzim spunând: "Fără UE acest lucru nu ar fi fost posibil", "Fără Uniunea Europeană nu am fi putut construi acest pod", "Fără Uniunea Europeană nu am fi putut stabili acest schimb de experiență pentru studenții universitari", "Fără Uniunea Europeană nu am fi putut construi această linie de metrou"...

Am conștientizat cu mult timp în urmă că ceea ce Uniunea Europeană ne-a ajutat să realizăm în orașul meu Eupen și în regiunea mea, se implementează, de asemenea, și dincolo de Europa. În trecut m-am luptat pentru ca Europa să susțină regiunea mea să se dezvolte, iar astăzi lupt umăr la umăr cu voi pentru a mă asigura că orașele și regiunile noastre pot construi Europa. Cele mai concrete realizări ale Uniunii noastre depășesc cu mult programul Erasmus, care este atât de des - și pe bună dreptate - adus drept exemplu. Atât acasă, cât și aici, la Bruxelles, rolul nostru este de a reaminti oamenilor aceste succese cotidiene, multe dintre care nu ar fi fost posibile fără politica de coeziune. Atunci când instituțiile europene promovează Europa, este esențial să fie subliniată contribuția directă a UE la îmbunătățirea calității vieții europenilor.

Nicio adresare a UE nu ar fi completă dacă ar menționa doar statele membre, fără nivelul local și regional. Rolul Adunării noastre de reprezentanți aleși este

"Orașele și regiunile noastre, dar și reprezentanții lor aleși reprezintă un factor de încredere și de stabilitate pentru Uniune! Prin întărirea teritoriilor noastre, noi întărim Uniunea Noastră!"

să reamintim celorlalte instituții europene și naționale că Uniunea nu începe și nu se termină cu statele membre.

De asemenea, starea Uniunii Europene, poate chiar mai presus de toate depinde de starea municipalităților, orașelor și regiunilor sale. Nu percepem Europa doar cu instituțiile și statele sale membre. Vedem Europa cu aproximativ 100 000 de autorități locale și 300 de regiuni. Anume ele sunt fundamentul democratic pe care trebuie să reconstruim Europa, cu și pentru cetățenii noștri.

Da, într-adevăr, orașele și regiunile noastre au nevoie de Uniune. Și tocmai pentru că au nevoie de UE, acestea nu ar putea accepta niciun proiect în care dezvoltarea regională să fie doar parțial sau deloc susținută de Europa. Cum am putea, în calitate de reprezentanți ai aleșilor

locali sau regionali europeni să permitem UE să negligeze sau chiar să renunțe la orașele și regiunile sale? Acest lucru pur și simplu este inacceptabil. Slăbind puterea municipalităților, orașelor, regiunilor noastre vom șubrezi și puterea Uniunii noastre. Acest lucru nu trebuie să facă parte din planurile noastre de viitor. Dimpotrivă: prin întărirea teritoriilor noastre, noi întărim Uniunea Noastră.

Cu un an în urmă, împreună cu partenerii noștri din Alianța de Coeziune am lansat un apel pentru o Europă mai puternică pentru orașele și regiunile sale.

Coeziunea nu este afacerea exclusivă a Alianței noastre: coeziunea este afacerea tuturor. Acest lucru reiese din faptul că 8 000 de semnatori s-au alăturat apelului Alianței de Coeziune, care acum acoperă aproape întreaga Uniune. Printre aceștia se numără, bineînțeles, numeroși reprezentanți ai autorităților locale și regionale, dar și reprezentanți ai diferitor instituții, începând cu Uniunea Asociațiilor Europene de Fotbal (UEFA) și până la Asociația Europeană a Meșteșugurilor, Întreprinderile Mici și Mijlocii, sau Forumul European al Pacienților.

Coeziunea nu este o relicvă a trecutului, iar tinerii din Europa cunosc acest lucru. Sunt încântat de faptul că Forumul European al Tineretului s-a alăturat recent Alianței noastre. **Nu cred că există o sarcină mai importantă sau mai nobilă decât aceea de a lăsa celor care vin după noi o Uniune bazată pe valorile libertății, dreptății și solidarității.**

Continuare în pag. 2

SUB SIGLA CALRRM:
PLEDOARIE
PENTRU AUTONOMIE!

**VIITOAREA ACȚIUNE
CORLEAP,
LA CHIȘINĂU?!**
COPREȘEDINTELE CALRRM,
EMIL DRĂGHICI,
AVOCATUL INTERESELOR APL
DE PE AMBELE MALURI
ALE PRUTULUI LA NIVELUL UE!

Emil Drăghici, primarul comunei Vulcana-Băi, județul Dâmbovița, România, membru al Comitetului European al Regiunilor, membru al CORLEAP, președinte al Asociației Comunelor din România, dar și copreședinte al Consiliului Autorităților Locale din România și din Republica Moldova (C.A.L.R.R.M.) a reprezentat interesele APL din Republica Moldova în cadrul forumului politic al autorităților locale și regionale din Uniunea Europeană și țărilor din cadrul Parteneriatului Estic (CORLEAP).

"Unele derapaje și incertitudini apărute în ultima perioadă, inclusiv în Republica Moldova - conform rapoartelor recente ale Consiliului European, sunt cauzate de faptul că acest domeniu fundamental pentru o democrație veritabilă a fost lăsat la latitudinea exclusivă a autorităților naționale, fără o atenție corespunzătoare asupra autorităților administrației publice locale din partea structurilor Uniunii Europene. De aceea, domeniul descentralizării și autonomiei locale trebuie să devină unul prioritar la nivelul Uniunii Europene în raport cu guvernele naționale, acordându-se o atenție sporită structurilor asociative ale autorităților administrației publice locale, spre a fi incluse în toate dimensiunile politice, precum și organismelor Uniunii Europene!"

(continuare în pagina 12)

KARL-HEINZ LAMBERTZ, PRESEDINTELE COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR: "SĂ RECONSTRUIM EUROPA DE JOS ÎN SUS! VEDEM EUROPA CU APROXIMATIV 100 000 DE AUTORITĂȚI LOCALE ȘI 300 DE REGIUNI!"

Continuare. Început în pag. 1

Mobilizarea Alianței a generat rezultate. În acest sens putem afirma că politicile de coeziune acoperă toate regiunile - un principiu esențial care era cândva amenințat. Dar pentru a nu comite greșeli trebuie să rămânem în alertă.

Deoarece coeziunea ajută teritoriile noastre să se dezvolte;

Deoarece coeziunea este o politică pentru viitor, concepută pentru a face față marilor provocări ale timpului, satisfăcând totodată necesitățile de zi cu zi;

Lupta reprezentanților locali și regionali pentru a menține coeziunea Uniunii Europene continuă. Cum poate Comisia Europeană să afirme cu voce tare că:

"[...] Politica de coeziune este vitală pentru Europa și cetățenii săi, pentru economia orașelor și regiunilor sale [...]" și în același timp să propună o micșorare cu 10% a bugetului aceleiași politici?

Respingem aceste micșorări disproporționale, așa cum au făcut-o recent colegii noștri din Comisia pentru bugete

modestă pentru o populație de 510 milioane și cea mai mare parte a acesteia revine Statelor membre.

Trebuie să țintim sus, deoarece timpul este scurt. Președintele Comisiei Europene a solicitat statelor membre ca înainte de alegerile europene să se ajungă la un acord de principiu privind bugetul. Conducătorii statelor membre crează uneori impresia că evită sau ezită să convingă asupra următorului buget european. Această pierdere de timp generează o mare incertitudine, tocmai atunci când europenii au nevoie de perspective pentru viitor.

O Europă epuizată, lipsită de mijloace de acțiune, ar reprezenta o victorie pentru cei care vor să o vadă distrusă. Aceștia mint atunci când dau vina pe Uniune pentru prăbușirea unui pod sau pentru subfinanțarea propriului sistem de sănătate. Distrugând Uniunea, ei ar slăbi orașele și regiunile.

În mod paradoxal, aceiași oameni sunt reticenți atunci când este vorba despre respectarea valorilor comune, dar și când trebuie de venit cu contribu-

matism, ca să nu spunem curaj. Ei nu se pot refugia într-o lume virtuală de polemici electronice de 280 de caractere. În fiecare zi ei se află în prima linie, în fața realităților și trebuie să acționeze.

Uneori, un reprezentant local poate să facă ceea ce un șef de stat sau de guvern susține că este imposibil. Zi de zi, orașele și regiunile noastre luptă pentru a-și menține coexistența în Europa. În timp ce Consiliul vorbește fără sfârșit despre "migrație", cuvântul "integrare" se aude mult mai des. Dragi colegi, aici este locul unde se află adevărata responsabilitate și spiritul european! Din acest motiv, în cooperare cu Comisia Europeană vom lansa o campanie pentru a evidenția proiectele de integrare implementate în orașele și regiunile noastre.

Democrația europeană respiră cu doi plămâni. Este vorba despre Parlamentul European, desigur, a cărui membri sunt aleși în orașele și regiunile noastre.

Sigur că este vorba și de Comitetul European al Regiunilor, unde reprezentanții aleșilor locali și regionali, de la cele mai mici municipalități și până la cele mai mari regiuni lucrează pentru binele cetățenilor europeni și la consolidarea proiectului european.

Anul viitor, Adunarea noastră va sărbători cea de-a 25-a aniversare. Este încă tânără dacă raportăm la viața unei persoane și chiar la istoria Uniunii Europene, în condițiile în care se consideră că Parlamentul European s-a născut în 1952, iar Comisia Europeană și Comitetul Economic și Social European în 1958. Instituția noastră trebuie să continue să crească, să se îndrepte spre o idee simplă, puternică, care câștigă din ce în ce mai mult sprijin: să construim Europa, de sus în jos, cu oamenii din Europa. Principiul nostru este evident pentru orice european convins. Depinde de noi să profităm din plin de trăsăturile

noastre unice pentru a ne mări contribuția la integrarea europeană.

Pe măsură ce Europa este afectată de incertitudini, Comitetul nostru trebuie să se implice mai mult în politicile Uniunii Europene și să se ancoreze mai profund în fiecare municipalitate, oraș și regiune a Europei. Adunarea noastră trebuie să fie un forum în care europenii să se reunească pentru a-și modela Europa.

Unii ar putea crede că există dezbatere "minore" și "majore", dar nu pot face diferențe atunci când e vorba de preocupările cetățenilor noștri.

Acasă oamenii ne spun că este nevoie de locuințe accesibile, de locuri de muncă decente, de educație pentru copiii lor, de transport, de securitate, de acces la rețele digitale, de înființare de întreprinderi, de dezvoltare a zonelor rurale și de toate celelalte lucruri care sunt esențiale pentru viața de zi cu zi a euro-

„Centralizarea nu este o metodă pentru viitor. Este o relicvă a trecutului”

a Parlamentului European. Bunul simț ne spune că indiferent dacă vorbim despre coeziune, politică agricolă comună sau orice altă politică, mai ales cu un buget european deja inadecvat, nu putem face mai mult cu mai puțin.

De asemenea, respingem orice intenție de a diminua rolul orașelor și regiunilor, cum ar fi centralizarea aranjamentelor de gestionare. Centralizarea nu este o metodă pentru viitor. Este o relicvă a trecutului.

Așa cum au subliniat reprezentanții autorităților locale și regionale din Franța în apelul lor de la Marsilia, descentralizarea este un model în care deciziile și investițiile pot fi aliniate la nevoile reale.

Bineînțeles că există constrângeri bugetare, există Brexit, există state membre care se împotrivesc să contribuie la sprijinirea bugetului european, deși această contribuție este foarte

ții la buget. Tot ei condamnă slăbiciunea Europei, lucru pentru care ei înșiși se fac, parțial, responsabili.

Atunci când Europa propune soluții, ei niciodată nu sunt fericiți. Este întotdeauna ori prea mult ... ori prea puțin. Ei își doresc distrugerea unei Uniuni care ne-a adus mai mult de 60 de ani de pace. Nu trebuie să uităm niciodată că "naționalismul poate însemna război". Aș adăuga, evident, că "Europa înseamnă pace".

În perioada în care divergențele și antagonismele cresc la nivel național și european, municipalitățile, orașele și regiunile noastre, dar și reprezentanții lor aleși reprezintă un factor de încredere și de stabilitate pentru Uniune.

Această stabilitate este vitală pentru ca să putem construi un viitor comun. Reprezentanții locali și regionali dau foarte des dovadă de prag-

„Reprezentanții aleși din cadrul autorităților locale și regionale sunt și reprezentanți ai Uniunii. Dragi colegi, aici, în inima Uniunii, vă reprezentați teritoriile voastre. În municipiile, orașele și regiunile dumneavoastră, DVS. reprezentați Uniunea. Valoarea noastră adăugată constă în faptul că aducem la nivel european preocupările locale și regionale, iar preocupările europene ajung acolo, la firul ierbii. Trebuie să identificăm domeniile în care Uniunea Europeană ar putea aduce o valoare adăugată în sprijinul activităților locale, regionale și, desigur, naționale!”

„Descentralizarea este un model în care deciziile și investițiile pot fi aliniate la nevoile reale”

penilor. Rolul nostru este de a materializa aceste dorințe, deoarece femeile și bărbații din Europa au asemenea așteptări de la orice nivel de guvernare. Uniunea Europeană nu trebuie să rămână în afara realităților, ci trebuie să aducă o valoare adăugată!

Trebuie să analizăm deficiențele europene "majore" conform necesităților. De exemplu, în cadrul dezbaterilor privind regulile bugetare și contabile să demonstrăm cum și de ce Uniunea trebuie să majoreze investițiile publice locale, care reprezintă doar jumătate din toate investițiile publice. Europeanii au nevoie de această investiție, deoarece ea creează bogăție. Investițiile publice au avut de suferit din cauza crizei financiare din 2008 și de neconcordanța dintre regulile europene și nevoile autorităților locale și regionale.

Este esențial să adaptăm aceste norme bugetare la necesitățile economice și sociale. Uniunea Europeană trebuie să țină cont de vocea oamenilor de la nivel local, un exemplu în acest sens fiind Declarația primarilor de orașe – capitale ale țărilor UE, adoptată luna trecută la Bruxelles. În acest sens, un prim pas important ar fi ca la cofinanțarea fondurilor structurale și a viitoarelor investiții să nu fie luate în calcul datorile și deficitele.

Am spus mai devreme că orașele și regiunile noastre au nevoie de Uniunea Europeană. Aș adăuga că Uniunea Europeană are nevoie de orașele și regiunile sale.

DI Tajani, în mai 2017 ați spus Adunării noastre că: "În sistemul nostru de subsidiaritate (noi) suntem cei mai apropiați de cetățeni. Că aveți nevoie de ajutorul nostru pentru a apropia Europa de cetățenii săi. Că trebuie să ascultăm mai mult decât să vorbim și trebuie să ne asigurăm că ideile și preocupările cetățenilor fac parte din procesul nostru de luare a deciziilor". Aveți dreptate. Legăturile noastre cu cetățenii Europei trebuie să fie consolidate. Asta am făcut timp de doi ani. 180 de dezbateri au avut loc în cele 28 de state membre. La ele au luat parte 176 de membri ai

Adunării noastre, din toate grupurile politice, în 110 regiuni și 156 de orașe. Felicitări tuturor! Raportul final cu concluziile acestor dezbateri va fi transmis membrilor Consiliului European pentru stabilirea priorităților la reuniunea din decembrie. Raportul a fost utilizat, de asemenea, pentru a elabora avizul Comitetului privind refacerea încrederii în Uniunea Europeană, solicitat de președintele Donald Tusk și elaborat de prim-vicepreședinte Markku Markkula și de mine.

Nimeni nu deține monopol asupra dialogurilor cu cetățenii. Mulți actori naționali și europeni au făcut, de asemenea, acest pas pozitiv: Comisia Europeană, Comitetul Economic și Social European, deputații europeni și statele membre. În afară de nevoia de a lucra împreună, din acest exercițiu putem trage patru concluzii:

- Aceste dialoguri contribuie la stimularea dimensiunii democratice a Uniunii Europene, prin mobilizarea și încurajarea implicării pe larg a societății civile: organizații comunitare, parteneri sociali sau fundații;

- Trebuie să obținem un feedback real în ceea ce privește politicile UE. Nu e suficient doar să ascultăm. Dialogurile cu cetățenii trebuie să fie organizate și trebuie să urmărească îmbunătățirea acțiunilor Uniunii Europene în domenii specifice;

- Reprezentanții aleșilor locali și regionali trebuie să aibă un rol-cheie în organizarea și rezultatul practic al acestor dialoguri, atât la fața locului, cât și în cadrul instituțiilor europene;

- Această modalitate de dialog cu cetățenii europeni trebuie să devină un element permanent după alegerile europene din 2019. O stopare a acestui dialog după finalizarea alegerilor ar putea provoca unele nedumeriri. Dialogurile cu cetățenii trebuie să fie ceva mai mult decât doar o parte a campaniei electorale.

După 2019 trebuie să contribuim fără întârziere la consolidarea vieții democratice a Uniunii noastre. Să reunim oamenii de bună credință. Tocmai din acest motiv am propus președintelui

Comitetului Economic și Social European să colaborăm pentru a identifica un mecanism european permanent de dialog cu cetățenii. Propunerea noastră are menirea să consolideze legătura dintre Uniunea Europeană și cetățenii săi, iar reprezentanții societății civile și ai autorităților locale și regionale sunt cei mai apropiați de cetățenii Europei. Vom împărtăși rezultatul discuțiilor noastre cu Parlamentul, Consiliul și Comisia Europeană.

Democrația înseamnă, de asemenea, apropierea de oameni și, prin urmare, de subsidiaritate.

Să privim lucrurile în perspectivă: ar fi ridicol să limităm aplicarea principiului subsidiarității în funcție de necesitățile timpului. Poate că Europa trebuie să își schimbe prioritățile, iar mai mai presus de toate, să-și schimbe cursul. Cum putem încă să ezitam să creăm o Europă socială, în condițiile în care inegalitățile cresc și aproape o persoană din cinci trăiește sub limita de existență a țării lor? Vedem nevoia socială și suferința în fiecare zi. Vedem că serviciile publice se prăbușesc treptat. Uniunea Europeană trebuie să răspundă acestor strigăte de ajutor. Drepturile sociale trebuie să fie recunoscute la același nivel cu drepturile economice.

Europa va fi mai puternică dacă îi va ajuta pe cei care au cea mai mare nevoie.

Permiteți-mi să revin la subsidiaritate. În timp ce Uniunea are nevoie de o schimbare a direcției, este la fel de necesară și schimbarea abordării-

„Democrația înseamnă apropierea de oameni și, prin urmare, de subsidiaritate”

lor, ca să putem să reușim să facem față marilor provocări și schimbări cu care ne confruntăm, cum ar fi clima, demografia și trecerea la o societate digitală.

Subsidiaritatea înseamnă o Europă mai bună, deoarece astfel va funcționa mai bine.

Da, subsidiaritatea trebuie să ne permită să progresăm spre o Uniune Europeană care funcționează mai bine. De aceea, Michael Schneider, François Decoster și eu am susținut conceptul de subsidiaritate activă, așa cum este stipulat în raportul Grupului operativ al Comisiei Europene privind subsidiaritatea.

Nu ne propunem ca aceste acțiuni să fie bătute în cuie la un anumit nivel al guvernărilor. Nici nu este vorba despre lipsirea unor competențe a unui anumit tip de guvernare în beneficiul altuia. În orice caz, grupul operativ, prezidat de Frans Timmermans nu a identificat domenii în care competențele ar trebui să fie împărtășite de la Uniunea Europeană.

Citez din Declarația guvernatorilor de stat ai regiunilor austriece privind viitorul Uniunii: „Viitorul Uniunii nu poate fi redus la "mai multă" sau la "mai puțină" Europă. Principiul care ar trebui să ne călăuzească ar trebui

să fie "mai multă Europă acolo unde este nevoie de mai mult" și "mai puțină Europă acolo unde este nevoie de mai puțin".

Ar trebui să lucrăm mai degrabă pe calitatea normativă și pe valoarea adăugată a reglementării europene, decât pe angajarea în litigii de demarcare între nivelurile de guvernare.

Subsidiaritatea înseamnă, de asemenea, o Uniune puternică ce implică autoritățile locale și regionale să se apropie de cetățenii săi. După cum a subliniat președintele Jean-Claude Juncker la prezentarea raportului Grupului operativ: "Uniunea noastră nu poate fi construită fără o participare activă și egală a autorităților locale, a instituțiilor UE și a tuturor nivelurilor intermediare de guvernare".

Vom prezenta toate aceste argumente privind modul în care este organizată Uniunea noastră, pe care le-am enunțat în Declarația noastră de la Innsbruck, la conferința de la Bregenz, care va avea loc în noiembrie, organizată de către actuala președinție a Consiliului Uniunii Europene. Și vom pune în practică ideile prin stabilirea unei noi rețele pilot de centre regionale pentru a sprijini revizuirea implementării politicilor.

Alegerile europene din 2019 ne îngrijorează pe toți, deoarece vor fi decisive pentru viitorul european și al Uniunii noastre. Acțiunile Europei nu trebuie să se axeze exclusiv pe această perioadă. Vom prezenta propunerile noastre pentru viitorul Uniunii Europene, ascultând vocea a cât mai mulți actori locali. Misi-

unea noastră este să motivăm oamenii să transmită un mesaj unificator.

În zilele următoare voi solicita reprezentanților aleșilor locali și regionali din Europa să elaboreze un mesaj comun care să fie inclus în Declarația celui de - al 8 - lea Summit al orașelor și regiunilor UE, ce va avea loc în martie 2019.

Tema principală a acestui Summit va fi reconstruirea Uniunii Europene de jos în sus, adică pornind de la municipalitățile, orașele și regiunile Europei.

Apelul nostru va fi adresat participanților la summit-ul șefilor de stat și de guvern ce va avea loc în luna mai la Sibiu. De asemenea, Apelul va fi adresat liderilor viitorului Parlament European și următoarei președinții a Comisiei Europene și a Consiliului.

Începând cu Declarația Summit-ului nostru de la București, vom continua munca prin elaborarea unui set de concretizări pentru următoarea Comisie Europeană, explicând de ce, indiferent de situație, orașele și regiunile au nevoie de Uniunea Europeană și de ce, indiferent de caz, Uniunea Europeană are nevoie de orașele și regiunile sale.

DEZVOLTAREA ECONOMICĂ DURABILĂ A STATULUI NU POATE AVEA LOC FĂRĂ UN PROCES DE DESCENTRALIZARE REALĂ ȘI FĂRĂ IMPLICAREA APL

În pofida unor îmbunătățiri marginale pe plan economic, produse în anii 2017-2018 (stabilizarea economică, inflaționistă și a sistemului bancar), s-au menținut constrângerile fundamentale care au împiedicat o ameliorare sesizabilă a stării țării și a calității vieții oamenilor. În particular, s-au făcut remarcate o serie de episoade nefericite cu impact negativ asupra încrederii populației în guvernare, dar și asupra relațiilor cu partenerii de dezvoltare. Aceste episoade țin de schimbarea sistemului electoral, invalidarea alegerilor din municipiul Chișinău, atragerea investițiilor în schimbul cetățeniei, dar și pachetul de legi privind declararea voluntară și stimularea fiscală. Aceste evenimente au confirmat influența puternică a intereselor obscure asupra actului de guvernare, drept argument servind faptul că au fost promovate în mod non-democratic, non-transparent și, în mare parte, cu încălcarea bunelor practici internaționale. Acestea sunt principalele concluzii ale autorilor Raportului de Stare a Țării 2018, elaborat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup în parteneriat cu Friedrich-Ebert-Stiftung Moldova, lansat la 19 octombrie, în cadrul celei de-a șasea ediții a conferinței internaționale Macro 2018.

”Cred că e timpul să conștientizăm importanța procesului real de descentralizare în Republica Moldova. Noi vedem că politicile economice, în mare parte, sunt extrem de centralizate - avem politici economice naționale – strategii, planuri, ș.a., dar avem mai puține politici economice teritoriale, regionale. Oare nu din această cauză toate strategiile noastre de până acum pe domeniul dezvoltării economice și atragerea investițiilor nu s-au soldat cu succes?”

Potrivit lui Adrian Lupușor, directorul executiv al Centrului Analitic Independent Expert-Grup, stabilitatea și creșterea economică de suprafață din Republica Moldova nu este una sustenabilă și ascunde pericole post-electorale. „La suprafață vedem o stabilizare a situației economice a Republicii Moldova, cu o creștere de 4-5 la sută a PIB. Dar în ce măsură această stabilizare este durabilă și calitativă? Din punctul nostru

de vedere, creșterea economică este relativ slabă și nesustenabilă. Republica Moldova are nevoie de o creștere de 7-8 la sută anual pentru ajunge la nivelul tendințelor de creștere din țările Europei Centrale și de Est.” Potrivit lui Adrian Lupușor, Republica Moldova trebuie să „de-off-shorizeze” investițiile, în special în privatizarea activelor de stat.”

Peter Mihalko, șeful Delegației Uniunii Europene în Re-

”Există o generație tânără care vrea să muncească acasă cu salarii bune, dar vrea și o societate liberă care să-i ofere posibilitate de dezvoltare personală!”

publica Moldova a declarat că cel mai mare obstacol ce nu permite investitorilor să vină pe piața din Republica Moldova este lipsa de progrese în reformarea sectorului justiției. „Există o generație tânără care vrea să muncească acasă cu salarii bune, dar vrea și o societate liberă care să-i ofere posibilitate de dezvoltare personală.”

Directorul executiv al CALM

Viorel Furdui a vorbit despre impedimentele ce nu permit comunităților locale să se dezvolte mult mai dinamic. „Atragerea investițiilor în Edineț, Strășeni, Hâncești, Cahul, iar recent și în Cimișlia se datorează, în mare parte, inițiativei APL. Fără suportul APL, este puțin probabil să fi avut aceste rezultate frumoase. Totuși, nu toți cunosc prin ce efort se obțin aceste succese.

„În toate proiectele de infrastructură este nevoie de o cofinanțare enormă din partea APL: 10% -15%-20 %. Asemenea sume sunt imposibil de achitat din bugetele locale. Multe țări au o politică de stat de compensare a acestor, sau a o parte din cofinanțări, prin crearea unor anumite fonduri. În Republica Moldova este un exemplu pozitiv în acest sens, mă refer la UTA

Găgăuzia – la nivel regional există un fond special prin intermediul căruia sunt susținute asemenea proiecte. Cu alte cuvinte, orice primărie care are capacitatea, dar majoritatea au această capacitate, trebuie să fie susținute prin intermediul nivelului central să atragă proiecte.”

Până în prezent sunt primari activi și agenți economici care au investit milioane de euro dar se confruntă cu litigii și dosare în judecată.

Potrivit directorului executiv al CALM, experiența APL trebuie să fie ca o lecție în tot acest proces de elaborare a politicilor. „S-a vorbit că există o stagnare sau chiar un regres în ceea ce privește atragerea investițiilor. Credem că elementul de implicare și reușitele APL în acest domeniu ar trebui studiate mult mai atent. Atragerea investițiilor este strâns legată de infrastructura locală, de aceasta fiind responsabilă APL. În acest context trebuie să vedem cu ce

Directorul executiv al CALM a opinat că la nivelul statului nu există o politică eficientă de motivare a APL de a atrage investiții.

Viorel Furdul a fost de părere că trebuie identificat un format de discuții permanent privind dezvoltarea Republicii Moldova, deoarece nu prea există discuții sincere și efective pe această dimensiune. „Îndemnul nostru ar fi ca elementul local să fie prezent în toate studiile, cercetările, dar și politicile statului. Altfel riscăm foarte mult să nu depășim veșnică problemă a Republicii Moldova – cu strategii, planuri și intenții bune, dar realizările întârzie să apară.”

bariere și impedimente ele se confruntă în crearea condițiilor pentru atragerea investițiilor. Cred că e timpul să conștientizăm importanța procesului real de descentralizare în Republica Moldova. Noi vedem că politicile economice, în mare parte, sunt extrem de centralizate - avem politici economice naționale –

Valeriu Prohniț, director de program Expert-Grup a fost de părere că Republica Moldova nu investește suficient, iar pentru a recupera decalajul cu țările din regiune este necesar un efort major în acest sens. „Investițiile se fac de fapt din resursele proprii ale companiilor și nu din credite bancare – este un model

strategii, planuri, ș.a., dar avem mai puține politici economice teritoriale, regionale. Oare nu din această cauză toate strategiile noastre de până acum pe domeniul dezvoltării economice și atragerea investițiilor nu s-au soldat cu succes?”

Viorel Furdul a precizat că sub aspectul descentralizării se are în vedere o abordare mai complexă – economică, administrativă, financiară. „Credem că aceasta este una dintre cele mai importante probleme deoarece, în loc să avem un proces constant de descentralizare, potrivit ultimilor rapoarte ale Expert-Grup, IDIS „Viitorul”, dar și ale Consiliului European, se atestă o scădere a gradului de descentralizare la nivelul bugetelor locale și o creștere a dependenței față de resursele centrale, transferurile cu destinație specială fiind în creștere.”

firesc pentru țările la etapa timpurie a tranziției, etapă care și-a epuizat potențialul, iar în continuare acest model nu va mai fi durabil”.

Directorul de program Expert-Grup a atenționat că Republica Moldova nu și-a revenit din stagnarea de după anul 2010, iar în anii 2015-2016 investițiile au scăzut cu 20 la sută, în unele raioane – chiar cu 70-80 la sută, devenind practic colapsuri investiționale. „Sunt și tendințe structurale care bucură. Agricultură a început să atragă mai multe investiții, doar că există semnale că acest lucru ar putea duce la o agricultură industrială, ceea ce ar împiedica valorificarea potențialului Republicii Moldova, care are nevoie de o agricultură de nișă, ecologică care să valorifice și potențialul uman. „

CALM, AVOCATUL APL

Primarii sunt reprezentanții cetățenilor la nivel local. Ei cunosc cel mai bine realitățile din localitățile noastre, dar și de ce este nevoie pentru ca acestea să prospere. I-am întrebat pe unii aleși locali ce cred despre reforma administrativ-teritorială, în condițiile în care acest subiect nu este dezbătut în societate, iar aleșii locali nu prea sunt consultați în această privință. Mai mulți primari consideră că consiliile raionale și-au pierdut utilitatea, iar descentralizarea ar crea condiții optime pentru dezvoltarea localităților rurale.

Anatolie Mereanu, primarul satului Iordanovca, raionul Basarabeasca:

„PUTEM DEZVOLTA PRIMĂRIILE PRIN DESCENTRALIZAREA FINANCIARĂ”

„Vreau să fiu înțeles corect. Nu din cauza că satul meu este mic nu-mi doresc reforma. În viziunea mea astăzi nu este nevoie de nivelul II în Republica Moldova, nu mai este util. Este Cancelaria de Stat cu care noi lucrăm direct, așa văd eu reforma teritorială, pentru că astăzi categoriile care au rămas în sate sunt unele vulnerabile. Au mai rămas oamenii în vârstă și copiii care au nevoie de susținerea noastră în ceea ce privește activitatea grădiniței, a gimnaziului. Am făcut calcule pentru raionul Basarabeasca, care are 7 primării și primește subvenții de la stat de 42 milioane de lei. Prin economisirea acestor finanțe s-ar întreține și primăriile mici, dar și cele mai mari, de care cetățenii au foarte mare nevoie. Primăriile le dezvoltăm prin descentralizarea financiară, iar situația s-ar normaliza prin atragerea mai multor impozite plătite de către agenții economici și cetățeni. Important este să se dorească acest lucru. Eu sunt pentru reforme, dar am făcut-o o dată și am greșit și e bine să nu repetăm.”

Sergiu Cetulean, primarul comunei Parcani, Soroca:

„NU VĂD NECESITATEA COMASĂRII PRIMĂRIILOR”

„Orice țară are nevoie de reforme. În Republica Moldova sunt multe reforme implementate pe care cetățenii încă nu le pot conștientiza, deoarece acestea dau rezultate în timp, oamenii însă doresc să le resimtă astăzi. Despre reforma administrativ-teritorială se vorbește de mult timp. Se dorește comasarea mai multor primării, mizându-se pe faptul că așa bugetul va deveni mai mare. Totuși, în asemenea condiții, aceiași sumă de bani va reveni unui locuitor. Eu nu văd necesitatea comasării primăriilor. Cum va fi deservită populația, în cazul comasării mai multor sate? Nu cred că este pregătit un mecanism funcțional în acest sens. Cât privește administrația publică de nivelul II, nu văd necesitatea ca acestea să existe. Noi nu suntem ierarhic pe o treaptă mai joasă, avem doar relații de colaborare cu Consiliul raional. Oferirea mai multor pârgii Consiliilor locale de nivelul I ar fi o soluție și ar genera economii ce ar schimba spre bine situația financiară a localităților, ar fi un pas spre ceea ce noi ținem.”

Elena Savițchi, primarul satului Borogani, Leova:

„NE-AM DORI SĂ FIE UNITE SATELE CU O POPULAȚIE MAI MICĂ DE 3.500 DE LOCUITORI”

„Sunt sate destul de mici și cred că va fi bine dacă în perspectivă acestea vor fi unite în cadrul unei primării. Deocamdată noi, primarii, nu cunoaștem care va fi numărul de locuitori ce va fi deservit de o primărie. Ne-am dori ca să fie unite satele cu o populație mai mică de 3.500 de locuitori.”

Ludmila Ceaglac, primarul localității Calfa, Anenii Noi:

„DISPARIȚIA PRIMĂRIEI VA DUCE LA DISPARIȚIA LOCALITĂȚII”

„Ar fi cazul să fim și noi autorii acestei reforme, cei care vor schimba structura administrativ-teritorială. Mi-aș dori ca să dispară de pe arena politică Consiliile raionale, cele care astăzi nu mai aduc plus valoare, care absorb niște bani publici și care nu îndreptățesc șederea lor prin birouri. Totodată, trebuie să se lucreze separat cu fiecare primărie. Dispariția primăriei va duce la dispariția localității, ceea nu în doresc. Indiferent dacă voi fi sau nu primar

în continuare, mi-aș dori ca localitatea Calfa, cu oamenii săi, cu potențialul său să existe, așa cum a existat până acum. Noi deja avem practica de a supraviețui, de a face lucruri frumoase cu bani puțini, dar cu prieteni mulți. O reformă făcută în grabă, nechibzuită ar putea duce la eșec, iar despre aceasta vorbește toată lumea.”

Ivan Negruța primarul satului Valea Perjei, Taraclia:

„ESTE NEVOIE DE ACEASTĂ REFORMĂ PENTRU CĂ POPULAȚIA ESTE TOT MAI PUȚINĂ”

Este nevoie de această reformă pentru că populația este tot mai puțină și cel mai probabil trebuie de micșorat cheltuielile pentru administrare. Sigur că acest lucru trebuie de făcut în termeni rezonabili, să nu lăsăm 300 de primării din 900. Pentru început am putea reduce 20% din primării, dacă numărul va fi mult mai mare va fi complicat. O părere este că o primărie ar trebui să deservească 5 mii

DESCENTRALIZAREA AR CREA CONDIȚII OPTIME PENTRU DEZVOLTAREA LOCALITĂȚILOR RURALE!

de oameni. În Valea Perjei sunt 4.700 de locuitori. Nu cred că este corect ca din lipsa a 300 de cetățeni să rămânem fără primărie. Nu e posibil ca și la noi, așa cum e în Polonia, să facem o primărie la 20 de sate. Ei au câte cinci case în sat, noi avem câte 1500 de curți. Trebuie de ținut cont și de distanța de la un sat la altul. În cazul în care aceasta va fi foarte mare APL nu vor putea asigura servicii calitative.

Gheorghe Moroșanu, primarul comunei Morozeni, Orhei:

„SATUL NU POATE SUPRAVIEȚUI FĂRĂ ORGANUL ADMINISTRATIV”

„Satul moare atunci când acolo nu există școală, grădiniță, Centru cultural și primărie. Dacă școală nu este, nu e nici cultură, nici cunoștințe. Satul nu poate supraviețui nici fără organul administrativ, deoarece primăria soluționează problemele populației din sat. Eu am lucrat atunci când s-a efectuat reforma numită „Pământ” și vreau să vă spun că și astăzi avem consecințe ale lacunelor acelei reforme.”

Ion Rabacu, primarul comunei Negureni Vechi, Ungheni:

„MAI MULȚI CETĂȚENI SUNT DEZAMĂGIȚI”

„Noi nu prea suntem consultați în această privință, deși cetățenii vin la noi și cred că noi suntem cei care trebuie să le soluționăm toate problemele, pe când astăzi primarii au ca atribuții evidența oamenilor, a bunurilor, colectarea impozitelor și executarea bugetului care este dictat de sus, noi doar îl aprobăm, iar cifrele sunt dictate de sus. Dacă ar fi o descentralizare reală, dacă ar fi niște programe la nivel de republică de aprovizionare a fiecărei localități cu apă, de exemplu, ș.a. lucrurile ar decurge altfel, oamenii ar prinde măcar un pic la curaj dar, la moment mai mulți cetățeni sunt dezamăgiți.”

CONSTANTIN COJOCARU: „REPUBLICA MOLDOVA A ÎNREGISTRAT SUCESE ÎN DOMENIUL DESCENTRALIZĂRII ATUNCI CÂND CALM A FOST AUZIT DE GUVERN!”

Constantin Cojocaru, primarul municipiului Edineț, vicepreședintele al CALM a vorbit la radio Sputnik despre provocările ce apar în activitatea unui ales local, despre realizările din ultimii ani, dar și despre reușitele CALM în domeniul descentralizării.

Cum este să fii primar la Edineț?

Constantin Cojocaru: A fi primar nu este un lucru atât de ușor, dar dacă îți faci datoria cu cinste lucrurile avansează. Mai mult decât atât, e una să fii primar în capitală, unde lupta politică adeseori este destul de acerbă și e altceva când te afli la o distanță de peste 200 km și ești unu la unu cu comunitatea ta.

Când este mai acerbă dorința de a fi primar, în campania electorală sau atunci când ești deja în funcție?

Constantin Cojocaru: În calitate de primar sunt deja de 12 ani, la al treilea mandat și așa cum spune moldoveanul pofta vine mâncând, deoarece te bucuri de fiecare dată când vezi mai multe lucruri realizate în comunitatea ta. La fiecare mandat am reușit să dublez bugetul, iar în ultimii ani chiar să-l triplez, asta vorbește despre faptul că rămân a fi destul de împăcat cu ceea ce am reușit. Chiar dacă este o pâine destul de dulce, este și o pâine amară, deoarece majoritatea primăriilor din Republica Moldova nu prea au surse proprii pentru dezvoltare. Eu nu prea aș putea să mă plâng întrucât am avut posibilitatea să dezvolt o zonă economică liberă mai mare, cu investiții de zeci de ori mai mari decât bugetul și această realizare mă bucură deoarece fiecare loc nou de muncă aduce venituri suplimentare în bugetul orașului dar și al raionului.

Un alt beneficiu ar fi că îi motivează pe oameni să rămână acasă?

Constantin Cojocaru: Deschiderea unui loc de muncă în economie aduce 0,7-0,8 locuri de muncă în sfera socială. Din acest motiv, cu 4,5 ani în urmă am creat la Edineț un parc industrial, acum sunt cinci rezidenți mari, bine poziționați și fiecare loc de muncă deschis aduce plus valoare.

Edinețul cândva era, poate și acum este un oraș industrial, erau firme de conserve, de zahăr?

Constantin Cojocaru: Dacă e să vorbim de Edineț ca raion, zona economică era concentrată în zona limitrofă Cupcini, un fel de parc industrial al fostei Uniuni Sovietice. Când am devenit în 2007 primar îmi pusesem ca scop ca zona respectivă să o aduc la Edineț și cred că mi-a reușit acest lucru. Prin deschiderea acestui parc industrial am reușit să aduc investitori din Ucraina, Polonia, Germania. Mă bucur că la ora actuală în raion sunt două orașe care concurează între ele. Totodată, faptul că de anul trecut a fost adoptată Legea municipiilor, iar Edinețul a obținut acest statut, chiar dacă este unul dintre cele mai mici orașe dintre cele 8 noi municipii este o recunoștință a faptului că noi ne-am dezvoltat. Mă bucur că puterea centrală a conștientizat faptul că, în afară de Bălți și Chișinău, avem nevoie de a extinde poliile de creștere economică și în alte zone ale Republicii Moldova.

În ce domenii s-a investit în acest parc industrial, câte locuri de muncă au fost deschise?

Constantin Cojocaru: Se investește mult în domeniul agroalimentar, sunt 4 rezidenți din acest domeniu. Este vorba despre o companie ucraineano-poloneză, care a venit cu o investiție de peste 17 milioane de euro, circa 340-350 milioane de lei, o sumă foarte importantă pentru bugetul Edinețului.

„Viziunea mea este că toate fondurile din RM trebuie descentralizate până la capăt: ecologic, de dezvoltare regională, cel rutier și multe, multe altele!”

Când am devenit primar bugetul urbei constituia 17 milioane. Când s-au convins că în zona noastră sunt multe mere au mai venit 3 rezidenți. Unul a făcut în zona parcului un frigider de peste 2000 de tone, altul a venit cu o linie de sortare, altul a venit cu euro lăzi, pentru că și lăzile cu care mergi la export trebuie să aibă un anumit standard care să corespundă zonei vestice, fie zonei estice. Recent a fost dată în exploatare o linie de uscare a fructelor. În Europa, în zona arabă acestea sunt căutate și acest lucru se face acum în parcul nostru industrial. De anul trecut am primit un rezident din domeniul IT și mă bucură faptul că deja încercăm să diversificăm domeniile, chiar dacă inițial ne axasem doar pe domeniul agroalimentar, acum suntem în negocieri cu colegi din

Letonia ca să aducem un rezident în domeniul prelucrării cartofului. Adesea mulți dintre producători ajung în primăvară cu mii de tone nerealizate. Iar produsul din cartof este foarte întregat pe piață și sperăm că până în 2020 ne va reuși și acest proiect. Am avut o vizită recentă în Slovacia și negociem ca să vină o fabrică de confecții de acolo, va beneficia de anumite facilități cum ar fi coeficientul pentru pământ, schimbarea destinației terenului și dacă ne reușește acest lucru va fi minunat. Mulți primari astăzi se plâng că nu ne ajung bani, nu ne ajung resurse, dar întrebarea este ce au făcut pentru ca să identifice acești bani? Au deschis locuri noi de muncă? Toți așteaptă proiecte din anumite fonduri, dar când este vorba ca noi singuri să depunem efort, să creăm o bază fiscală proprie, din păcate se schiopătează foarte tare în Republica Moldova. Eu consider că noi singuri trebuie să creăm locuri de muncă la noi acasă.

Acești agenți economici care au venit și care au investit la Edineț nu prea au găsit suficientă forță de muncă?

Constantin Cojocaru: Din câte cunosc problema a fost în cazul ucrainenilor, deoa-

rece tehnologia era germană, elvețiană și este nevoie să-ți instruiști personalul. Noi avem 2 instituții de formare profesională, una la Brătușeni și alta la Cupcini. Acum în cadrul proiectului „Primarii pentru creștere economică” am prevăzut ca 200 de cadre tinere să fie școlarizate conform cerințelor celor care vin în parc. Lucrul acesta este foarte important. Ucraineni inițial îi duceau pe angajați în Ucraina și Polonia pentru a-i instrui. Noi intenționăm să-i ajutăm în acest sens pe cei care vor dori să vină cu investiții în Edineț, deoarece personalul calificat este prioritar, iar în această privință Colegiul din Brătușeni ne este partener.

CALM luptă pentru descentralizare. DVS sunteți deja la al treilea mandat. Credeți că ați avea nevoie de mai multă autonomie?

Constantin Cojocaru: Consider că descentralizarea este un proces care tot timpul decurge foarte dureros, deoarece acest lucru înseamnă să iei de la centru și să duci cât mai mult în comunități. Puterea centrală vrea să mențină sursele financiare în mâinile ei, deoarece așa își menține influența asupra comunităților respective. Sigur că nicio dată nu vom reuși să descentralizăm până la capăt tot, dar și pentru puterea centrală va fi greu să țină în mâini tot. Suntem într-o perioadă de tranziție, iar UE susține că noi nu suntem o prioritate pentru următorii 20 de ani. Totuși, pe domeniul descentralizării, trebuie să recunoaștem că ceea ce a reușit CALM-ul a fost în ultimii 2-3 ani, în parteneriat cu acest Guvern. În acest sens vă aduc câteva exemple: descentralizarea finanțelor publice, descentralizarea Fondului Rutier, schimbarea destinației terenurilor de către Consiliile locale, primarii sau Consiliile locale deja au dreptul să se adreseze la Curtea Constituțională, Legea Municipiilor care nu înseamnă altceva decât poli de creștere în teritoriu, având și în acest caz o descentralizare indirectă, acest lucru înseamnă pentru Edineț plus 5 milioane de lei anual. Toate aceste lucruri care s-au întâmplat în ultimii 2-3 ani au dezlegat mâinile APL și am avansat la capitolul descentralizare, chiar dacă încă este mult de lucru la acest capitol. Viziunea mea este că toate fondurile din RM trebuie descentralizate până la capăt: ecologic, de dezvoltare regională, cel rutier și multe, multe altele.

ELENA BODNARENCO, DEPUTAT: „PENTRU A NU SUFERI

Guvernul a anunțat că după reforma administrației publice centrale urmează să fie implementată și reforma administrației locale, inclusiv cea administrativ-teritorială. Nu este clar ce prevede aceasta deoarece, practic, nu există consultări pe acest subiect cu autoritățile locale, cu societatea civilă, cu experții locali în domeniu. Am întrebat-o pe deputatul Elena Bodnarenco, fost primar al orașului Soroca, ce cunoaște despre această inițiativă a Executivului de la Chișinău și în ce condiții ar putea fi implementată reforma administrativ-teritorială.

„Deocamdată, unicele informații pe care le avem despre întrederea cu experții străini pe care a avut-o premierul Pavel Filip pe subiectul reformei administrativ-teritoriale sunt din presă. Cunosc că pe timpul Gu-

vernului Filat a fost elaborat un studiu, fiind două propuneri pentru această reformă: prima era micșorarea primăriilor din țară de circa trei ori și a doua era de a micșo-

„La ora actuală Republica Moldova nu este pregătită pentru o asemenea reformă. Pentru început trebuie să finalizăm reforma descentralizării, să asigurăm

autonomia locală, inclusiv cea financiară a primăriilor și doar după acest proces, după o analiză foarte amplă să trecem la reforma administrativ-teritorială, acolo unde va fi necesar!”

IURIE ȚAP, DEPUTAT: „REFORMA DE DESCENTRALIZARE AR TREBUI SĂ FIE OPERA COMUNĂ A STATULUI ȘI CETĂȚENILOR“

Într-un interviu pentru calm.md, deputatul Iurie Țap ne-a explicat ce înseamnă descentralizarea, dar și faptul că reforma administrativ-teritorială nu este un obiectiv în sine, ci este una dintre condițiile descentralizării. Totodată, aflăm ce condiții ar trebui să îndeplinească statul pentru ca să poată fi implementată reforma administrativ-teritorială, dar și de ce este nevoie de participarea societății civile, a comunităților locale și a autorităților acestora în acest proces.

Cum definim descentralizarea?

Iurie Țap: Din punct de vedere doctrinar, dar și potrivit dreptului administrativ, descentralizarea este delimitarea clară între autoritățile statului și cele locale a responsabilităților, competențelor, resurselor materiale și financiare. Reforma administrativ-teritorială nu este un obiectiv în sine, ea este una din condițiile descentralizării, care cere două echilibre. Primul echilibru este amenajarea adecvată a teritoriului, ceea ce înseamnă că colectivitățile teritoriale locale descentralizate trebuie să aibă o anumită capacitate și depinde de acele venituri care sunt colectate pentru a se putea întreține și a presta adecvat serviciile de care sunt responsabile. Echilibrul doi, despre care la noi practic nu se vorbește, sau care nu se vede, este deconcentrarea adecvată a serviciilor. În cazul reformei din 1999, atunci când s-a revenit la județe, tocmai aici a fost scăparea. Astăzi, concepția nu este una clară, orice reformă trebuie bine pregătită, conceptualizată, văzută sub acest aspect la care m-am referit, adică trebuie să fie amenajarea adecvată a teritoriului și deconcentrarea, la fel, să fie pe potrivă. Astăzi nu avem o delimitare clară a competențelor. În Legea 435, art. 4.1. și Legea privind serviciile publice de gospodărie comunală care, de fapt, înseamnă treburile specifice locale, pentru că de aici pornește descentralizarea, când statul recunoaște existența anumitor nevoi sau treburi specifice locale, atunci le descentralizează pentru a asigura o mai bună prestare a serviciilor. La noi există o discrepanță, Legea din 2002 nu răspunde la aceste întrebări, nu precizează care sunt acestea. Deci, noi nu avem o delimitare clară a competențelor, cu toate că Strategia Națională de Descentra-

„Experiența europeană demonstrează că o descentralizare bine realizată reprezintă un stimul pentru dezvoltare, pentru asigurarea durabilității. În cazul când reforma de descentralizare va fi realizată fără a apropia cu adevărat toate serviciile de cetățean, la sigur va eșua!”

lizare tocmai prevedea acest lucru. Astăzi, unitățile administrativ-teritoriale, din punct de vedere financiar, sunt la pământ. Veniturile proprii, acele care tocmai sunt pentru a realiza responsabilitățile pe care le au APL, sunt foarte mici, mai puțin de 9%. Experiența statelor descentralizate demonstrează că veniturile proprii trebuie să fie de cel puțin 40%, Europa are media de circa 50%. Concluzia este că noi astăzi nu avem o concepție, o viziune clară despre ce și cum trebuie să facem, de aceea, să vorbești despre re-

forma administrativ-teritorială fără a o vedea conceptualizată, așa cum o argumentează știința administrației și dreptul administrativ ar fi o greșeală esențială și reforma riscă să eșueze. Aici trebuie implicarea cetățenilor. Reforma trebuie să fie acceptată, ca și orice altă reformă. Trebuie pregătite cadrele care o vor pune în aplicare. Din punctul meu de vedere, trebuie să asigurăm o transparență deplină, o comunicare eficientă cu colectivitățile locale, cu autoritățile acestora, inclusiv cu cetățenii. Noi avem experiența reformei din 1998-1999. Atunci eram în funcția de primar al orașului Florești. La cea etapă a fost făcut un pas înainte, doar că mai multe servicii, în loc să fie apropiate de cetățeni, de la centrul raional de atunci să fie transferate în satele respective, dimpotrivă au fost duse la fostele județe, adică au fost îndepărtate. Spuneam că descentralizarea cere și al doilea echilibru – deconcentrarea. Acest lucru înseamnă că autoritățile locale sunt responsabile de anumite servicii pe care le prestează, acestea sunt cam 20-25% din toate serviciile de care beneficiază cetățenii. Celelalte sunt prestate de autoritățile statului. Deconcentrarea adecvată înseamnă ca toate serviciile să fie apropiate de cetățean. Crearea Agenției Servicii Publice – acest mecanism de ghiseu unic trebuie să fie în colectivitățile locale, în primării. Buletinul de identitate, permisul de conducere și altele trebuie să fie apropiate de cetățean, ca acesta să vină la primărie și să depună cerere pentru a-i fi eliberate aceste acte. Pe de altă parte, trebuie făcută legătura dintre primărie și structura centrală care va perfecta propriu zis aceste acte, ca cetățeanul din primărie să obțină acest buletin, nu să meargă la Agenția sau Oficiul Teritorial din raion. Dacă ne uităm în notele informative ale partenerilor de dezvoltare din ianuarie 2015, printre primele acțiuni în contextul descentralizării se vorbește anume despre facilitarea accesului cetățeanului la serviciile publice și digitalizarea acestora. Dacă aceste servicii nu vor fi apropiate de cetățean, reforma va eșua. Ea trebuie bine conceptualizată, altfel aceasta va fi doar o fumigenă.

Mai mulți primari și-au exprimat temerea că dispariția primăriei va duce și la dispariția satului...

Iurie Țap: Experiența europeană demonstrează că o descentralizare bine realizată reprezintă un stimul pentru dezvoltare, pentru

asigurarea durabilității. În cazul când reforma de descentralizare va fi realizată fără a apropia cu adevărat toate serviciile de cetățean, la sigur va eșua. Astăzi nu sunt delimitate competențele. Legea 435 prevede mai multe competențe ale autorităților locale. Totodată, spuneam că veniturile proprii sunt sub 9%. Cheltuielile administrative pentru menținerea aparatului primăriei sunt de circa 19%, este media pe republică, mai mult de două ori decât veniturile proprii. APL nu au bani pentru a-și menține aparatul, dar sensul creării APL este tocmai de a presta servicii de utilitate publică. Iată de ce trebuie să fie creată această capacitate. Strategia Națională de Descentralizare prevedea noul sistem pe care noi l-am aplicat, urma să fie identificate două, trei surse de venituri pentru a crește veniturile proprii (care erau de circa 20%) până la 35-40% și mai sus, pas cu pas. Ce a făcut în 2-3 ani această guvernare? A redus veniturile până la sub 9%. În raportul anual pentru 2017, Curtea de Conturi a spus că există o dependență totală a bugetelor locale de factorul politic, de bugetul central.

De ce nu se discută conceptul acestei reforme în societate, cu APL, cu experții în domeniu, pentru a fi identificată cea mai bună formulă?

Iurie Țap: E simplu. Transparența este principiul de bază al funcționării democrației. Cu toate că a aderat la diferite Convenții, la Carta Albă a bunei guvernări, guvernarea face totul invers. Atunci când ai ce ascunde, atunci când nu știi bine ce vrei, sigur că nu ai ce comunica. Revenind la partea doctrinară, poate fi descentralizat un stat puternic, un stat democratic, pentru că reforma de descentralizare este opera comună a statului și cetățenilor. Statul nu comunică cu cetățenii, cu autoritățile locale pentru că nu vrea să le dea o parte din putere lor. Să luăm exemplul „Drumuri bune pentru Moldova”. În loc să le dea venituri proprii, deoarece este competența APL, ei le fac drumuri. Aceasta este o profanare. Odată ce aceasta este competența autorităților locale, aceasta trebuie să fie finanțată și APL să repare drumuri sau să soluționeze alte probleme, pe care colectivitatea le consideră importante. Acest exemplu demonstrează cu lux de amănunte că guvernarea nu dorește o descentralizare reală. Ei vor să controleze politic autoritățile locale pentru a-și asigura puterea.

UN NOU EȘEC, REFORMA TREBUIE CONSULTATĂ CU SOCIETATEA DIN RM ȘI REALIZATĂ CU MARE GRIJĂ FAȚĂ DE CETĂȚEAN!“

ra acest număr de aproximativ șase ori. Din câte cunosc, la momentul actual, Guvernul Filip se bazează pe acest studiu. Acest subiect însă nu a fost discutat în cadrul Comisiei Administrativ-Teritoriale din Parlament, membrii Comisiei nu au fost informați despre analizele ce stau la baza Guvernului Filip și nici nu au fost invitați la nicio ședință privind aceste tratative. Opinia noastră este că nu trebuie să faci, în mod prioritar, întrevederi cu experții străini, dar cu cei locali. Noi avem țara noastră, cu condițiile, specificul, mentalitatea și tradițiile noastre. Noi trebuie să discutăm, în primul rând, cu primarii, cu consilierii, cu reprezentanții societății civile, cu specialiști în domeniul APL din țara noastră, să vedem dacă avem sau nu posibilitatea să micșorăm numărul de primării, dacă putem crește numărul locuitorilor unei primăriei până la 9-11 mii de oameni, dacă avem con-

dițiile de infrastructură, dacă avem drumuri bune pentru aceasta, dacă avem transport care ar asigura legătura între localitățile ce vor fi incluse în componența unei primării? Noi nu avem specialiști în domeniul arhitecturii, nu avem numărul necesar de juriști în aceste primării. **Noi am avut cândva o experiență tristă, când am trecut prin reforma administrativ-teritorială din anul 1999, atunci majoritatea instituțiilor sociale au fost pur și simplu închise: toate spitalele sâtești, aproximativ 70% din Casele de Cultură din satele noastre, circa jumătate din grădinițele de copii, tot din cauza inexistenței specialiștilor, dar și din cauza finanțării proaste a serviciilor publice. În primul rând trebuie să soluționăm problemele privind autogestiunea primăriilor, autonomia locală și descentralizarea reală. Să nu ne limităm doar la scrierea**

acestor prevederi pe hârtie, la legile care din an în an împovărează tot mai mult activitatea APL de nivelul I, iar aceste servicii sunt finanțate tot mai puțin. Noi trebuie să asigurăm toate primăriile cu posibilități financiare, pentru ca acestea să poată presta servicii calitative la nivel local și după aceasta să facem selectarea primăriilor ce pot să se autofinanțeze, să gestioneze activitățile lor din surse proprii și celor care nu au această posibilitate. Despre această amalgamare sau micșorare a numărului primăriilor ce se pregătește la moment trebuie să discutăm cu fiecare primărie în parte, să nu luăm decizii angro la nivel de țară. Noi am avut cazuri în 1999 când mortul nu putea fi scos din casă câte cinci-șase zile pentru că primarul nu era de găsit pentru a elibera certificatul de deces. Eu presupun că guvernarea actuală nu prea

discută despre această reformă pentru că aceasta nu este populară. În cazul în care va rămâne aceeași guvernare și după alegerile parlamentare se va implementa în grabă reforma administrativ-teritorială, iar data alegerilor locale va fi transferată pentru august-septembrie și astfel, ca și în cazul celorlalte reforme ale puterii democratice, nu vom cunoaște aproape nimic până în ultimul moment, iar după jumătate an ne vom trezi cu probleme multiple, cu faptul că Legea nu este funcțională și necesită a fi modificată. La ora actuală Republica Moldova nu este pregătită pentru o asemenea reformă. Pentru început trebuie să finalizăm reforma descentralizării, să asigurăm autonomia locală, inclusiv cea financiară a primăriilor și doar după acest proces, după o analiză foarte amplă să trecem la reforma administrativ-teritorială, acolo unde va fi necesar.”

ȘTEFAN VLAS, DEPUTAT „REFORMA TREBUIE SĂ ÎNCEAPĂ DE LA DESCENTRALIZAREA FINANCIARĂ”

Ștefan Vlas este deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Este unul dintre puținii primari care a fost ales și pentru funcția de deputat. Este membru al Comisiei Administrație Publică. Despre schimbările ce s-au produs în APL de când nu mai activează în APL, dar și de ce Republica Moldova are nevoie de o reformă teritorial-administrativă aflăm din interviul pentru calm.md.

”Majoritatea nu înțelege că doar atunci când satele sunt dezvoltate putem vorbi de o țară bogată. La noi doar Chișinăul, Bălțiul și alte câteva raioane sunt dezvoltate, iar toată periferia este săracă și neputincioasă, atât din punct de vedere administrativ, cât și financiar!”

Ce schimbări au avut loc în administrația locală de când nu mai sunteți primar?

Ștefan Vlas: Unica schimbare de care putem să ne bucurăm a fost descentralizarea Fondului Rutier, chiar dacă este în varianta de 50%. Astăzi, APL au posibilitatea să nu mai umble cu mâna întinsă pe la toate partidele care sunt la guvernare, care le pun condiții atunci când decid dacă să le dea sau nu bani pentru reparația drumurilor. Ne-am luptat foarte mult în Parlament, dacă să fiu sincer a fost un lobby destul de serios, dar până la urmă este important că s-a reușit. Am mai obținut dreptul APL de a se adresa la Curtea Constituțională, în linii mari însă nu putem vorbi că a avut loc descentralizarea.

De ce ar avea nevoie APL

pentru a fi puternice și a se putea dezvolta?

Ștefan Vlas: În primul rând au nevoie de descentralizare, de autonomie locală și financiară, ca să poată să-și formeze de sine stătător bugetele, să nu depindă nici de raion, nici de centru, aceasta ar fi soluția ideală. Bineînțeles că mai sunt și aici carențe, nu toate primăriile sunt apte să se dezvolte, depinde de numărul populației, de veniturile pe care le au în teritoriu totuși, marea majoritate a lor s-ar descurca foarte bine dacă ar avea această pârghie de auto-

mie financiară, iar cele mai multe impozite să nu fie centralizate, dar să fie acordate la nivel local.

Ce ne încurcă să implementăm această descentralizare?

Ștefan Vlas: Politicul. Majoritatea nu înțelege că doar atunci când satele sunt dezvoltate putem vorbi de o țară bogată. La noi doar Chișinăul, Bălțiul și alte câteva raioane sunt dezvoltate, iar toată periferia este săracă și neputincioasă, atât din punct de vedere administrativ, cât și financiar. Oamenii pleacă din sate și cel mai strașnic este că nu pleacă cei care nu au, pleacă deja cei care au înființat afaceri, le vând și se duc fiindcă aici nu e stabilitate, nu e siguranță în ziua de mâine, nu e încredere în viitor.

Autoritățile au anunțat că după reforma APC va urma și cea a APL...

Ștefan Vlas: Da, dar nu există nicio calritate în această privință. Eu sunt în Comisia Administrație Publică și nu avem niciun proiect de lege în acest sens. Nu e clar după ce criterii se va efectua această reformă, ori se ține în taină, ori se așteaptă ca să câștige alegerile parlamentare și după asta în două luni să facă reforma teritorial-administrativă. Acum miza se pune pe alegerile parlamentare.

Avem nevoie de această reformă și în ce condiții am putea să o facem?

Ștefan Vlas: Sigur că avem nevoie de această reformă. Toate reformele trebuie chibzuite, discutate pe larg în public, puse în dezbateri cu toți primarii, cu toate APL, nu pur și simplu să luăm sabia și să începem a tăia. Trebuie de găsit consens, deoarece orice reformă care se face doare – fie că e afectată popula-

ția, fie că e afectat raionul, cineva oricum suferă. Important este ca mai mulți să beneficieze, decât să suferă ca urmare a reformei. Trebuie de făcut reforme chibzuite, nu în grabă.

Din punctul DVS de vedere, cum ar trebui să fie această reformă?

Ștefan Vlas: Am menționat că reforma trebuie să înceapă de la descentralizarea financiară, să fie cât mai multe surse în teritoriu. Ar fi cazul să fie revăzută distribuția Fondului Rutier, deoarece rezerve mai sunt. TVA-ul ar fi trebuit de repartizat așa cum era înaintea, trebuie de revizuit câte accize să rămână la APL. Nu trebuie să concentrăm totul sus, într-o singură mână, pentru ca așa e ușor de condus țara, doar că aceasta nu se dezvoltă.

Unii vorbesc despre cifra de 3 mii de oameni care ar urma să fie deserviți de o primărie, alții vorbesc de 5-9-12 mii...

Ștefan Vlas: Totul depinde de venituri și de situația din teritoriu. În alte țări sunt și primării cu 500 de cetățeni și o duc foarte bine, se dezvoltă și progresează, fiindcă în teritoriu au un agent economic care revarsă venituri în bugetul local. În situația în care nu avem niciun agent și nu avem nicio șansă ca localitatea să se dezvolte, trebuie să chibzuim cum o reformăm. Nu putem să ne asociem dar oricum să nu beneficiem de venituri. Înainte de a începe a croi harta în ceea ce privește împărțirea teritorial-administrativă orice localitate trebuie examinată separat, trebuie o analiză economică amplă.

Unii primari spun că Consiliile raionale nu își mai au rostul...

Ștefan Vlas: Ele demult nu sunt funcționale. Proiectele care vin din UE ar putea fi declanșate de către structurile deconcentrate, descentralizate ale statului, deoarece fiecare raion le are în teritoriu. Astăzi, Consiliile raionale aduc voturi și mai împart niște bani.

De cât timp ar fi nevoie pentru a realiza un asemenea proiect de reformă și de a-l implementa?

Ștefan Vlas: Noi deja facem reformă de 27-28 de ani. Ne reformăm și nu mai ajungem la rezultatul pe care îl așteaptă oamenii. Cred că timp nu trebuie mult, e nevoie doar de voință și capacitate.

Unii spun că nu doar această guvernare nu are voință, dar și celelalte care au mai fost...

Ștefan Vlas: Exact. Eu nu acuz guvernarea actuală, ci pe noi toți, de la independență încoace. Noi, populația, nu am fost suficient de insistenți, iar atât timp cât de jos nu se cere, cei de sus nu și-au făcut mari griji în această privință. În primul rând trebuie noi să vrem și să insistăm. Lucrurile nu se vor schimba atât timp cât trădăm, ne vindem, facem așa cum ne este doar nouă comod.

OLEG LIPSKII, DEPUTAT:

Oleg Lipskii este deputat, membru al Comisiei Administrație Publică. În cadrul unui interviu pentru calm.md, Oleg Lipskii a vorbit despre cauzele degradării satelor, dar și despre imposibilitatea implementării reformei administrativ-teritoriale în condițiile în care reforma APC încă nu a fost finalizată.

Mergeți destul de des în satele noastre. Ce părere aveți, acestea se dezvoltă sau stagnează?

Oleg Lipskii: Satele noastre sunt aproape distruse, cu părere de rău. Nu doar că stagnează, dar degradează. În multe localități rurale au rămas pensionari, invalizi, copii, oameni care iubesc paharul și câțiva mecanizatori care lucrează la lideri.

Cum se explică această realitate tristă?

”Noi nu trebuie să mergem cu mâna întinsă, primăriile trebuie să aibă venituri proprii. Dacă noi tindem spre standardele europene trebuie ca primăriile noastre tot să aibă venituri!”

DESCENTRALIZAREA

”Calitatea serviciilor publice este strâns legată de dezvoltarea economică a comunităților și a țărilor noastre. România este un exemplu bun de la care putem învăța foarte multe, în special în ceea ce privește atragerea de investiții, dezvoltarea mediului de afaceri, dar și creșterea nivelului de trai al cetățenilor!” Este declarația făcută de directorul executiv CALM, Viorel Furdui. Într-un interviu pentru 10TV, Viorel Furdui, împreună cu președintele, s-a referit la diferențele între Republica Moldova și România în privința abordărilor, a accesului la fonduri etc. Concluziile au fost făcute în urma Conferinței internaționale „Dezvoltarea Locală Integrată și Creșterea Economică” (vezi detalii în pagina 13).

Această Conferință s-a încheiat cu adoptarea unei Declarații. În primul punct din acest act se menționează că desăvârșirea unui sistem administrativ este bazat pe democrație locală, cooperare descentralizată și autonomie locală. Descentralizarea este un leitmotiv în ceea ce privește APL. Cum e la acest capitol în România, deoarece de fiecare dată când discutăm aici cu domnul Furdui, cu alți reprezentanți ai CALM se menționează că se dorește această descentralizare ca în România, ca în UE? Când s-a întâmplat și cât de greu a fost de obținut această descentralizare în România?

”În România, Republica Moldova, dar și în toate celelalte țări comunitățile primesc resurse, în primul rând de la modul în care ele sunt dezvoltate economic. Bugetele locale sunt alimentate dintr-o cotă din impozitul pe venit al persoanelor fizice care activează pe raza unității administrative teritoriale, diferit în fiecare țară. Eu am rămas surprins să văd că aici municipiile primesc mai mult decât orașele și mai mult decât comunele!”

NOI NU TREBUIE SĂ STĂM CU MÂNA ÎNTINSĂ, PRIMĂRIILE TREBUIE SĂ AIBĂ VENITURI PROPRII!

Oleg Lipskii: În primul rând din cauza programului Pământ, au fost distruse întreprinderile colective, fostele colhozuri. Cu peticul de pământ pe care l-au obținut oamenii au pierdut posibilitatea de a avea, în rezultatul muncii lor, o bucată de pâine. Colhozurile puteau fi transformate în niște cooperative mai moderne, dar împărțirea pământului în parcele mici a creat probleme serioase pentru toată țara.

Despre exportul produselor agricole ce ne puteți spune, avem sau nu probleme la acest capitol?

Oleg Lipskii: Anul trecut a fost exportată în Rusia o cantitate record de mere, dar acest lucru nu soluționează problema. Statul, în mod normal, ar trebui să ajute producătorii în acest sens. La nivel de țară nu se simte că exportatorii de produse agricole sunt cumva protejați.

Totuși, sunt programe care ajută oamenii să-și deschidă afaceri, cu contribuții de la stat...

Oleg Lipskii: Sunt, dar ele nu au soluționat esența problemei. Oamenii continuă să părăsească țara. Nu există un concept care ar contribui la dezvoltarea agriculturii per ansamblu. Republica Moldova a primit credite în valoare de peste trei miliarde, vă imaginați cum ar fi fost dacă cu o bună parte din acești bani ar fi fost susținuți producătorii agricoli? Ar fi apărut mai multe locuri de muncă, iar agricultura s-ar fi dezvoltat. Din păcate, acest lucru nu s-a întâmplat.

Cum credeți că am putea dezvolta satele?

Oleg Lipskii: Părerea mea personală este că nu mai este real să întorcem colhozurile, pentru că nu mai sunt oameni. A doua problemă este că pământul este parcelat. Dacă statul ar avea un program de formare a unor cooperative, de exemplu, poate încet-încet lucrurile s-ar soluționa. Deocamdată eu nu observ acest lucru.

Autoritățile statului vorbesc despre necesitatea unei reforme administrativ-teritoriale. Ce părere aveți despre această inițiativă?

Oleg Lipskii: Nu cunosc nimic despre această inițiativă, pentru că nimic formulat pe hârtie încă nu am văzut. Acum vin de la ședința Uniunii Transportatorilor și pot să vă spun că așa dezastru în această ramură încă nu a fost. Este un eșec total. Noi pierdem transportul, oamenii pleacă și mașinile sunt puse la evidență în afara țării, ministerul nu le poate asigura cu autorizații. Nu cerem investiții în transport, dar se poate de asigurat cu niște hârtii-autorizații, ca transportatorii să poată circula? Ați vorbit despre furnizarea și exportul mărfurilor. La moment, transportatorii nu pot tranzita Ucraina pentru a duce marfa în țările CSI deoarece nu sunt autorizații. De o lună și jumătate statul vecin nu eliberează autorizații pentru Republica Moldova. Cineva

trebuia să se ocupe prealabil de acest aspect, să înțeleagă situația care este, să bată clopotele încă din aprilie-mai. Noi am ajuns în toamnă și ne-am dat seama abia acum că nu putem exporta din cauza unor hârtii. Piața din CSI este deschisă, dar nu putem duce marfa deoarece nu funcționează ministerul reformat.

La moment, este nevoie de o reformă administrativ-teritorială în Republica Moldova?

Oleg Lipskii: Dacă nu a fost dusă până la capăt reforma ministerelor, să mai începem încă una?

Despre activitatea APL ce părere aveți?

Oleg Lipskii: Agricultură și industria zac la pământ și APL nu au de unde să obțină impozite, să poată cât de cât să opereze cu banii, să soluționeze problemele oamenilor.

Sunt și proiecte cu bani europeni pe care APL reușesc să le implementeze...

Oleg Lipskii: E bine că o primărie sau alta câștigă și soluționează o problemă sau alta. Noi însă nu trebuie să mergem cu mâna întinsă, primăriile trebuie să aibă venituri proprii. Dacă noi tindem spre standardele europene trebuie ca primăriile noastre tot să aibă venituri. Dar din ce să câștige? Trebuie să fie dezvoltate întreprinderi care să aducă profit. Faptul că a câștigat un grant e foarte bine, dar acesta este un lucru instabil. Eu am venit în Parlament din transport, din afacere și înțeleg că nu pot conta pe faptul că cineva o să mă ajute azi-măine, poimăine, eu cred că singur trebuie să am venit, dar pentru asta trebuie să am posibilitatea să-l obțin. Statul trebuie să stimuleze, să ajute APL să deschidă întreprinderi mici, mijlocii, să aducă investiții, dar noi aducem în țară doar credite.

AR OFERI POSIBILITATEA APL SĂ DEZVOLTE LOCALITĂȚILE!

Ionel Chiriță: Încă nu s-a întâmplat. Sunt lucruri pe care noi, autoritățile locale, ni le dorim și am demonstrat că putem să le gestionăm mult mai bine, dar care încă nu ajung la noi. Domeniile cultură, sport, educație am arătat că le putem gestiona mai bine decât administrația centrală și continuăm să solicităm de la APC să ne dea posibilitatea să le administrăm. Acest lucru ar însemna pentru unii să nu mai fie atât de importanți, atât de puternici în calitate de șefi de agenții, sau chiar ca și miniștri, plus că trebuie să descentralizezi și resursa financiară. Deci, nu mai ai un buget dodoloață, ai unul mai mic, adică soluționezi mai puține probleme și trebuie să duci sursa financiară către cel care ia decizia, care face acțiunea, iar aceasta are și repercusiuni. Dacă nu mai ai atâta putere de decizie, nici atâtea resurse financiare, probabil nu îți mai trebuie nici atâtea oameni și atunci reforma pe personalul angajat nu se mai face pe zona locală, ci trebuie refăcută pe zona centrală. De aici și începe această dispută firească într-o democrație. O temă interesantă care se dezbate în Republica Moldova este privind grădinițele și unitățile școlare. În România acestea au fost preluate de către APL, la un moment dat s-au întors către APC, îmi aduc aminte că pe 5 ianuarie, curent am participat la o discuție cu ministerul Educației și ni se propunea să gestionăm noi partea administrativă și ei partea educațională, un lucru firesc, de altfel. Dacă analizăm istoricul celor 30 de ani vedem că în ultimii mai bine de 10 ani, de când s-au descentralizat lucrurile, calitatea educației s-a îmbunătățit. Trebuie să spunem că acest lucru este și o recunoaștere a faptului că ministerul nu are capacitatea să gestioneze toată problematica unităților școlare, cel puțin din punct de vedere administrativ. Deci, unii trag spre centralizare, noi vom trage întotdeauna spre asumarea responsabilităților. Dar, așa cum ne spune și Legea adoptată în România, pornită din Carta Europeană a APL, atunci când descentralizezi dai și resurse.

Viorel Furdui: Descentralizarea este un proces permanent. Am observat că

sunt lucruri ce pot fi comparate. Noi întotdeauna vrem mai mult, nu știu dacă în vreo țară acest proces este finalizat. Însă, atunci când comparăm procesele la care se lucrează în România, Republica Moldova, în alte țări ale UE observăm că noi suntem cu câțiva pași în urmă. La nivel conceptual, la nivelul clasei noastre politice, guvernamentale, nu mă refer doar la cea actuală, încă nu observăm o înțelegere foarte clară a importanței acestui element al descentralizării ca proces, ca eficiență, ca modalitate de îmbunătățire a serviciilor. Noi discutăm despre niște elemente fundamentale, cum ar fi descentralizarea financiară, așa cum a spus domnul Chiriță, este necesar dacă transferi niște obligații să transferi și resurse. La noi acest lucru de multe ori nu se înțelege. La noi se adoptă o Lege, un act normativ și se pune pe umerii APL soluția anumitei probleme, dar fără a se gândi la capacitatea administrativă, la transferul de resurse, la personalul necesar, ș.a. Sunt încă multe probleme care trebuie soluționate la nivel conceptual, pentru ca ulterior să poți trece la alte etape, de soluționare a mai multor chestiuni concrete. De exemplu, în România de mai mulți ani buletinele de identitate pentru cetățeni se eliberează de către primării, un lucru care pentru mulți de aici este de neînchipuit. Unii se întreabă cum să dai o asemenea competență APL, când ea este atât de importantă din punctul de vedere al controlului statului? Din păcate, încă se mai consideră că APL sunt incapabile să presteze astfel de servicii. Dacă analizezi mai atent, aceste lucruri se soluționează foarte ușor, mai ales în secolul XXI. Este vorba de dificultatea de a conștientiza importanța acestui proces, de necesitatea parcurgerii unor etape și de implementare a multor lucruri despre care noi doar discutăm. La nivel formal aproape totul e bine. Avem strategie, avem și legi care prevăd lucruri foarte concrete, care fie trebuiau făcute, fie se fac, dar foarte încet. La aspectul implementării reale ne confruntăm cu bariere. Revenind la genericul Conferinței Internaționale „Dezvoltarea

”În RM este un anumit minim bugetar care se asigură APL și care se acoperă în caz de necesitate dintr-un Fond de susținere a teritoriilor. Însă, dezvoltarea economică este strâns legată și de alte aspecte, cum ar fi libertatea APL, gradul de descentralizare în domeniul personalului și a salarizării acestuia, deoarece pentru a dezvolta localitățile, pentru a avea servicii calitative ai nevoie de specialiști bine plătiți și știm că aceasta este o mare problemă!”

Locală Integrată și Creșterea Economică”, am abordat acest subiect deoarece orașele sunt foarte importante din punct de vedere al dezvoltării economice. Noi vorbim despre faptul că orașele trebuie să devină poluri de creștere economică microregională și regională și la acest capitol avem o sumedenie de bariere care împiedică APL să devină actori importanți în acest proces, deoarece avem un sistem centralizat în domeniul politicilor economice, instrumentele necesare APL sunt centralizate, majoritatea aparținând nivelului central, aproape toate veniturile din activitatea economică se duc la centru și atunci care ar fi interesul și posibilitățile APL să dezvolte localitățile? Sigur că toată lumea conștientizează că fără dezvoltare economică cetățenii, dar și bugetele locale nu vor avea venituri, dar oricum încă există multe bariere, din cauza neînțelegerii până la capăt că

descentralizarea este instrumentul care în condițiile insuficienței de resurse materiale și umane ar putea acoperi acest gol, ar oferi posibilitatea APL să aducă mai multe mijloace în localități și să le dezvolte.

Ionel Chiriță: În România, Republica Moldova, dar și în toate celelalte țări comunitățile primesc resurse, în primul rând de la modul în care ele sunt dezvoltate economic. Bugetele locale sunt alimentate dintr-o cotă din impozitul pe venit al persoanelor fizice care activează pe raza

minim bugetar care se asigură APL și care se acoperă în caz de necesitate dintr-un Fond de susținere a teritoriilor. Însă, dezvoltarea economică este strâns legată și de alte aspecte, cum ar fi libertatea APL, gradul de descentralizare în domeniul personalului și a salarizării acestuia, deoarece pentru a dezvolta localitățile, pentru a avea servicii calitative ai nevoie de specialiști bine plătiți și știm că aceasta este o mare problemă! În România, Republica Moldova, dar și în toate celelalte țări comunitățile primesc resurse, în primul rând de la modul în care ele sunt dezvoltate economic. Bugetele locale sunt alimentate dintr-o cotă din impozitul pe venit al persoanelor fizice care activează pe raza

Viorel Furdui: În RM este un anumit

minim bugetar care se asigură APL și care se acoperă în caz de necesitate dintr-un Fond de susținere a teritoriilor. Însă, dezvoltarea economică este strâns legată și de alte aspecte, cum ar fi libertatea APL, gradul de descentralizare în domeniul personalului și a salarizării acestuia, deoarece pentru a dezvolta localitățile, pentru a avea servicii calitative ai nevoie de specialiști bine plătiți și știm că aceasta este o mare problemă. Ca să atragi investiții tot ai nevoie de oameni pregătiți, care să cunoască limbi străine, dar ai nevoie și de cofinanțare de cel puțin 10-15% din sumă. Sunt proiecte pe care trebuie să le cofinanțezi și cu 20-25% din sumă. De unde să iei acești bani, mai ales dacă noi vorbim despre o dezvoltare a infrastructurii necesare? Pentru ca un agent economic să vină în localitate el trebuie să aibă apă, canalizare, să existe drumuri, o infrastructură minimă, dar aceste realizări necesită investiții majore. Cum ar putea chiar și un oraș să atragă asemenea investiții, dacă toate aceste fonduri pun condiția cofinanțării? Dacă proiectul valorează un milion de euro, zece procente pentru cofinanțare înseamnă o sută de mii de euro. Toate acestea sunt strâns legate cu conceptul și procesul de descentralizare. Dacă acest concept ar fi bine înțeles, am conștientiza că trebuie să vizeze finanțele publice locale și din punct de vedere administrativ, și din cel al statelor de personal, al taxelor locale, ș.a.m.d., am avea cu totul altă situație. Nouă tot ni se spune că țara este săracă, nu prea sunt fonduri, dar voi tot cereți și cereți. Noi nu cerem, doar vrem ca să se înțeleagă că descentralizarea este undița ce se transmite APL pentru ca ea să poată pescui. Nu trebuie să le dăm peștele, că acesta nu ajunge la toți, dar prin intermediul descentralizării îl dai undița și astfel îi înveți să prindă peștele. Noi vedem astfel de exemple în Strășeni, Edineț, Hâncești, Cahul. Atunci când au obținut o mai mare posibilitate să acumuleze niște impozite au reușit să atragă mai multe proiecte, mai multe servicii și mai multe beneficii pentru cetățeni. Acesta este sensul descentralizării.

La începutul lunii august, Parlamentul a adoptat așa-numita mică reformă fiscală ce presupune un șir de prevederi legislative. Una dintre acestea, ce prevede legalizarea capitalului a fost criticată în presă, mai mulți experți făcând legătura între acest proiect de lege și legalizarea miliardului furat. Reforma fiscală conține și unele aspecte ce privesc autoritățile locale, mai exact este vorba de reducerea ratei impozitului pe venit, altfel spus, trecerea de la rata progresivă a impozitului pe venit la o rată unică de 12 %. Mulți experți consideră că anume această parte a acestei reforme va micșora și mai mult veniturile locale, deoarece va lăsa APL fără sursa cea mai importantă din veniturile proprii. Acest subiect a fost discutat în cadrul emisiunii Regionalii de la TV 8 cu primarul orașului Cimișlia Gheorghe Răileanu și expertul în domeniul economic Viorel Gârbu.

Dle Răileanu, ați reușit să calculați ce pierderi va avea bugetul Primăriei orașului Cimișlia în rezultatul implementării reformei fiscale noi, prin stabilirea cotei unice a impozitului pe venit pentru persoanele fizice?

Gheorghe Răileanu: Nu e posibil ca noi să facem aceste calcule, deoarece nu avem acces la informațiile despre aceste venituri. Această informație este prezentată anual de către ministerul Finanțelor, prin intermediul Direcțiilor raionale de finanțe. Sunt de 11 ani primar și m-am confruntat nu o singură dată cu eșecuri ale prognozelor ministerului Finanțelor. De regulă, ministerul Finanțelor niciodată nu spune de unde ia aceste cifre privind stabilirea contingentului. Nu avem date veridice privind numărul persoanelor care primesc salariul până la 1,5 mii lei lunar, până la 3 mii de lei, ș.a.m.d. și, practic, nu este posibil de calculat aceste venituri. Presupun că nici guvernarea nu a calculat. Este o decizie netransparentă, fără a fi discutată cu experții, cu partenerii de dezvoltare, cu societatea civilă. Această decizie poate avea ca și consecință surprize, nu văd niciun fel de motivare a economiei, deoarece rămân cele 50% din transferul pentru plățile salariale pentru asigurare, medicină, ș.a.m.d. Efecte economice ale acestei reforme nu prea avem de ce aștepta. Unicul avantaj ar fi pentru oamenii foarte bogați. Poate că în aceasta și constă scopul acestei acțiuni. Totodată, acest impozit din salariu a fost întotdeauna unul ce era reglat. Autoritățile centrale, prin intermediul organelor financiare raionale, prin acest impozit întotdeauna stabileau bugetele noastre. Până la 1 ianuarie 2015, bugetele se formau după normativele privind cheltuielile. Abia atunci când calculau numărul copiilor la nivel local și alte cifre, noi stabileam atunci și veniturile proprii și dacă acestea nu ajungeau, atunci autoritățile raionale ne făceau transferuri micșorând sau măbind procentul impozitului pe venit. O perioadă toți primarii sperau că acest impozit va fi majorat și făceau eforturi în această privință. Astfel încercau să stimuleze economia, businessul, în speranța că oamenii vor avea salarii mai mari și astfel vor transfera mai multe impozite în bugetul local. Din același motiv s-a și încercat crearea parcurilor industriale, zonelor economice,

VA MICȘORA SAU NU REFORMA FISCALĂ VENITURILE APL?

în legislația fiscală este stabilit pentru orașe 20% din acest impozit. Astfel, ne-au cam tăiat din elanul de a investi banii proprii ai orașului sau ai satului în activități care ar stimula economia locală și a creșterii veniturilor din acest impozit.

Dle Viorel Gârbu, aveți unele calcule despre cât vor pierde autoritățile locale, ca urmare a implementării acestei reforme fiscale?

Viorel Gârbu: La etapa actuală e greu de făcut unele calcule, deoarece avem o statistică foarte proastă. Primarul orașului Cimișlia spune că, practic, informație nu este și este foarte greu de înțeles cum va influența aceste schimbări la nivel de țară. Se preconizează că vor fi pierderi de circa 700 de milioane de lei, dar cred că și aceasta este o speculație. Dacă e să credem Guvernului, micșorarea impozitului pe venit va duce la creșterea numărului de doritori de a activa legal și a plăti impozitele. Într-un fel, această reformă este o soluție în combaterea economiei tenebre. De altfel, așteptările noastre de la reformă că va combate economia tenebră sunt naive. Cred că vor fi unele pierderi pentru autoritățile locale, dar trebuie să luăm în calcul și faptul că până la această oră erau niște per-

misiuni de a nu plăti impozitele. Mai ales că pînă la reformă erau scutirile personale de 12 mii lei, iar această sumă practic a fost dublată. Respectiv, este greu de prognozat ce schimbări vor fi, mai ales pentru fiecare localitate în parte. Probabil în Chișinău situația va fi mult mai bună, dar în alte orașe sau sate lucrurile se pot înrăutăți.

Am auzit argumente că reforma cu adevărat va stimula economia, inclusiv prin înălțarea salariilor plătite la plic. Printre altele n-am auzit niciun argument din partea ministrului Finanțelor și Guvernului RM privitor la mențiunea CALM că implementarea reformei va afecta bugetele locale. Guvernul, desigur, a afirmat că vor fi compensate aceste pierderi, dar acest lucru va afecta autonomia locală, odată ce se revine la dotarea bugetelor locale de către autoritățile centrale. Dumneavoastră nu observați tendința de revenire la dependența primăriilor față de autoritățile publice centrale?

Gheorghe Răileanu: Desigur, dacă se vor micșora încasările din impozitul pe venit se va mări și dependența față de autoritățile publice centrale. Reforma fiscală trebuia să fie abordată în ansamblu. Dar, în general, efec-

tele pot fi benefice pentru business.

Viorel Gârbu: Nu prea sunt de acord cu această poziție, părerea mea este că Guvernul a pus accentul pe amnistia fiscală, dar această reformă nu rezolvă problemele economice și politice per ansamblu: lipsa accesului pe piețele externe, exodul masiv al populației, problemele din sectorul educațional care nu generează pentru business cadre pregătite. Nu trebuie abordată problema simplist. Argumentul Guvernului privind stimularea creșterii economice este unul naiv, în realitate fiind de fapt dorința realizării unei amnistii fiscale. Prima dată n-au reușit amnistia din cauza interdicțiilor stabilite de donatori, dar acum, dat fiind faptul că s-au certat, nu mai au nimic de pierdut. Pentru a realiza această amnistie fiscală a și fost inventată micșorarea impozitelor pe venit. Să nu uităm ce a spus ministrul Finanțelor, la începutul anului oficialul declara că deoarece suntem într-un an preelectoral politica fiscală nu o vom discuta, aceasta fiind o temă sensibilă. Dar iată că observăm că în luna august au fost propuse deja niște schimbări majore, chiar așa spune cardinale. Astfel, consider că acest proiect de lege a fost propus în grabă.

A fost vreo încercare de a discuta cu Guvernul această reformă?

Gheorghe Răileanu: Anticipând această reformă a politicii fiscale, autoritățile centrale au modificat atitudinea față de întreprinderile noastre municipale. În cazul nostru, penalitățile stabilite de organele fiscale sunt percepute până la implementarea amnistiei fiscale. Astfel, în locul procurării tehnicii noi care să o înlocuiască pe cea procurată în perioada sovietică, noi achitam fiscalului sumele stabilite drept penalitate. Chiar nu înțelegem de ce nu putem beneficia de aceeași amnistie fiscală. Este o amnistie netransparentă, fiindcă dacă scopul este de a impulsiona activitatea businessului, nu este clar de ce trebuie de falimentat întreprinderile municipale, iar acest lucru este valabil pentru toate orașele și satele. Nu este clar de ce întreprinderile municipale achită un impozit (TVA) de 20%, iar agenții economici cum ar fi SA „Moldovagaz” achită doar 8%? Aceste lucruri nu prea se potrivesc. Părerea mea este că amnistia fiscală are drept scop legalizarea capitalului și atragerea oamenilor cu capital care caută țări cu impozite mici. Poate acest scop și va fi parțial atins.

Compania „Top Acaunt” declara că a efectuat unele calcule și drept rezultat a implementării reformei fiscale oamenii care acum câștigă 3000 de lei vor câștiga doar cu 40 de lei mai mult! Cei care câștigă acum 5000 lei, vor câștiga cu 30 de lei mai mult, deci veniturile vor crește nesemnificativ. Venituri semnificative vor avea doar cei care câștigă acum un salariu de 15000 de lei, câștigul suplimentar în urma implementării reformei fiscale fiind de circa 600 de lei. Reiese că beneficiarii adevărați ai acestei reforme sunt anume oamenii cu venituri mari și foarte mari! Dle Răileanu, Dumneavoastră vorbiți despre impozitul TVA pentru întreprinderile municipale, dar reforma fiscală prevede micșorarea impozitului TVA în privința sectorului deservirii: catering, restaurante, baruri. Care este scopul?

Viorel Gârbu: În acest sector de activitate este un mare gol ce ține de achitarea impozitelor, dat fiind faptul că este foarte dificil de a controla cine achită corect impozitul. Este un sistem sofisticat care nu permite verificarea obiectivă a achitării impozitelor. Presupunerea Guvernului că această reformă va facilita businessul și va motiva declararea tuturor veniturilor o consider destul de naivă. Părerea mea este că micșorarea cotei de impozit de la 20 la 10% nu va schimba radical situația.

CALM IDENTIFICĂ NOI OPORTUNITĂȚI DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ A COMUNITĂȚILOR LOCALE!

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a participat la ceremonia celebrării a 100 de ani de la fondarea camerei de Comerț și Industrie din Chișinău (CCI). La evenimentul de marcarea a Centenarului instituției au venit și reprezentanți ai APC, ai mediului de afaceri, științific, dar și alți parteneri, atât din Republica Moldova, cât și din alte circa 20 state. Președintele CCI Sergiu Harea a menționat că încă de la fondare instituția pe care o reprezintă are drept scop acordarea asistenței la facilitarea comerțului.

Pe lângă participarea la evenimentul oficial, reprezentanții CALM au avut o întrevedere cu o delegație din

România formată din oameni de afaceri, președintele consiliului județean Brașov Adrian Ioan Vește, reprezentanți ai

Camerei de Comerț și Industrie Brașov, primari și consilieri județeni. Alături de președintele CALM Tatiana Badan au fost

primari de orașe și municipii, dar și experți ai CALM.

În cadrul întreprinderii au fost abordate subiecte privind

intensificarea colaborării între administrațiile locale dintre cele două state, în special în domeniul economic și posibilitățile de dezvoltare a comunităților locale prin atragerea investitorilor.

Primarii municipiilor Strășeni și Edineț, Valentina Casian și Constantin Cojocaru, dar și primarul orașului Criuleni Dumitru Simon au prezentat avantajele pe care le-ar avea investitorii în cazul în care vor alege să-și deschisă afaceri în orașele din Republica Moldova.

Deficitul forței de muncă în România și intenția mai multor reprezentanți ai businessului român de a veni în Republica Moldova a fost un alt subiect discutat în cadrul întreprinderii. Membrii delegației române și-au manifestat interesul de a veni, dar și de a investi în comunitățile locale de la noi.

Acordul de Colaborare între Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova (CCI a RM) a fost semnat în luna aprilie, curent. Scopul întăririi acestei colaborări între CALM și CCI este de a identifica și de a dezvolta antreprenoriatul ca element indispensabil al procesului de creare a locurilor de muncă în comunitățile locale, ceea ce constituie o forță motrice a dezvoltării durabile a RM.

A DOUA ȘEDINȚA GRUPULUI DE LUCRU PRIVIND ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ A AVUT LOC LA INIȚIATIVA CALM

Evoluțiile pe marginea deciziilor aprobate în ședința anterioară (în conformitate cu Procesul verbal nr.29-16-6135 al ședinței Grupului de lucru privind administrația publică locală din 11 iulie 2018), probleme aferente statutului instituțiilor preșcolare, modul de organizare și funcționare a acestora au constituit subiectele abordate în cadrul întreprinderii reprezentanților APC și Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Evenimentul ce a avut loc la inițiativa CALM a fost prezidat de către Secretarul general adjunct al Guvernului Adrian Ermurachi și președintele CALM, primarul de Selemet Tatiana Badan, grupul de lucru fiind format din reprezentanți ai Guvernului și ai CALM, prin dispoziția prim-ministrului Pavel Filip din 13 iunie 2018.

Salarizarea în domeniul APL și creșterea bazei de venituri ale APL au fost subiectele abordate în cadrul ședinței anterioare. În acest sens, reprezentanții CALM și-au exprimat îngrijorarea privind nerealizarea de către autorități pe parcurs a trei luni de la ultima ședință a deciziei anterioare privind crearea unui grup spe-

cial privind simplificarea procedurii constatării costului bunurilor imobile în scop de impozitare.

Reprezentanții Ministerului Finanțelor au motivat lipsa de acțiuni

Problema salarizării angajaților din APL a fost un alt subiect pus în discuție. Această Lege a intrat în vigoare la 17 septembrie curent, urmează ca aleșii locali, viceprimarii și

cipând la elaborarea acestei legi. Aceasta practica fiind contrară tuturor actelor normelor naționale și internaționale, inclusiv recomandărilor Consiliului European.

lare. Din cauza salarizării precare, a volumului mare de muncă și a responsabilității enorme, în foarte multe grădinițe acești specialiști lipsesc. Reprezentanții APL au adus exemple când tot colectivul didactic, în loc să se dedice procesului educativ, este nevoit să pregătească mâncare. În vizorul grupului de lucru au fost și achizițiile publice de produse alimentare. Potrivit reprezentanților APL, sistemul actual nu este flexibil și APL sunt adesea constrânse să procure produse mai scumpe și mai puțin calitative, în detrimentul unor agenți economici locali. Dacă anterior laptele putea fi procurat direct de la sursă, astăzi acest lucru este imposibil, acest produs fiind adus de la sute de km, deoarece persoanele care au câștigat tenderul au oferit un preț mai mic, deși adesea calitatea lasă de dorit.

Reprezentanții Guvernului au menționat că această problemă este cunoscută, fiind în vizorul premierului și se încearcă identificarea unor soluții.

O altă propunere a CALM a fost crearea unor grupuri tehnice de lucru pe lângă fiecare minister, formate din reprezentanți ai APC și APL, pentru a putea fi abordate subiecte tehnice, în funcție de tematica acestora și astfel să fie identificate mai rapid soluțiile la problemele ce apar.

prin modificarea recentă a legislației și trecerea competenței în acest domeniu către Ministerul Finanțelor. CALM a menționat că acum este important de întreprins măsuri urgente, în contextul în care deja începe procesul de elaborare a bugetelor pentru anul viitor și ca obiectiv trebuie să avem oferirea acestui instrument APL, în vederea măririi bazei fiscale proprii.

personalul tehnic să primească salarii majorate. Cu referire la noua lege a salarizării, reprezentanții CALM au constatat cu îngrijorare continuarea practicilor de elaborare a unor proiecte de acte normative importante fără implicarea /consultarea corespunzătoare și de la etapele inițiale a reprezentanților APL în procesul de elaborare a Legii privind salarizarea. Nici un reprezentant al APL neparti-

În alt context, membrii CALM au fost informați despre faptul că grădinițele nu vor trece din subordinea APL de nivelul I către alte nivele. În acest sens, membrii APC au anunțat că se lucrează la o nouă formulă de finanțare a grădinițelor, intenția fiind de a aplica aceeași formulă ca și în cazul școlilor. O problemă acută abordată în cadrul ședinței a fost lipsa bucătarilor în instituțiile preșco-

COPREȘEDINTELE CALRRM EMIL DRĂGHICI APĂRĂ INTERESELE APL DIN REPUBLICA MOLDOVA LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE!

VIITOAREA ACȚIUNE A CORLEAP AR PUTEA SĂ SE DESFĂȘOARE LA CHIȘINĂU!

(continuare din pagina 1)

În discursul său, din cadrul forumului politic al autorităților locale și regionale din Uniunea Europeană și din țările din cadrul Parteneriatului Estic (CORLEAP), care a avut loc la Kiev, Emil Drăghici a vorbit despre rolul APL în reprezentarea cetățenilor, în condițiile în care autoritățile administrației publice locale de pretutindeni sunt cele mai apropiate de oameni și beneficiază de cea mai încredere și cea mai mare apreciere din partea acestora, ceea ce le face să fie cele mai reprezentative.

cu statut de membru asociat al Uniunii Europene, precum Republica Moldova să beneficieze de acces direct la structurile Uniunii Europene, cum ar fi Comitetul European al Regiunilor, instituindu-se formele adecvate care să corespundă acestei cerințe.

În acest context, Emil Drăghici a adus în discuții necesitatea de a crea mai multe oportunități reale pentru autoritățile administrației publice locale din țările asociate, de a beneficia de programe și proiecte de finanțare cu acces direct pentru colectivitățile locale:

Țări democratice sustenabile și continue. Unele derapaje și incertitudini apărute din ultima perioadă în majoritatea statelor respective, inclusiv în Republica Moldova - conform rapoartelor recente al Consiliului Europei, sunt cauzate de faptul că acest domeniu fundamental pentru o democrație veritabilă a fost lăsat la latitudinea exclusivă a autorităților naționale, fără o atenție corespunzătoare asupra autorităților administrației publice locale din partea structurilor Uniunii Europene. De aceea, domeniul descentralizării și autonomiei locale trebuie să devină unul prioritar la nivelul Uniunii Europene în raport cu guvernele naționale, acordându-se o atenție sporită structurilor asociative ale autorităților administrației publice locale, spre a fi incluse în toate dimensiunile politicilor, precum și organismelor Uniunii Europene.

4. Luând în considerare numai autoritățile administrației publice centrale și acordând o atenție limitată sau chiar neglijabilă pentru cetățeni și reprezentanții lor cei mai apropiați - guvernele locale - au diminuat în mod semnificativ încrederea în structurile Uniunii Europene și în organizațiile internaționale.

5. Autoritățile administrației publice locale prin intermediul structurilor asociative, din țările cu statut de membru asociat al Uniunii Europene, precum Republica Moldova, trebuie să beneficieze de acces direct la structurile Uniunii Europene, în cazul nostru la Comitetul European al Regiunilor, instituindu-se formele adecvate care să corespundă acestei cerințe. Aceste subiecte trebuie să fie prezente la toate întrunirile structurilor relevante ale Uniunii Europene care dezbate probleme de interes pentru autoritățile administrației publice locale. Numai așa poate avea loc transferul de cunoștință, de bune practici, de relații către autoritățile administrației publice locale din țările asociate ale Uniunii Europene, dându-se un semnal către guvernele naționale privind importanța acestui domeniu.

6. Este necesar de a crea mai multe oportunități reale pentru autoritățile administrației publice locale din țările asociate, de a beneficia de programe și proiecte de finanțare cu acces direct pentru colectivitățile locale. Sistemul actual, de gestionare a fondurilor Uniunii Europene, investiționale, doar prin guvernele centrale, s-a dovedit nu numai ineficient, dar chiar dăunător, de regulă, fondurile fiind repartizate subiectiv, după criteriile politice etc. Drept rezultat, în pofida

efortului financiar considerabil al Uniunii Europene în ultimii 10 ani, încrederea în instituțiile Uniunii Europene s-a diminuat drastic în Republica Moldova. Asta ne arată necesitatea de a schimba modalitatea de acordarea finanțărilor pentru dezvoltare, prin diminuarea rolului guvernelor centrale și creșterea semnificativă a accesului și rolului autorităților administrației publice locale din țările asociate.

7. CORLEAP și-a propus, încă de la înființare din 2011:

- a) să coordoneze reprezentarea autorităților locale și regionale în cadrul Parteneriatului estic;
- b) să completeze și să sprijine eforturile instituțiilor Uniunii Europene și ale altor părți interesate participante la realizarea politicii europene de vecinătate;
- c) să răspândească conceptele care vor putea apropia țările partenere de Uniunii Europene și să încurajeze reforma internă, precum și consolidarea capacităților la nivel local și regional.

8. Față de cele prezentate mai sus se poate spune că CORLEAP și-a atins ținta?

NU, dar având experiența a 7 ani și existând această cerință din partea autorităților administrației publice locale, este foarte clar că ceva trebuie făcut și acel ceva îl constituie un mod de lucru coerent orientat spre apropierea acestora față de organismele Uniunii Europene. Nu este normal ca autoritățile administrației publice locale din țările asociate să reclame o necesitate și noi, cei din Comitetul European al Regiunilor, să ne mulțumim doar cu ce oferă CORLEAP la această dată?

9. Cu regret am constatat că Uniunea Europeană, prin organismele sale, nu și-a manifestat de-a lungul timpului, nicio atitudine, nu a avut nicio reacție, față de încălcările principiilor statuate prin Carta europeană a autonomiei locale la care au fost supuse autoritățile administrației publice locale de către guvernele centrale ale țărilor asociate, dar chiar și membre, poate doar pentru că această Cartă nu-i a Uniunii Europene ci a Consiliului Europei. Apreciez că suntem în fața unei erori care poate costa chiar Uniunea Europeană, în ansamblul ei. Trebuie să vedem aspectele din toate unghiurile și să ne poziționăm pe cerințele actuale spre un viitor așa cum ni l-am dori la nivelul Uniunii Europene. Ajutorul trebuie dat atunci când ți se cere și nu atunci când apreciază cei departe de nevoia reală.

10. Propun ca viitoarea acțiune a CORLEAP să se desfășoare la Chișinău, având ca partener Congresul Autorităților Locale din Republica Moldova - CALM, dat fiind faptul că cea mai mare parte a primarilor din Republica Moldova sunt cetățeni ai Uniunii Europene, în toată regula, fiind și cetățeni români. Această solicitare o fac din calitatea de membru al Comitetului European al Regiunilor, de membru al CORLEAP, de președinte al Asociației Comunelor din România, dar și din cea de copreședinte al Consiliului Autorităților Locale din România și din Republica Moldova, cunoscând foarte bine realitățile și necesitățile autorităților administrației publice locale din Republica Moldova.

Conferința autorităților locale și regionale din cadrul Parteneriatului estic (CORLEAP) este forumul politic al autorităților locale și regionale din Uniunea Europeană și din țările Parteneriatului estic, în cadrul căreia este analizată contribuția orașelor și regiunilor la dezvoltarea Parteneriatului estic. Țările membre ale Parteneriatului estic sunt Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova și Ucraina.

” Propun ca viitoarea acțiune a CORLEAP să se desfășoare la Chișinău, având ca partener Congresul Autorităților Locale din Republica Moldova - CALM, dat fiind faptul că cea mai mare parte a primarilor din Republica Moldova sunt cetățeni ai Uniunii Europene, în toată regula, fiind și cetățeni români. Această solicitare o fac din calitatea de membru al Comitetului European al Regiunilor, de membru al CORLEAP, de președinte al Asociației Comunelor din România, dar și din cea de copreședinte al Consiliului Autorităților Locale din România și din Republica Moldova, cunoscând foarte bine realitățile și necesitățile autorităților administrației publice locale din Republica Moldova!”

Dragi membri și participanți CORLEAP,

1. De la început trebuie să recunoaștem realitatea: guvernele centrale și, în plus, structurile supra-naționale nu reprezintă cetățenii eminate, în mod adecvat sau eficient și, întotdeauna, trebuie să fie completate de către structuri sub-naționale și alți actori sociali, cu precădere de către structurile asociative ale autorităților administrației publice locale, conștiință fiind că acestea reprezintă unul dintre principiile fundamentale ale oricărui regim democratic.

2. Autoritățile administrației publice locale de pretutindeni beneficiază de cea mai înaltă încredere și de cea mai mare apreciere din partea cetățenilor, fiind cele mai apropiate de aceștia, ceea ce le face să fie cele mai reprezentative.

3. Descentralizarea, consolidarea democrației și a autonomiei locale pentru țările din parteneriatul estic reprezintă un element vital și fundamental pentru asigurarea unei dezvoltări

Totodată, copreședintele CALRRM a scos în evidență faptul că descentralizarea, consolidarea democrației și a autonomiei locale pentru țările din Parteneriatul estic reprezintă un element vital și fundamental pentru asigurarea unei dezvoltări democratice sustenabile și continue.

De asemenea, Emil Drăghici a subliniat faptul că încrederea în structurile Uniunii Europene și în organizațiile internaționale a fost diminuată în mod semnificativ tocmai din cauza că mereu au fost luate în considerare numai autoritățile administrației publice centrale, iar cetățeni și reprezentanții lor cei mai apropiați- APL au avut parte de o atenție limitată sau chiar neglijabilă.

Reieșind din cele expuse, membrul Comitetului European al Regiunilor Emil Drăghici a solicitat ca autoritățile administrației publice locale, prin intermediul structurilor asociative, din țările

IDENTIFICAREA MODALITĂȚILOR DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ A COMUNITĂȚILOR LOCALE ÎN AGENDA CALM ȘI AOR.

PESTE 100 DE PRIMARI DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA S-AU REUNIT LA CHIȘINĂU!

Peste 100 de primari din Republica Moldova și România, reprezentanți ai autorităților centrale din cele două state, ai Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova, ai Asociației Investitorilor din România în Republica Moldova, parteneri de dezvoltare, experți s-au reunit la 25 septembrie la Chișinău, în cadrul Conferinței internaționale „Dezvoltarea Locală Integrată și Creșterea Economică“.

la programele externe de dezvoltare locală este limitat, iar resursele statului sunt mult prea puține și adesea politizate.

Președintele CALM Tatiana Badan a menționat că această colaborare cu Asociația Orașelor din

tate a strategiei CALM în ceea ce privește dezvoltarea programelor economice, având ca prioritate bunăstarea cetățenilor.”

Președintele Asociației Orașelor din România Mădălin Ady Teodosescu a mărturisit că a așteptat cu nerăbdare acest moment al ședinței comune a AOR și CALM. „Suntem aici pentru a vă împărtăși din experiența noastră și pentru a învăța, la rândul nostru, din problemele DVS. În 2005 mergeam prin Germania, Austria pentru a înțelege care este drumul spre o administrare publică locală performantă. Acum venim cu experiența noastră pentru colegii din RM. Nu este ușor să implementezi un proiect, fiind controlat pentru fiecare leu cheltuit, nu este ușor să lucrezi cu oamenii pe care nu poți să-i motivezi financiar, sau cu consultanți interesați doar să-și ia banii. Totuși, satisfacția pe care o ai la finalul proiectului, când simți că cetățenii apreciază ceea ce ai făcut, nu se poate compara cu nicio altă răsplătă. Vrem să vă fim alături cu ex-

România, dar și cu Asociația Comunelor din România contribuie la dezvoltarea capacităților, promovarea bunelor practici de pe ambele maluri ale Prutului. „În cadrul acestor reuniuni reușim să împărtășim din bunele experiențe de administrare, descoperim posibilități de a atrage investiții la nivel local. Partenerii și prietenii noștri din România sunt cu mulți pași înaintea noastră, iar pentru noi este foarte importantă experiența lor. Această platformă este o continui-

pertiza și cunoștințele noastre, să vă sprijinim în parcursul dezvoltării locale și regionale.”

Ambasadorul României în Republica Moldova Daniel Ioniță a declarat că evenimentul este unul extrem de util deoarece se pune accentul pe necesitatea creșterii economice, deschiderii către business, IMM-uri, iar acestea, în orice societate sănătoasă reprezintă o coloană vertebrală a unei țări. „Nu e de ajuns să spui că îți dorești

Conferința a fost co-organizată de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Asociația Orașelor din România (AOR). Înainte de Conferință a avut loc ședința Consiliilor Directoare ale CALM și AOR, iar cu o zi înainte, primarii din România au făcut o vizită de studiu în municipiul Edi-neț. Aleșii locali, dar și partenerii de dezvoltare ai țării noastre au prezentat programe și proiecte implementate cu succes în comunitățile locale, dar au pus în discuție și impedimentele în procesul de atragere a proiectelor de infrastructură, a fondurilor străine. Totodată, a fost reiterată necesitatea continuării procesului de descentralizare, unica modalitate de dezvoltare durabilă a localităților. Mai mulți primari au constatat că accesul APL

IDENTIFICAREA MODALITĂȚILOR DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ A COMUNITĂȚILOR LOCALE ÎN AGENDA CALM ȘI AOR.

PESTE 100 DE PRIMARI DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA S-AU REUNIT LA CHIȘINĂU!

oportunități economice în localitatea ta, dar la nivel local trebuie să creezi condiții pentru a dezvolta businessul, iar primarii au în acest sens un rol esențial.”

Secretarul de Stat din partea ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice din România Virgil Alin Chirilă a specificat faptul că la ministerul pe care îl reprezintă au fost înregistrate până acum 559 de avize de înfrățiri între comunități din Republica Moldova și România, 257 dintre ele fiind finalizate. „Vreau să vă informez că România a demarat procesul de deblocare a încă 3 milioane de euro cu care să îmbunătățim condițiile din alte grădinițe din Republica Moldova.”

Secretarul general adjunct al Guvernului Republicii Moldova Adrian Ermurachi a apreciat cooperarea dintre CALM și AOR, fiind convins că de experiența pe care

„În ultimii ani procesul de asimilare a acestor bani a crescut mult. Astăzi ne-am convins de faptul că există foarte multe exemple bune pe care trebuie să le însușim, atât APL, cât și APC, dacă dorim cu adevărat să impulsivăm procesul de dezvoltare locală.”

Președintele Camerei de Comerț și Industrie din Republica Moldova Sergiu Harea a menționat că doar în cooperare cu agenții economici putem dezvolta primăriile din localitățile noastre. „Tocmai pornind de la acest deziderat, în aprilie anul curent, între Camera de Comerț și Industrie și CALM a fost semnat un acord de parteneriat, având drept scop să contribuim la creșterea competitivității agenților economici din localitățile pe care îi reprezintă primarii noștri.”

Potrivit președintelui executiv al Asociației Investitorilor din România în Republica Moldova Dan

Nuțiu, nu poți face afaceri fără o cooperare eficientă și de bun augur cu autoritățile locale. „Principalul obiectiv al nostru este să ne înțelegem unii pe ceilalți, noi să înțelegem nevoile și necesitățile APL, iar APL să aplece urechea la

nevoile exprimate de către mediul de business.”

Primarul orașului Comrat Serghei Anastasov consideră că succesul dezvoltării comunităților locale poate fi asigurat prin participarea în toate proiectele accesibile

APL-urilor și prin evitarea politicului în administrare.

Președintele executiv al AOR Ionel Chiriță a subliniat faptul că primarii din România au venit cu mare bucurie la Chișinău, iar cel mai important rezultat ar fi să învățăm unii de la alții. „Pentru astfel de evenimente, de obicei, se muncește, se discută mult cu primarii. De această dată nu a trebuit să-i conving să participe la o asemenea întrunire.”

Primarul de Drochia, vicepreședinte al CALM Nina Cereteu a afirmat că este o întrevvedere semnificativă pentru ambele părți. „Prin absorbția de fonduri directe, europene, primarii din România au reușit să realizeze foarte multe, noi suntem încă departe de a avea această performanță.”

Primarul orașului Cricova Valentin Guțan este de părere că la această Conferință internațională putem vedea ce este bine și ce este rău, ce putem asimila și asupra căror lucruri mai avem de lucrat.

Potrivit expertului în domeniul economic Viorel Gârbu, realitățile din RM nu pot fi schimbate rapid, sunt probleme de ordin politic, dar sunt și probleme legate de accesul la finanțe. „Iată de ce studierea experiențelor și etapei prin care a trecut România prezintă o importanță foarte mare și deschide oportunitatea unor abordări novative, astfel încât să fie soluționate problemele cu care se confruntă localitățile noastre într-o perioadă cât mai scurtă de timp.”

La finalul evenimentului a fost

o împărtășesc colegii din România CALM-ului, dar și primarilor, într-un final beneficiază și Guvernul Republicii Moldova. „De multe ori, expertiza care vine de la nivelul CALM-ului, sau de la nivelul APL este de o valoare incontestabilă pentru Guvern.”

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui a amintit că într-o perioadă România era considerată printre codășe la capitolul atragere de fonduri, probabil din cauza lipsei suficiente de atenție asupra acestui domeniu din partea APC.

adoptată o Declarație comună a AOR și CALM care se constituie și într-un Apel către Guvernul României, Guvernul Republicii Moldova, partenerii de dezvoltare ai statului nostru, instituțiile și statele membre ale Uniunii Europene, reprezentanțele și organizațiile internaționale din ambele state, alte asociații reprezentative ale APL, sectorul neguvernamental, mediul de afaceri din România, Republica Moldova și statele UE. În Declarație, între altele, se solicită:

- Organizarea, cel puțin anual, a unei ședințe comune a Guvernului României și Republicii Moldova, cu participarea tuturor structurilor asociative ale APL din ambele state, dar și cu aprobarea unui memorandum cuprinzând acțiunile concrete întreprinse în scopul apropierii pe toate dimensiunile: instituțional, legal, economic, social, etc;
- Suportul din partea Guvernelor ambelor state în edificarea și consolidarea unei platforme comune de consultare a APL din ambele țări în cadrul procesului legislativ și de elaborare a programelor de dezvoltare locală și regională, promovarea valorilor europene în guvernarea locală și consolidarea relațiilor între colectivitățile locale din ambele state;
- Promovarea activă a include-

rii reprezentanților CALM/APL din Republica Moldova în calitate de stat asociat la UE, în toate structurile UE responsabile de domeniul administrației locale și regionale, în calitate de membri asociați sau cu statut de observatori;

- Necesitatea creării unui fond special de susținere a colectivităților locale din Republica Moldova prin concentrarea finanțurilor europene și românești, cu simplificarea și uniformizarea procedurilor de accesare a fondurilor, respectiv cu realizarea unei gestiuni autonome a acestui fond care să asigure acces egal, apolitic și transparent pentru fiecare colectivitate locală;

- Promovarea la nivelul UE a accesului comunităților locale din RM la programele de dezvoltare locală și regională, inclusiv prin proiecte comune și parteneriate cu autoritățile locale din România și alte țări UE;

- Instituirea unui program extins de informare și/sau de formare profesională pentru funcționarii din administrația publică locală în vederea schimbului de cunoștințe, experiențe și bune practici;

- Crearea unui program de corelare/adaptare/ajustare a cadrului legal din domeniul APL din Republica Moldova la cel din România, cu participarea experților din România.

DECLARAȚIE

adoptată, astăzi, 25 septembrie 2018, la Chișinău, Republica Moldova

Pornind de la faptul că democrația locală, colectivitățile locale, autonomia locală, cooperarea descentralizată și autoritățile administrației publice locale constituie pilonii oricărui regim democratic;

Conștienți de răspunderea pe care o purtăm față de cetățenii Republicii Moldova, care așteaptă ca autoritățile pe care le aleg să-și îndeplinească în mod corespunzător obligațiile funcționale;

Convinși de eficiența unei abordări de jos în sus la nivel administrativ și susținând o guvernare pe mai multe niveluri;

Recunoscând nevoia de a colabora în parteneriat pentru a realiza o coeziune legislativă, economică, socială și teritorială mai puternică în cele două state;

Uniți în cuget și-n simțiri, călăuziți de interesele actuale ale colectivităților locale din cele două țări-surori, pe care le reprezentăm **în calitatea noastră de primari**;

Luând în considerație și reiterând declarațiile anterioare ale structurilor asociative ale APL din Republica Moldova și România de la Alba Iulia (22.05.2015) și Chișinău (11.05.2018);

Facem următoarea declarație care se constituie și într-un apel față de Guvernul României, Guvernul Republicii Moldova, partenerii de dezvoltare al Republicii Moldova, instituțiile și statele membre ale Uniunii Europene, reprezentanțele și organizațiile internaționale din ambele state, alte asociații reprezentative ale APL, sectorul neguvernamental, mediul de afaceri din România, Republica Moldova și statele UE:

1. Desăvârșirea unui sistem administrativ bazat pe democrație

locală, cooperare descentralizată și autonomie locală este esențială în vederea asigurării pârghiilor specifice autorităților publice locale pentru dezvoltarea sustenabilă a colectivităților locale și pentru creșterea calității serviciilor publice;

2. Putem soluționa problemele concrete ale cetățenilor numai printr-o mai bună cooperare și prin intermediul proiectelor comune, în vederea abordării provocărilor comune care ne așteaptă;

3. În vederea întăririi legăturilor între cele două țări surori, propunem organizarea, cel puțin anual, a unei ședințe comune a Guvernului României și Guvernul Republicii Moldova, cu participarea tuturor structurilor asociative ale APL din ambele state, cu aprobarea unui memorandum cuprinzând acțiunile concrete întreprinse în scopul apropierii pe toate dimensiunile: instituțional, legal, economic, social etc.;

4. Solicităm suportul din partea guvernelor ambelor state în edificarea și consolidarea unei platforme comune de consultare a APL din ambele țări în cadrul procesului de legislativ și de elaborare a programelor de dezvoltare locală și regională, promovarea valorilor europene în guvernarea locală și consolidarea relațiilor dintre colectivitățile locale din ambele state;

5. Solicităm promovarea activă a includerii reprezentanților CALM/APL din Republica Moldova în calitate de stat asociat la UE, în toate structurile UE, responsabile de domeniul administrației locale și regionale, în calitate de membri asociați sau cu statut de observatori. Sau includerea unor reprezentanți ai CALM în delegațiile oficiale a structurilor asociative ale APL din România, pe lângă organizațiile respective din UE;

6. Semnalăm necesitatea creării unui fond special de susținere a colectivităților locale din Republica Moldova prin concentrarea finanțării europene și românești, cu simplificarea și uniformizarea procedurilor de accesare a fondurilor, respectiv cu realizarea unei gestiuni autonome a acestui fond care să asigure acces egal, apolitic și transparent pentru fiecare colectivitate locală; toate acestea să se realizeze numai prin organisme instituite pe principii paritare, între reprezentanții autorităților administrației publice centrale, locale, structurile asociative ale APL;

7. Creșterea capacității de atragere și asimilare a fondurilor europene și naționale pentru dezvoltarea

re prin crearea unor fonduri speciale și/sau mecanisme eficiente de acoperire a contribuțiilor APL la proiectele comune de dezvoltare;

8. În vederea întăririi colaborării inter-instituționale între autoritățile publice locale de pe cele două maluri ale Prutului susținem instituirea de către Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova a unui program extins de informare și/sau de formare profesională pentru funcționarii din administrația publică locală, în vederea schimbului de cunoștințe, experiențe și bune practici;

9. Învățând din experiența trecutului considerăm că uniformizarea legislației între cele două state ar putea facilita procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, propunem crearea unui program de corelare/adaptare/ajustare a cadrului legal din domeniul administrației publice locale din Republica Moldova la cel din România, cu participarea experților din România.

Chișinău, 25 septembrie 2018

GRUPURILE DE ACȚIUNE LOCALĂ (GAL) – INSTRUMENT EUROPEAN DE DEZVOLTARE RURALĂ.

EXPERIENȚA GRECIEI STUDIATĂ DE MEMBRII CALM

În perioada 2-9 septembrie, un grup din colaboratori al MADRM și AIPA, primari, membri ai GAL-urilor din diferite regiuni ale țării, împreună cu reprezentanți ai ONG-ilor au efectuat o vizită de studiu în Grecia. Tematica evenimentului a fost: „Transfer de experiență în programarea și implementarea intervențiilor privind îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă în zonele rurale.” Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a fost reprezentat de vicepreședintele Maria Galiț, primar de Sărata Veche, Făleşti. În cadrul vizitei a fost studiată experiența activității GAL-urilor - o formă de acțiune locală larg răspândită și susținută prin diverse programe în Uniunea Europeană. Această formă de cooperare între APL, sectorul de afaceri și ONG ia amploare în Republica Moldova și reprezintă unul din instrumentele ce pot contribui la dezvoltarea comunităților noastre rurale.

Vizita a fost organizată de proiectul de AT pentru ENPARD, având ca obiectiv însușirea de cunoștințe și experiențe, în perspectiva implementării noilor măsuri de dezvoltare rurală, obiectiv pentru care se acordă sprijin din Fondul

Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural.

Pe parcursul vizitei primarii au avut posibilitatea să preia din bunele practici ale Greciei – o țară cu o experiență de 20 ani în implementarea măsurilor de „Îmbu-

nătățire a calității vieții în mediului rural”, în cadrul politicii UE de dezvoltare rurală.

Totodată, primarii au fost familiarizați cu procedurile și mecanismele necesare pentru implementarea eficientă a măsurilor respective.

Aleșii locali din Republica Moldova au stabilit legături de cooperare cu diferite primării și GAL-uri din Grecia, în vederea implementării a diferitor proiecte comune.

Primarii noștri au vizitat Autoritatea de Gestionare a Programului Național de Dezvoltare Rurală (PNRD) din Grecia, fiind-le prezentată structura și sarcinile acestei autorități, dar și procedurile de programare și implementare a măsurilor: „Îmbunătățirea infrastructurii publice locale”, „Renovarea și dezvoltarea sate-

lor”, „Diversificarea economiei rurale prin activități non-agricole” și „Implementarea metodei LEADER”.

De asemenea, aleșii locali din Republica Moldova au participat la prezentarea unor proiecte concrete în localitățile Leonidio și Kalavryta, printre acestea fiind:

- Pensiunea tradițională „Agroctima”;
- Cooperativa de femei „Tsakonaos”- în cadrul acesteia sunt create și comercializate produse alimentare tradiționale;

ducere a pastelor făinoase tradiționale, fabricate manual.

Toate aceste proiecte au fost implementate în cadrul Programelor LEADER, dar și a altor programe de dezvoltare rurală, cu suportul tehnic al Agențiilor de Dezvoltare Locală (ACHIA SA și PARNONAS SA).

Participanții mulțumesc organizatorilor acestei vizite de studiu, deoarece au avut posibilitatea să obțină cunoștințe și experiențe valoroase privind dezvoltarea rurală. De asemenea, primarii speră că în

- Reabilitarea castelului vechi „Tsikaloti” prin transformarea în muzeu de Arhitectură Locală;
- Centrul cultural din Leonidio;
- Parcul de alpinism din Parnonas;
- Festivalul Melijazz;
- Hotelul „Finday” eco-suites;
- Cooperativa agricolă de produse lactate din Kalavryta;
- Minicompania locală de pro-

viitorul cel mai apropiat vor avea oportunitatea să le implementeze în practică, pentru a îmbunătăți condițiile de trai și de muncă în zonele rurale din țara noastră - R. Moldova.

CALM va continua să participe activ în acest proces și va sprijini prin toate mijloacele aceste forme de cooperare în vederea dezvoltării comunităților locale din RM.

PARTENERIAT STRATEGIC ÎNTRE CALM ȘI COMUNITATEA MEA! UN NOU PROGRAM DE DEZVOLTARE A COMUNITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA!

La 20 septembrie a avut loc lansarea programului SUA „Comunitatea Mea”, realizat de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și asociația IREX. La eveniment au participat reprezentanți ai USAID, ai Căminului de Stat, dar și ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM). Este unul dintre cele mai importante programe de care a beneficiat Republica Moldova de-a lungul timpului, destinat administrației publice locale, volumul finanțării fiind de circa 20 milioane de dolari, bani ce vor fi investiți pe parcursul a cinci ani în dezvoltarea locală, creșterea capacităților APL, politici publice în domeniul descentralizării și autonomiei locale. În cadrul evenimentului au fost oferite certificate de participare celor 20 de comunități locale selectate la prima etapă. Urmează alte peste 100 de comunități să fie implicate în cadrul implementării acestui program de care vor beneficia peste 100000 de cetățeni ai Republicii Moldova. CALM este unul dintre partenerii generali ai proiectului „Comunitatea Mea” implicându-se în elaborarea conceptului acestui proiect, contribuind cu expertiză, consultanță și altă informație necesară.

dență faptul că pentru acest concurs și-au manifestat interesul să participe circa 200 de comunități locale, ceea ce demonstrează că la nivelul APL există un mare interes față de programele de dezvoltare, dar și faptul că APL are capacități, chiar dacă încă mai există voci care vor să ne demonstreze contrariul. „Programul „Comunitatea Mea” este încă o dovadă că APL au nevoie doar de oportunități, de șanse pe care nu le irosesc, ci crează echipe, angajează experți care scriu proiecte în beneficiul cetățenilor. Credem că cele 20 de comunități care au câștigat au fost cele mai bune totuși, cei care au aplicat mai au șansa de a fi selectați, deoarece mult mai multe primării vor fi asistate în cadrul acestui program.”

Potrivit directorului executiv al CALM Viorel Furdui, se dorește o sustenabilitate a activităților anterioare și asigurarea fundamentului necesar pentru implementarea reformelor în domeniul APL.

„Acest program este implementat într-o perioadă când Republica Moldova se află la răscrucea unor opțiuni de dezvoltare, când sunt anunțate o serie de reforme în domeniul administrației publice locale. Observăm o atenție mult mai mare față de administrația publică locală din partea partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova, mai multe programe pentru APL, ceea ce nu poate decât să ne bucore”, a declarat directorul executiv al CALM.

Totodată, Viorel Furdui a scos în evi-

Programul „Comunitatea mea” prevede renovarea drumurilor, montarea sistemului de apeduct și canalizare, dar și instalarea iluminatului stradal. Fiecare proiect de infrastructură prevăzut în cadrul programului valorează circa 500 de mii de dolari. De asistență în cadrul programului „Comunitatea mea” vor beneficia autoritățile publice locale de nivelul I, grupurile civice și mediul de afaceri local, care au ca obiectiv dezvoltarea comunităților, îmbunătățirea și eficientizarea serviciilor publice din toată republica. Proiectul Comunitatea Mea este implementat de un consorțiu de organizații condus de IREX, cu participarea TETRA și URBAN INSTITUTE.

Ludmila Ceaglic, primarul comunei Calfa, Anenii Noi:

„ÎNCERCĂM SĂ SCHIMBĂM LUMEA SPRE BINE»

Ludmila Ceaglic este primarul satului Calfa, raionul Anenii Noi. Consătenii i-au încredințat votul de încredere pentru al șaselea mandat. Despre provocările în calitate de ales local de acum 24 de ani, dar și cele de astăzi este interviul pentru calm.md.

Sunteți primar la al șaselea mandat. Cum se explică succesul DVS., votul de încredere pe care vi-l acordă cetățenii atâția ani?

Ludmila Ceaglic: Tot ce s-a produs în acești 24 de ani în calitate de primar nu aș putea exprima în câteva cuvinte, este mai mult de un sfert dintr-o viață de om pe care am dedicat-o acestui domeniu destul de interesant. Vizita de la Săpâmba va avea și ea amprenta sa, pentru că vedem locuri noi și tradiții, ne cunoaștem mai bine cu colegii primari, este un punct forte în tot ceea ce se întâmplă în activitatea noastră.

Cum v-a schimbat funcția sau provocările prin care a trebuit să treceți în acești 24 de ani?

Ludmila Ceaglic: Sigur că este foarte important să fii în pas cu schimbările ce se produc și noi ca și conducători ai unei autorități publice urmează să ne schimbăm, să absorbim tot ce este pozitiv în țara noastră și mai ales după hotărârile ei și să le implementăm în măsura în care avem puse la dispoziție atât factorul uman, cât și factorul financiar. Astfel încercăm să schimbăm lumea spre bine. Sper că și eu m-am schimbat în bine, am devenit mai deschisă față de oameni, mai tolerantă față de problemele care există și am acumulat un cerc de prieteni care mă ajută în orice împrejurare, vin și eu cu o mână de ajutor atunci când este cazul.

Problemele au devenit mai puține în acești ani sau s-au înmulțit?

Ludmila Ceaglic: Atunci când am început activitatea eram ca pe o țarină nedescoperită, nu aveam legătură telefonică în localitate, nu aveam o școală bine aranjată, instituția preșcolară lipsea. Acum însă pot spune cu mândrie că toate instituțiile sunt funcționale și reparate. Consider că acum ne este un pic mai ușor deoarece s-au deschis foarte multe orizonturi pentru a atrage investiții, pentru a aduce parteneriate în localitățile noastre. Și localitățile noastre au posibilitatea să semneze parteneriate cu localități din alte țări dezvoltate. Mă bucur că suntem parteneri ai grupului Visegrad, fapt ce constituie o experiență inedită pentru țara noastră și aduce doar beneficii pentru localitate.

Ce presupune acest parteneriat?

Ludmila Ceaglic: Fundația Visegrad este constituită din patru țări europene: Ungaria, Polonia, Cehia și Slovacia. Aceste state au un buget anual pentru state în curs de dezvoltare, precum este și Republica Moldova, iar noi suntem printre cei care absorbim fondurile acestei fundații. Chiar am redenumit și instituția școlară în Visegrad. Prin stabilirea acestui parteneriat avem și succese: am îmbunătățit condițiile de învățatură a elevilor și de activitate a profesorilor, am dotat instituția cu tehnică performantă, cum ar fi computere, table interactive, utilaj muzical ș.a. Mai urmează să întreprindem niște vizite cu elevii, pentru a le schimba viziunea asupra lumii, deoarece multă lume nu a mai mers nicăieri, în afară de Anenii Noi sau Chișinău. Mi-aș dori ca prin copii să începem să schimbăm viziunea asupra lumii, iar prin ei vom schimba și percepția părinților și a bunelor lor.

tările cetățenilor care ne-au învrednicit cu mandatul de patru ani.

Reușiți să atrageți aceste surse extrabugetare, în măsura în care vă doriți?

Ludmila Ceaglic: Dacă vorbim de perioada anilor 2000-2003, atunci erau mai puțini entuziaști de a atrage fonduri, lumea se uita sceptic la această posibilitate de a aduce resurse în localitate prin scrierea și apărarea proiectelor. Acum lucrurile s-au schimbat. Marea majoritate a colegilor din primărie dețin abilitatea de a scrie și de a convinge finanțatorii, acum însă concursurile sunt mai dure, iar rândul către finanțator este mult prea lung, dar acest lucru nu înseamnă că nu trebuie să muncim. Important este că posibilitățile de atragere a fondurilor sunt mult mai mari acum.

Cum mărim veniturile din bugetele locale, ca să nu mai fim atât de dependenți de sursele extrabugetare?

Ludmila Ceaglic: La acest capitol aș fi un pic mai dură. Multe Legi nu ne permit să identificăm și să aducem surse suplimentare în bugetele locale. Deseori ne confruntăm cu faptul că o Lege contravine altei Legi, suntem încă foarte dependenți de organele centrale, de niște Departamente sau de niște angajași ai unor ministere care nu știu cu ce trăim, ce scop avem și aceste lucruri deseori ne fac anevoioase activitatea. La capitolul comunicare între APL și APC încă mai este de lucru. În asemenea cazuri, multe din scopurile noastre suferă eșec.

Ce planuri aveți pentru perioada imediat următoare?

Ludmila Ceaglic: Avem un plan de dezvoltare de care ne ghidăm și în dependență de sursele financiare și tezaurul uman pe care le avem încercăm să realizăm obiectivele propuse. Acum suntem la etapa de

Spuneați că de succesul activității APL depinde factorul uman și factorul financiar. La primăria DVS. care este situația din aceste puncte de vedere?

Ludmila Ceaglic: La aceste compartimente nu prea am cu ce mă lauda, mai ales actualmente când, din 10 angajați, ieri, părăsind localitatea, eram doar doi. Să zicem că unii colegi de-ai mei se află în concedii planificate. Dacă vorbim de sursele financiare, atunci pot să vă spun că avem un buget auster care ne permite doar să ne menținem un pic. Dacă vorbim de dezvoltare, de proiecte investiționale, de reparații capitale atunci la aceste compartimente nu avem nici un leu planificat. Situația creată ne impune să identificăm noi surse extrabugetare pentru a realiza obiectivele pe care ni le-am propus, atât eu ca primar, cât și consilierii locali, dar și să îndreptăm aștep-

reparație a drumurilor, ceea ce face toată lumea, am finisat reparația Oficiului Medicilor de Familie, dorim să extindem Centrul de Plasament al Bătrânilor, deoarece numărul beneficiarilor s-a mărit, sunt și alte proiecte în implementare. Avem depuse și alte cereri de finanțare, suntem în așteptare și în identificarea altor soluții.

Care este rolul CALM în activitatea primarilor?

Ludmila Ceaglic: Sunt acea care am fost la temelia fondării acestei organizații. Ne întorceam dintr-o deplasare din Bulgaria când am decis cu colegii mei să creăm o organizație care ne-ar apăra interesele și care, de fapt, ar fi fratele și sora mai mare a noastră. Ori de câte ori solicităm susținerea CALM ne ajută, sunt specialiști destul de versați care activează în cadrul CALM, cunosc legislația și pentru noi este mult mai ușor.

Valeriu Varmari,
primarul satului Hăsnășenii
Mari, Drochia:

**„BUGETELE LOCALE
NU PERMIT
DEZVOLTAREA SATELOR,
IAR MULȚI OAMENI NU
ÎNȚELEG ACEST LUCRU“**

Satul Hăsnășenii Mari a fost fondat în 1426 și este cel mai vechi din raionul Drochia. Astăzi în localitate sunt înregistrați 1700 de locuitori. Primarul Valeriu Varmari afirmă că lipsa finanțelor suficiente nu permit localității să se dezvolte și crede că proiectele sunt o soluție pentru a atrage fonduri în satele noastre, iar aleșii locali trebuie să acumuleze experiență în scrierea proiectelor. Înfrățirile cu alte localități sunt o altă modalitate de a produce schimbări în comunitățile rurale.

„Bugetele locale nu permit dezvoltarea satelor, iar mulți oameni nu înțeleg acest lucru și cred că primarul stă pe sacul plin cu bani și nu vrea să le acorde unele ajutoare. Sunt însă și oameni care încearcă să se implice, să ajute”, a menționat Valeriu Varmari pentru calm.md.

La ora actuală în Hăsnășenii Mari este implementat un proiect susținut de Fondul de Eficiență Energetică în valoare de 2 milioane de lei. „Cu acești bani se repară școala. În cadrul GAL-urilor, împreună cu satele Cubolta, Petreni, Dominteni și Moara de Piatră avem un proiect și sperăm tare mult să reușim să-l implementăm.”

Valeriu Varmari este primar la primul mandat și în acești trei ani de activitate a mers pentru prima dată în România, împreună cu CALM, la Săpânța, Maramureș. „Este foarte important acest schimb de experiență. Este bine să vedem ce fac și alți primari și să aplicăm unele idei în localitățile noastre. Ne dorim și noi să organizăm evenimente ce ar atrage mulți vizitatori. La noi în sat anul acesta a avut loc a doua ediție a Festivalului Plăcintelor. Îl organizăm în fiecare an de Duminică Mare. Anul trecut, în aceeași zi am deschis Muzeul de Istorie și Etnografie. La ambele ediții am avut vizitatori din România, dar și din toate satele vecine.”

Primarul de Hăsnășenii Mari speră că cu ajutorul CALM va reuși să întreprindă și vizite de studiu în alte țări, pentru că așa ar putea acumula și mai multă experiență.

Despre Serviciul de Asistență Juridică al CALM Valeriu Varmari susține că este unul binevenit, deoarece sunt multiple probleme în acest domeniu. „Primarii sunt de diferite profesii. Eu, de exemplu, sunt pedagog și nu pot să înțeleg unele aspecte de ordin juridic ce apar în activitate. Ar fi foarte bine să fie un jurist care măcar din când în când să ne poată ajuta. Numai în acest an primăria noastră are 11 judecăți. Încă sunt probleme cu împărțirea patrimoniului colhozului. De aceea ne-ar trebui foarte mult un jurist care să ne consulte și să facă lumină în toate aceste cazuri.”

Primarul de Cubolta, Sângerei **Alexandru Sârbu:**

„CALM PROMOVEAZĂ PRIMARI, ÎI CONSULTĂ ȘI ÎI GHIDEAZĂ“

În cadrul unui interviu pentru calm.md, primarul de Cubolta, Sângerei Alexandru Sârbu ne-a explicat ce rol joacă Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) în activitatea primarilor, ce presupune funcția de primar, care sunt greutățile și satisfacțiile de care au parte în activitate aleșii locali.

Ce rol are CALM în activitatea primarilor și ce face pentru APL?

Alexandru Sârbu: CALM are menirea de a ne ghida, de a ne conjuga ca echipă, de a ne consulta în unele probleme, deoarece trebuie să recunoaștem că nu avem atât de multe capacități în toate domeniile pe care le administrăm. CALM promovează primarii, dar și noi promovăm localitățile noastre prin intermediul CALM-ului, sunt foarte multe deplasări peste hotare unde se fac schimburi de experiență, ceea ce este foarte important și le mulțumim pentru munca pe care o depun.

Cum e să fii primar?

Alexandru Sârbu: Este un lucru foarte interesant, dar și foarte responsabil. Este greu de lucrat cu populația, la capitolul politic lumea este dezbinată, sărăcia ne inundă, probleme apar și întotdeauna este vinovat primarul sau APC, e greu să se conștientizeze că și fiecare om trebuie să contribuie nemijlocit la soluționarea fiecărei probleme, deoarece toți suntem parte a societății și trebuie să ne implicăm cu toții.

Sunteți la al doilea mandat. Ce vă mai motivează să mai candidați?

Alexandru Sârbu: Ne motivează realizările, atunci când lucrurile se schimbă spre bine. În pofida greutăților pe care le întâmpinăm lucrurile progresează, mai lent decât ne dorim, dar este mai bine decât a fost, dinamica este pozitivă și trebuie să mergem înainte.

Ce ar trebui de făcut pentru a majora veniturile locale?

Alexandru Sârbu: Mai mulți factori ar contribui la dezvoltarea localităților. În primul rând ar fi descentralizarea financiară, nu doar a atribuțiilor. Acum se lucrează la impozitarea bunurilor imobile, la delimitarea terenurilor, la împroprietăririle publice, combaterea lucrului la negru, a salariilor în plic, ceea ce cu siguranță ar îmbunătăți situația.

Aveți locuri de muncă în localitate?

Alexandru Sârbu: Localitatea este amplasată aproape de Bălți și mai mulți oameni se deplasează grație unor companii mari. Locuri de muncă sunt destule, mai puțini oameni sunt care ar lucra.

Migrația este mare și la DVS. în localitate?

Alexandru Sârbu: Migrația este aceeași ca și în alte localități. Din păcate, la noi în țară predomină mortalitatea mare și natalitatea este mică.

Cum explicați această realitate tristă. Să fie sărăcia de vină?

Alexandru Sârbu: Avem factori de mediu, modul de viață nesănătos, mor cei care au muncit în exces pe timpul sovieticilor, lumea este mai bolnăvicioasă. Oamenii trebuie să conștientizeze că totul începe de la ei. Noi cam ne-am obișnuit să găsim întotdeauna pe altcineva vinovat, numai nu noi.

Dacă ați avea suficiente resurse financiare, ce ați întreprinde?

Alexandru Sârbu: Cea mai mare problemă în localitate este lipsa canalizării. Acum suntem la etapa finală de aprovizionare cu apă, am construit 16 km de apeduct, dar rămâne canalizarea și evident drumurile. Casa de Cultură necesită reparație, este mai mare decât Casa de Cultură a Consiliului raional. Am făcut proiectul tehnic și lucrările costă peste 12 milioane de lei. În rest, cu sursele proprii, dar și prin intermediul proiectelor mai reușim să soluționăm câte ceva.

Foarte mulți colegi de-ai DVS reușesc să implementeze proiecte mari

în localitățile lor. Există o concurență între primari?

Alexandru Sârbu: Concurență sănătoasă este și e firesc să fie. Din păcate, sunt prea puțini bani alocați pentru administrațiile locale. Recent a fost apelul de granturi finanțat de FISM, 121 de primării și-au manifestat interesul de a participa, dar au fost selectate doar 12 localități, după criteriul primul venit primul servit.

Înseamnă că există interes din partea primarilor de a contribui la dezvoltarea localităților.

Alexandru Sârbu: E rău că au fost selectate atât de puține localități. Eu sunt sigur că primarii știu ce le trebuie și ce au de făcut, dar se alocă foarte puțini bani pentru asta. Majoritatea au depus proiecte pentru iluminat stradal, drumuri, grădinițe, pavaje, pentru ceea ce le lipsește în localitate. Necesitățile sunt foarte mari, iar piața nu ne oferă atâtea posibilități câte ne-am dori.

Ați amintit de grădinițe. Acum 10-15 ani era catastrofă la acest capitol.

Alexandru Sârbu: Grație Guvernului României s-au soluționat foarte multe probleme în acest sens, dar mai este de lucru. Trebuie spații, terenuri de joacă, terenuri și săli sportive, ș.a.

Trebuie, trebuie, dar tot DVS. spuneți că natalitatea este mică și atunci pentru cine construim?

Alexandru Sârbu: Dacă nu facem condiții lumea va migra. Chiar cu riscul că astăzi nu avem pentru cine, trebuie să dăm șansa viitoarei generații și astfel totul va fi bine.

Primarul de Temeleuți, Călărași, **Zinaida Țurcan:**

„CEVA SE ÎNTÂMPLĂ CU SOCIETATEA NOASTRĂ“

La 4 august s-au împlinit 575 de ani de la fondarea localității Temeleuți, Călărași. Tot atunci a fost sărbătorit și hramul bisericii din localitate. Primarul localității Zinaida Țurcan a vorbit în cadrul unui interviu pentru calm.md despre schimbările ce au loc în localitatea sa, dacă sunt sau nu locuri de muncă și dacă se întorc băștinașii acasă.

„August este luna concediilor și cred că și din acest motiv la sărbătoarea localității au venit foarte mulți oaspeți, dar și consăteni care s-au stabilit cu traiul în alte țări. Cetățenii care au plecat cândva în Italia și-au luat și copiii și mai greu decid să revină acasă. Totuși, unii dintre consătenii care au plecat în Israel deja au început să se întoarcă.“

Zinaida Țurcan este de părere că industria turismului ar putea fi dezvoltată în localitate, în apropiere fiind rezervația Plaiul Fagului, alte păduri, râul Bâc izvorăște în Temeleuți, sunt locuri de o frumusețe aparte. „Consătenii noștri care sunt în străinătate ar putea să invite colegii, prietenii pe care i-au făcut acolo să viziteze Republica Moldova.“

Despre Temeleuți, primarul spune că se dezvoltă. „Este a treia localitate din raionul Călărași care are apeductul recent construit pe o lungime de 13 km. Avem sistem de canalizare și stația de epurare, un proiect cu o valoare de 10 milioane de lei. APL încearcă să facă toate aceste lucrări, inclusiv pentru a-i motiva pe oameni să se întoarcă

la baștină. Atunci când plecau spuneau că nu au condiții, deja acestea parcă sunt, creșm și locuri de muncă, dar oamenii nu se grăbesc să se întoarcă. De doi ani un antreprenor a deschis 15 locuri de muncă pentru croitorese, femeile au salariul de 5-6 mii de lei, pentru 5

zile lucrătoare. Alte 21 de persoane din localitate lucrează în cadrul unei alte întreprinderi, chiar dacă nu este în sat, important este că oamenii au de lucru, au asigurare medicală și pachetul social. Cred că se poate de lucrat și la noi în țară.“

Alesul local a menționat că, din păcate, ajutorul social este acordat și celor care îl merită, dar și celor care nu îl merită și unii încă mai cred că statul este obligat să le dea și nu vor să lucreze.

Cât privește următorul mandat de primar, Zinaida Țurcan nu este

specială pentru instituțiile de educație timpurie trebuie mai întâi să faci ordinul de plată, după care vin finanțările, este o situație în care nu știi cât ai și nici cum să faci. Mie îmi este greu să înțeleg de ce astfel decurg lucrurile.“

Primarul de Temeleuți consideră că și cu societatea noastră se întâmplă ceva. „Oricât le-ai da unor oameni, ei nu prețuiesc și vor mai mult. Chiar dacă unii nu fac nimic, ei consideră că primarul, statul sau altcineva sunt datori, obligați să le facă. Nu știu de ce unii cred că săditul sau vopsitul copacilor în localitate este treaba angajaților primăriei, deși aceștia primesc salariul pentru cu totul alte atribuții descrise în fișa de post. Totuși, mă bucur că avem voluntari în cadrul serviciului nou de bibliotecă și facem o echipă bună cu ei – la amenajare, ordine, sădire de flori, ajutam bătrânii din localitate. Încercăm să dezvoltăm acest spirit de voluntariat, deoarece înaintea săreau în ajutor toți vecinii și făceau o adevărată clacă, acum, cu regret, nu știu ce se întâmplă.“

Primarul comunei Ruseștii Noi, Ialoveni **Pavel Codreanu:**

„CONSĂTENII MEI AU VĂZUT CĂ UE A INVESTIT MULT ȘI BINE ÎN LOCALITĂȚILE DIN ROMÂNIA“

Primarul comunei Ruseștii Noi, Ialoveni Pavel Codreanu a vorbit în cadrul unui interviu la radio Plai despre frumusețea și istoricul localității, despre proiectele implementate, dar și despre faptul că se încearcă a dezvolta turismul rural.

Comuna Ruseștii Noi are peste 6 mii de locuitori, fiind formată din satele Ruseștii Noi și Ruseștii Vechi. Legenda spune că în perioada domniei lui Ștefan cel Mare, bravul domnitor dăruia pământuri ostașilor vrednici. Unuia dintre ostașii cu numele Rusu i-a dăruit pământurile de la Galbena, dar el le-a ales pe cele dintre păduri și dealuri, deoarece în acea perioadă erau invazii de tătari, turci. Cam peste o sută de ani mulți s-au mutat acolo unde era mai multă apă, pe malul râului Botna, așa a apărut Ruseștii Noi, deoarece la Ruseștii Vechi apă era mai puțină. Primul document este atestat în 1524, în act este indicat

că un oarecare preot vinde pământurile de la Rusești. Astfel, acest an se consideră al fondării Ruseștilor Noi și Vechi.

Primarul a explicat că biserica din localitate este unică în spațiul dintre Prut și Nistru. A fost construită acum 125 de ani, în localitate s-a păstrat moara construită în 1925 de mitropolitul Gurie Grosu, mai există multe dintre casele vechi, ceea ce oferă localității un aspect autentic, de altă dată. De curând a fost deschis muzeul satului. Unii gospodari se pregătesc să deschidă pensiuni turistice. „Încercăm să dezvoltăm turismul rural. Facem parte din programul „Migrație și dezvoltare locală“, prin intermediul căruia am primit o donație din partea Guvernului Elveției, cu ajutorul căreia am creat serviciul de salubritate. Am achiziționat un tractor multifuncțional și astfel colectăm gunoiul din sat. Curățenia și cultura creează imaginea satului. Totodată, prin intermediul acestui program încercăm să ținem legătura cu băștinașii care au plecat,

îi rugăm să se implice în luarea deciziilor, publicăm pe rețelele de socializare activitatea noastră, ședințele Consiliului local sunt transmise online, ca ei să poată urmări și interveni în caz de necesitate. Ne bucurăm că atunci când revin acasă, băștinașii fac câte ceva și pentru comunitate. De exemplu, Serghei Trohin a investit în iluminarea stradală din mahalaua sa și dorește să instaleze acolo o cameră video.“

În Ruseștii Noi, din cele circa 33 km de drumuri locale, sunt asfaltate circa 3-4 km. „Este mult de lucru la acest capitol, împreună cu oamenii, cu primăria, se mai repară câte o porțiune de drum, câte un podeț. Sperăm că cu resursele financiare promise vom face drumul din centrul satului.“

Grădinița din localitate a fost construită prin anii 60, având o capacitate de 80 de locuri. La ora actuală însă trebuie instituționalizată aproape 500 de copii. Pavel Codreanu a menționat că datorită înfrățirii județului Dâmbovița cu

raionul Ialoveni, a fost construită din talpă o grădiniță nouă, cu toate utilitățile, aceasta fiind deja funcțională, frecventată de 200 de copii.

Alesul local a menționat că în Ruseștii noi au fost implementate proiecte în valoare de circa 30 milioane de lei, bugetul local fiind de 600 de mii. „Vă imaginați câți bani

am primit noi de la Uniunea Europeană pentru a dezvolta comunitatea? Din acești bani s-a construit un stadion mic cu acoperire artificială, a fost renovată Casa de Cul-

tură, la grădinița din Ruseștii Vechi se făcea focul la sobă, iar astăzi avem cazan acolo, fiind renovată și clădirea. Mai sunt însă multe de făcut. Am norocul de o populație deosebită, sunt oameni gospodari, nu cred că așa putea fi primar în altă localitate.“

Pavel Codreanu a afirmat că comuna Ruseștii Noi este înfrățită cu comuna Ciocănești, județul Dâmbovița, cu ajutorul căreia a fost construită noua grădiniță din localitate și cu comuna Domnești, județul Ilfov. „Recent, împreună cu 50 de ruseșteni (dintre aceștia mai mult de jumătate au trecut pentru prima dată Prutul) am vizitat comuna Domnești, dar și alte locuri frumoase ale României. Consătenii mei au văzut că Uniunea Europeană a investit mult și bine în localitățile din România.“

PRIMARII CALM AU ÎNCÂNTAT MARAMUREȘUL ȘI ÎNTREAGA ROMÂNIE RURALĂ!

AU REVENIT ACASĂ CUCERIȚI DE FRUMUSEȚILE LOCURILOR!

50 de primari din Republica Moldova și-au pus în bagaj cele mai frumoase ii și cămăși naționale și au mers pentru trei zile la Săpânța, Județul Maramureș, acolo unde a avut loc Festivalul „Satele Unite ale României”. Evenimentul ce a avut loc în perioada 18-19 august a reunit peste 800 de participanți și a fost organizat de Asociația Interculturală de Tradiții, în cooperare cu Consiliul Județean Maramureș, cu sprijinul Ministerului Culturii și Identității Naționale al României.

Membrii CALM au avut posibilitatea de a descoperi sau redescoperi frumusețea locurilor pitorești din Maramureș, de a stabili noi contacte de colaborare cu colegii din România, dar și de a prelua din experiența acestora privind organizarea unor asemenea evenimente culturale. Totodată, într-o atmosferă neoficială, primarii din Republica Moldova au discutat subiecte de interes comun, cunoscându-se mai bine și stabilind chiar unele relații de prietenie.

Aleșii locali au vizitat cunoscutul Cimitir Vesel, dar și atelierile meșterilor locali. Comunitățile din România, Serbia și Republica Moldova au format o frumoasă paradă a portului popular, mergând în alai prin comună, prezentând astfel autenticitatea costumului popular specific fiecărei zone. Fiecare delegație a evoluat pe scena instalată pe o imensă pajiște, cu căpițe de fân, miros de iarbă și aer de munte. În acest sens, primarii din Republica Moldova au interpretat o suită de cântece populare.

La eveniment au participat și președintele Consiliului Județean Maramureș, Gabriel Zetea, prefectul Vasile Moldovan, vicepreședintele Ioan Doru Dăncuș, precum și reprezentanții Ministerului Culturii și Identității Naționale din România. Gazdele și-au manifestat toată deschiderea pentru colaborarea cu delegația din Republica Moldova în vederea realizării unor proiecte comune. Gabriel Zetea și Ioan Doru Dăncuș le-au mulțumit primarilor din Republica Moldova pentru că au parcurs drum lung pentru a fi la Săpânța și le-au promis că în scurt timp vor vizita Republica Moldova pentru a identifica noi modalități de cooperare.

Primarii din Republica Moldova au men-

ționat că parteneriatele cu comunele din România îi ajută să aducă idei și proiecte în comunitățile pe care le reprezintă. Din acest motiv, orice vizită de studiu în România este una foarte utilă, iar cele aproape 1000 de grădinițe renovate cu sprijinul contribuabililor români sunt un adevăr de necontestat că România este un susținător al dezvoltării Republicii Moldova.

Peter Hurley, irlandezul care este unul dintre organizatorii evenimentului ne-a spus că acum 25 de ani s-a stabilit cu traiul în România și de la bun început a fost impresionat de profunzimea, spiritualitatea puternică a oamenilor. „Pentru prima dată am vizitat Republica Moldova în ianuarie-februarie 1995, am stat șase săptămâni la Chișinău și am simțit și mai puternic aceste emoții. Pe parcursul anilor m-am îndrăgostit de România și

am înțeles că această valoare izvorăște din cauza că aveți o legătură foarte puternică cu conceptul de cultură, cu pământul. Livada, vița de vie sau pământul omului este ca un membru al familiei.” Peter Harley a menționat că în organizarea evenimentului cel mai ușor i-a fost să colaboreze cu CALM-ul. „Numi vine să cred că au venit 50 de primari și sunt recunoscător pentru acest lucru.”

Viorel Furdul, directorul executiv al CALM a menționat că în cadrul acestui festival folcloric primarii din Republica Moldova au avut posibilitatea să evolueze cu o suită de cântece, aducând pe aceste meleaguri puțin din spiritul basarabean. „Totodată, primarii noștri s-au revăzut cu mai mulți colegi din România și au stabilit noi contacte de colaborare.” În alt context, Viorel Furdul a menționat că Săpânța poate fi numită sufletul Maramureșului

și pentru mulți oameni din Republica Moldova ar fi interesant să descopere aceste locuri extraordinar de frumoase.

Prezentă la eveniment a fost și Mariana Gâju, primarul comunei Cumpăna, județul Constanța, prim-vicepreședinte al Asociației Comunelor din România (ACoR). Mariana Gâju a menționat că în aprilie – iunie, curent, a fost de trei ori la Chișinău. „Asta înseamnă să simțim, să gândim și să trăim aceleași sentimente, de a ne uni eforturile ACoR și CALM pentru a realiza obiective majore, atât pentru comunele noastre, dar mai ales pentru oamenii acestor localități. Important este să avem credință, voință, să depunem efort, tenacitate și rezultatele nu vor întârzia.”

În context, Mariana Gâju a declarat că împreună cu președintele ACoR Emil Drăghici și primarul comunei Dudeștii Noi, Timiș,

Alin Nica, în calitate de membri ai Comitetului Regiunilor au solicitat prezența reprezentanților CALM-ului la întvederile de la Bruxelles, atunci când se discută despre exercițiul financiar 2018-2022. „Vorbim despre dezvoltarea localităților, atât din mediul rural, cât și din mediul urban din Republica Moldova. E firesc ca noi să solicităm acest lucru ca țară membră a Uniunii Europene.”

În calitate de președinte al Ligii Femeilor Primar de Comune din România, în perioada 14-16 septembrie, Mariana Găju va fi gazdă a unui eveniment ce va avea loc la Constanța, cu genericul „Femeia – suflet și echilibru”. „Pe lângă participantele din România, prin intermediul CALM, ACoR a lansat invitația pentru 50 de colege-primar din Republica Moldova. Va fi un program de instruire a practicării unei administrații publice locale europene, venit în ajutorul administrației publice din ambele țări: România și Republica Moldova.”

**Primarul comunei Parcani, Soroca
Sergiu Cetulean:**

**„CALM REPREZINTĂ
TOȚI CETĂȚENII CARE AU ALES
PRIMARII PRIN VOT DIRECT“**

Sergiu Cetulean, primarul comunei Parcani, Soroca, vicepreședinte al CALM a fost unul dintre participanții la festivalul de la Săpânța, Maramureș „Satele Unite ale României”. Cunoștea că județul Maramureș este slăvit prin tradiții deosebite, prin locuri pitorești și era convins că va avea parte de o experiență inedită. Despre această experiență alături de alți 50 de colegi primari din Republica Moldova, cum locuiesc oamenii din comuna Parcani, dar și dacă reușește primarul să îndreptățească așteptările alegătorilor săi aflăm în cadrul unui interviu pentru calm.md

Sergiu Cetulean: „Am participat și la evenimente similare europene, iar cu delegația CALM nu am fost doar în calitate de vizitator, dar am prezentat și câteva cântece.

Locuitorii din comună v-au văzut cântând?

Sergiu Cetulean: Evoluez și în corul din localitate, sunt și membru al corului CAL-

M-ului. Primarii trebuie să poată multe, deși să cânti nu este o obligație, ci mai degrabă o îndeletnicire plăcută sufletului. Aplauzele de la Săpânța, dar și cuvintele de laudă adresate primarilor m-au bucurat. CALM-ul a prezentat nu atât asociația APL, cât o delegație din Republica Moldova.

În comuna DVS. reușiți să îmbunătățiți condițiile de trai?

Sergiu Cetulean: Cred că în ultimul timp reușim acest lucru, iar locuitorii comunei simt că alta e calitatea vieții, ca urmare a implementării unor proiecte destul de în-

drăznețe și costisitoare. Doar pentru crearea condițiilor de aprovizionare cu apă potabilă a locuitorilor din comună au fost alocate din Fondul Național de Dezvoltare Regională 23 de milioane de lei. Mă bucură faptul că anul acesta am început implementarea, deși încă din 2010 am inițiat acest proiect, tocmai acum am fost auziți de către Guvern și sperăm că până la sfârșitul lunii septembrie acesta să fie implementat. Avem un antreprenor care își îndeplinește lucrul onest și chiar depășește graficul pe care l-am stabilit împreună. Totodată, pentru a implementa acest proiect deteriorăm drumurile și cetățenii vor să le restabilim cât mai curând.

Aveți fonduri și pentru drumuri?

Sergiu Cetulean: Avem, datorită inițiativei și chiar luptei CALM pentru descentralizarea Fondului rutier. S-a reușit ca banii din acest Fond să revină fiecărei primării conform numărului populației. Deja al doilea an primim o anumită sumă și împreună cu Consiliul local decidem ce sectoare de drum să reparăm. Anul acesta Guvernul ne-a mai bucurat încă cu o inițiativă: „Drumuri bune pentru Moldova”. Avem suma de un milion două sute cincizeci de mii și urmează să alegem dacă asfaltăm unul sau mai multe sectoare de drum. Din acest motiv ne grăbim să implementăm proiectul privind construcția apeductului ca să avem timp pentru a valorifica și acești bani, deoarece altfel îi pierdem, pentru că așa este Legea.

În România acești bani rămân și pentru anul următor...

Sergiu Cetulean: Foarte bine că rămân. Dacă ni s-ar da și nouă această posibilitate, pentru că un gospodar adevărat calculează singur unde, cum și când să cheltui banii. Uneori suntem puși în situația de a cheltui 200 de mii pe un sector de drum care costă 400 de mii. Dacă anul acesta investim 200 de mii, când ajungem în următorul an să investim celelalte 200 de mii, natura a spălat lucrările făcute anul acesta, deoarece nu am făcut lucrul până la capăt și nu l-am conservat, de aceea ar fi bine să preluăm și noi această practică.

Cum trăiesc oamenii din comuna DVS.? Au unde comercializa produsele pe care le cresc?

Sergiu Cetulean: Mai multe livezi bătrâne au fost defrișate și convingându-se de faptul că este piață de desfacere oamenii au început să procure terenuri și să sădească livezi.

Piața de desfacere însemnând cea din Uniunea Europeană sau din Rusia?

Sergiu Cetulean: Piața din Rusia a existat permanent, dar de când s-a deschis cea din UE deja se văd unele rezultate în privința exportului mărfurilor. Așa avem garanția că vom avea unde realiza produsele.

Sunteți la al treilea mandat. Ce spun oamenii despre activitatea primarului.

Sergiu Cetulean: Cred că ei își spun

PRIMARII CALM AU ÎNCÂNTAT MARAMUREȘUL ȘI ÎNTREAGA ROMÂNIE RURALĂ!

părerea atunci când au loc alegeri. Al treilea mandat l-am câștigat cu 70% din primul tur. Încrederea cetățenilor a crescut de la un mandat la altul, acest lucru înseamnă că ceea ce mă strădui să fac este apreciat.

De ce este importantă activitatea Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM)?

Sergiu Cetulean: Majoritatea primărilor din Republica Moldova activează într-un cadru legal și toate dispozițiile pe care le elaborăm trebuie să fie respectând legislația, iar pentru aceasta avem nevoie să fim consultați de un jurist. Noi nu ne putem permite să angajăm un jurist, deoarece suntem limitați în veniturile proprii și tocmai de aceea luptăm pentru descentralizarea în toate domeniile. În acest sens, în ajutor ne vin specialiștii CALM, care sunt de o clasă superioară, care întotdeauna găsesc timp pentru a ne consulta, în diverse domenii, iar toate întrebările și problemele noastre sunt colectate la CALM, prioritizate și înaintate spre a fi soluționate. Insistența noastră, dar mai ales a colaboratorilor CALM aduce rezultate. CALM reprezintă toți cetățenii care au ales primarii prin vot direct. În ultimul timp totuși am fost auziți, iar Guvernul a început o colaborare mai deschisă cu APL. Recent a avut loc ședința unui Grup de lucru al Comisiei Paritare, de pe lângă Guvernul Republicii Moldova și în discuții, de multe ori cei din centru rămân mirați de argumentele pe care le aducem noi despre ceea ce se întâmplă în teritoriu. Niciodată CALM nu a venit cu o cerință fără a propune și soluția.

Primarul de Vișniova, raionul Cantemir

Olga Pac:

„REPUBLICA MOLDOVA ARE POTENȚIAL DE A DEZVOLTA TURISMUL“

Olga Pac este primarul care a așteptat cu mult interes evenimentul de la Săpânța, Maramureș, acolo unde în perioada 18-19 august s-au reunit peste 800 de oameni, colective artistice din toate zonele României, în cadrul Festivalului „Satele Unite ale României“.

De ce ați dorit să participați la acest eveniment?

Olga Pac: Încă din luna mai, atunci când în cadrul unei întruniri la CALM am aflat că se preconizează un asemenea eveniment în România, eram curioasă să văd cum se va desfășura acest eveniment, deoarece se preconiza a fi ceva deosebit, fără prea multe oficialități, cu colective ale satelor din România, care vor prezenta tradițiile, oamenii să se simtă ca la o horă. Am luat multe idei interesante pe care sper să le implementez și la noi în localitate.

Ce a însemnat să fiți câteva zile împreună cu alți circa 50 de primari din Republica Moldova?

Olga Pac: Nu este pentru prima dată când mai mulți primari venim în România, sau mergem în alte țări. Este un lucru firesc, iar pentru noi este un schimb de experiență foarte util, mai ales pentru primarii care sunt la primul mandat. E bine să aplicăm lucrurile bune pe care le vedem în alte părți, să arătăm oamenilor că nu este chiar totul atât de tragic, deoarece noi suntem un popor cam plângăreț, dar sunt multe lucruri care pot fi implementate, chiar din puținul pe care îl avem.

De ce ar fi nevoie pentru a realiza un asemenea eveniment, de o asemenea anvergură și în una din localitățile noastre?

Olga Pac: Astfel scoatem din anonimat tezaurul local, iar promovarea lui este foarte importantă. Era o perioadă când nu ne prea cunoșteam istoria. De exemplu, mai mult timp nu știam în ce an s-a format localitatea Vișniova. În 2016, atunci când am instalat monumentul Paraschivei Vișnevscaia s-a lucrat foarte mult și în arhive, Didina Rogojină este profesorul care ne ajută să cunoaștem mai multe despre localitatea noastră. Vișniova este o localitate cu 12 etnii, avem un tezaur vast, iar acum se lucrează la monografia localității. Este un lucru foarte important pentru noi, deoarece doar cunoscându-ne istoria, identitatea putem ști cine suntem și astfel avem demnitate.

Am avea locuri de cazare pentru a primi și la noi atâția musafiri?

Olga Pac: Cu regret, cea mai mare problemă este cazarea. Sărbătorile la noi sunt organizate foarte frumos. Suntem înfrățitiți cu o localitate din județul Alba și atunci când ne-au făcut prima vizită, colegii din APL au fost primiți în casele oamenilor. Plusul a fost că oamenii din localitatea noastră au avut posibilitatea să comunice cu colegii noștri din România, minusul este că omul nu vrea să se simtă incomod în casa cuiva. Și Republica Moldova are potențial de a dezvolta turismul, iar în acest sens festivalurile ar fi buni promotori. Oamenii ar avea posibilitatea să scoată din anonimat meșteșugurile pe care le-au însușit. În 2015, când am marcat hramul localității, am rugat meșterii din sat să-și expună lucrările, spunându-le că poate așa reușesc să comercializeze ceva. La început au refuzat categoric, acum parcă s-au mai debarasat de acest complex,

mentalitatea lor încet se schimbă, dar trebuie și noi să-i ajutăm.

Unii sunt de părere că în Republica Moldova nu prea au ce vedea turiștii, pe când Peter Harley ne arată că ceea ce este la Săpânța și ceea ce avem și noi sunt lucruri și locuri valoroase.

Olga Pac: Eu cred că avem ce arăta turiștilor, trebuie doar să creăm evenimente, să ne gândim pe cine dorim să invităm și ce așteptări au acești vizitatori. Putem face agroturism, avem câmpuri foarte frumoase, avem pajiști, păduri, lacuri, avem vinării. Urmează să le arătăm oamenilor că se poate câștiga și prin dezvoltarea turismului, ei să înțeleagă necesitatea deschiderii unor pensiuni și astfel să dezvoltăm acest domeniu. Pentru asta trebuie să fie o voință la nivel de stat, să putem uni în acest sens câteva localități și sunt convinsă că lucrurile s-ar schimba.

Sergiu Răcilă,
primar de Carabetovca,
Basarabeasca:

**„ACUMULĂM EXPERIENȚĂ
DE LA COLEGII NOȘTRI
DE PESTE PRUT“**

Sergiu Răcilă este unul dintre cei 50 de primari ai CALM care au participat la Festivalul „Satele Unite ale României”, organizat la Săpânța, Maramureș, România. Ce crede despre asemenea evenimente, dar și despre cooperarea dintre APL din România și Republica Moldova și dacă se dezvoltă comunitățile noastre locale aflăm din interviu.

De ce a fost necesar să vină atâția primari la evenimentul de la Săpânța?

Sergiu Răcilă: Pe lângă experiența economică pe care o acumulăm de la frații din România, un rol important îl are și schimbul de experiență culturală. La Săpânța am văzut un festival bine pus la punct, din care avem ce învăța și bineînțeles că ne reamintim de tradițiile românești care, de fapt, sunt comune cu ale Republicii Moldova.

În comunitatea DVS. ce evenimente culturale importante au loc pe parcursul anului?

Sergiu Răcilă: Evenimente de o asemenea anvergură nu avem, din păcate. Avem însă sărbătorile tradiționale, cum ar fi hramul localității, marcăm jubileele satului, ale colectivelor artistice din localitate.

Pe lângă cultură avem nevoie și de dezvoltarea economiei...

Sergiu Răcilă: Constatăm că cultura se face mai mult pe bază de voluntariat, din entuziasm. Cu regret, noi, cei din APL nu putem acorda acel sprijin financiar de care este nevoie pentru acest domeniu, dar obținem experiență de la frații noștri din România, ne axăm și pe proiecte economice, care desigur că vor da rezultate pe termen mai lung.

În ultimii ani, din punctul DVS. de vedere, lucrurile în domeniul economic se schimbă spre bine sau regresează?

Sergiu Răcilă: Sigur că vedem un progres în privința schimbărilor din Republica Moldova.

Comunitatea DVS. cum s-a dezvoltat?

Sergiu Răcilă: Sunt la primul mandat și din 2015 până în prezent am reușit să implementăm câteva proiecte serioase în Carabetovca, printre acestea sunt iluminatul stradal cu lămpi de ultimă generație, am acoperit întreaga localitate, proiectul fiind de circa 2 milioane de lei. Reparăm drumurile locale, urmează să începem lucrările de construcție a sistemului de canalizare. În trei ani am investit în Carabetovca circa 10 milioane de lei și nu ne oprim aici.

Mulți colegi de-ai DVS. susțin că într-un mandat nu reușești să realizezi prea multe. De câte mandate de primar e nevoie pentru a face schimbări substanțiale în localitate?

Sergiu Răcilă: Cetățeanul este cel care decide de câte mandate are nevoie un primar, dacă alesul local a făcut suficient sau nu pentru comunitatea sa. Eu cred că lucrul nostru începe în prima zi după câștigarea mandatului și continuă până în ajunul alegerilor.

Oamenii din Carabetovca v-au acordat vot de încredere, deși mulți consideră că tinerețea nu este un avantaj pentru a ocupa anumite funcții.

Sergiu Răcilă: Eu sunt de altă părere, iar votul acordat de cetățeni confirmă acest lucru. Știm că primarul lucrează practic 24 de ore din 24, e mereu pe drumuri, mereu în căutarea surselor de finanțare, iar o persoană în vârstă nu va reuși atât cât poate una tânără.

Mulți tineri preferă să plece peste ho-

tare, pe DVS. ce v-a determinat să candidați pentru funcția de primar, să rămâneți în Republica Moldova?

Sergiu Răcilă: În familia noastră este o tradiție de a rămâne acasă. Am făcut două facultăți nu pentru a pleca din țară, dar pentru a rămâne în Republica Moldova, în satul meu și pentru a pune umărul la dezvoltarea lui.

Adică DVS. credeți că avem viitor aici?

Sergiu Răcilă: Sunt convins de acest lucru. Dacă vom susține și vom implementa și ultimele inițiative ale Guvernului, cum ar fi „Drumuri bune pentru Moldova”, sau „Prima Casă” sunt convins că tinerii ce încă mai stăteau pe gânduri dacă să plece sau vor fi motivați să rămână și să continue să își desfășoare activitatea profesională aici.

Ion Rabacu,
primarul comunei Negurenii Vechi,
Ungheni:

**„NOI TREBUIE SĂ ADUCEM
SERVICIILE ACOLO
UNDE SUNT OAMENII“**

Despre condițiile în care activează APL din România și cele din Republica Moldova, despre prioritățile în activitatea de primar, dar și despre cum reducem speranța în satele noastre este interviul cu primarul comunei Negurenii Vechi, Ungheni, Ion Rabacu, făcut la întoarcere din Maramureș, acolo unde 50 de primari au participat la un eveniment cultural.

Cu ce emoții vă întoarceți din România?

Ion Rabacu: Ne simțim foarte bine de fiecare dată când mergem în România, deoarece chiar suntem frați. Eu am spus-o și o mai spun: suntem un popor, vorbim aceeași limbă, avem aceeași cultură, nu știu de ce până la moment suntem separați. Este o problemă pe care trebuie să o soluționăm, iar asta depinde de conducătorii țării.

Ce am avea de învățat de la APL din România?

Ion Rabacu: Noi nu avem atâtea instrumente câte au colegii din România, la noi funcția de primar este discreditată și pe zi ce trece ni se iau din atribuții. Nu avem poliție locală, nici asistență socială, ni se ia și educația preșcolară, am impresia că primarul devine inutil. Noi vorbim de mult de descentralizare, dar până la moment avem diferite

PRIMARII CALM AU ÎNCÂNTAT MARAMUREȘUL ȘI ÎNTREAGA ROMÂNIE RURALĂ!

fonduri, programe, proiecte pentru care trebuie să luptăm. De fapt, noi suntem dezbinați.

Sunteți primar la al doilea mandat. Ce proiecte ați reușit să implementați în această perioadă în comună?

Ion Rabacu: În primul rând am încercat să schimb un pic atitudinea oamenilor. Prima problemă pe care mi-am propus să o soluționez a fost renovarea căminelor culturale și educarea tinerei generații. În două sate am construit grădinițe, lucrările au fost încheiate și urmează să le dăm în exploatare.

Copii care să frecventeze aceste grădinițe aveți în comună?

Ion Rabacu: Sunt puțini, avem 20 de copii de la 3 la 7 ani într-un sat și mulți nu văd rostul existenței unei instituții preșcolare. Eu însă consider că fiecare om trebuie luat în considerare și noi trebuie să aducem serviciile acolo unde sunt oamenii, nu să scoatem cetățenii din sat. Oamenii fug din sate pentru că nu au servicii, pentru că nu pot lăsa copiii fără supraveghere. În raion sunt întreprinderi industriale care angajează lucrători și sper că părinții vor putea să-și lase copiii la grădiniță și să meargă la serviciu, știind că odraslele le sunt în siguranță.

În ultima perioadă se vorbește tot mai mult despre reforma administrativ-teritorială. Avem nevoie de această reformă și cum o vedeți DVS.?

Ion Rabacu: Este greu de spus, pentru că noi nu prea suntem consultați în această privință.

Ar trebui să fie consultați primarii?

Ion Rabacu: Sigur că ar trebui să fim

consultați, pentru că cetățenii vin la noi și cred că noi suntem cei care trebuie să le soluționăm toate problemele, pe când astăzi primarii au ca atribuții evidența oamenilor, a bunurilor, colectarea impozitelor și executarea bugetului care este dictat de sus, noi doar îl aprobăm, iar cifrele sunt dictate de sus. Dacă ar fi o descentralizare reală, dacă ar fi niște programe la nivel de republică de aprovizionare a fiecărei localități cu apă, de exemplu, ș.a. lucrurile ar decurge altfel. Programul pe care îl avem acum „Drumuri bune pentru Moldova” dacă s-ar implementa și în fiecare sat s-ar repara măcar un km de drum poate oamenii ar prinde măcar un pic la curaj, dar la momentul mai mulți cetățeni sunt dezamăgiți.

Se majorează salariile pentru primari, pe de altă parte, funcționarii publici rămân cu aceleași lefuri. Aveți lipsă de cadre în primărie?

Ion Rabacu: A fost foarte greu de angajat secretarul. Contabila a dorit să plece. Oamenii pleacă deoarece salariile sunt mici în raport cu realitățile și costurile pe care trebuie să le suportăm. Și în acest domeniu se cere o reformă mai amplă. Noi comparăm cât primește polițistul, medicul, pedagogul, judecătorul și parcă de noi mereu se uită. Cei care nu sunt la producere, cei care nu sunt direct la administrare au salarii mai mari decât cei care sunt nemijlocit implicați în producerea bunurilor.

Și cum schimbăm lucrurile?

Ion Rabacu: Este nevoie de mai multe discuții în societate, iar cei de sus să facă o

analiză și să ia măsuri. Pe când noi vedem la televizor că vin niște analiști și ni se impun anumite soluții pe care oamenii ar trebui să le voteze.

Directorul executiv al CALM, Viorel Furdui:

„TREBUIE SĂ NE CONCENTRĂM ATENȚIA ASUPRA LUCRURILOR CE NE UNESC, NU ASUPRA CELOR CE NE DEZBINĂ”

Directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) Viorel Furdui a vorbit în cadrul unui interviu pentru calm.md despre importanța participării primarilor din Republica Moldova la Festivalul „Satele Unite ale României” organizat în comuna Săpânța, Maramureș, despre colaborarea dintre CALM și Asociația Comunelor din România (ACoR), dar și despre rezultatele acestei frumoase cooperări.

De ce a fost nevoie să faceți acest efort pentru a aduce la Săpânța 50 de primari din RM?

Viorel Furdui: În primul rând este un eveniment cultural, valoros, ceva neobișnuit, organizat într-un loc destul de cunoscut dar, în același timp, este o destinație ce urmează a fi descoperită și de alții. Comuna Săpânța este vestită datorită Cimitirului Vesel, bisericilor frumoase, cu o arhitectură deosebită, meșterilor locali. Săpânța poate fi numită sufletul Maramureșului. Cred că pentru mulți oameni din Republica Moldova ar fi interesant să descopere aceste locuri extraordinare de frumoase. Pe de altă parte, în cadrul acestui festival folcloric primarii din Republica Moldova s-au revăzut cu mai mulți colegi din România. Totodată, important este și faptul că au avut posibilitatea să studieze experiența organizării unor asemenea evenimente, cu foarte mulți participanți, ansambluri folclorice, dar și să participe cu o suită din mai multe cântece populare producând o impresie frumoasă aici, la Săpânța și aducând pe aceste meleaguri puțin din spiritul basarabean.

Peter Harley este irlandezul căruia îi aparține această idee. Să înțelege că noi nu avem spirit de inițiativă?

Viorel Furdui: Cred că noi avem spirit de inițiativă. Cunoaștem foarte bine efortul pe care îl depun primarii noștri organizând diverse manifestații de acest gen. De exemplu, Dna președintă Tatiana Badan organizează un festival foarte frumos „I PROSOP”. Sunt și alte festivaluri, cum ar fi cele dedicate Iei, Bostaniada, Cireșarii, al Plăcintei. Toate au ca inițiatori oameni entuziaști, iar aceștia sunt, în primul rând, primarii și echipele lor. Sigur că este ceva neobișnuit și simbolic că unul dintre cei mai mari promotori ai tradițiilor, în special a celor maramureșene este, la prima vedere, un străin dar, de fapt, Peter Harley este un irlandez mai român decât mulți români, deoarece el este într-adevăr pasionat de cultura, tradițiile, istoria românească, s-a dedicat pe deplin acestei misiuni ale sale, organizează mai multe evenimente legate de promovarea diferitor tradiții iar acestea deja au o amploare destul de mare și au devenit cunoscute în toată România.

Unii învinuiesc CALM-ul ca ar fi un promotor al unirii, inclusiv prin prezența primarilor la Săpânța alții, dimpotrivă, vă acuză că sunteți antiunioniști...

Viorel Furdui: Cred că se exagerează atunci când se vorbește despre asemenea lucruri, în asemenea situații. Este bine cunoscut faptul că Congresul Autorităților Locale reprezintă absolut toate autoritățile locale, cu diferite viziuni. Obiectivul CALM nu are nicio tangență cu domeniul politic. Dacă vorbim despre cultură, istorie, tradiții, limba română, atunci nimeni nu mai poate contesta că nu sunt aceleași. Participând la asemenea evenimente ne îmbogățim spiritual, ne facem cunoscute tradițiile și obiceiurile care există în regiunile noastre, facem acest schimb de experiență, de valori culturale care ne permit să privim cu încredere în viitor, mai ales că am ajuns în secolul XXI și trebuie să ne debarșăm de foarte multe clișee impuse, care doar au dăunat unor relații firești. Noi demult trebuia să ne focusăm pe alte chestiuni, iar istoria, tradiția, limba să nu fie folosite în scopul dezbinării populației. Dimpotrivă, noi trebuie să ne concentrăm atenția asupra lucrurilor ce ne unesc, iar acestea sunt mult mai multe decât cele ce ne dezbină.

Unii primari la primul mandat prezenți astăzi la Săpânța spuneau că de când de-

În această funcție sunt pentru prima dată în România, deși au trecut 3 ani de când au fost aleși.

Viorel Furdui: Îmi amintesc că acum 7-8 ani existau foarte mulți primari care nu fuseseră niciodată în România, inclusiv din cauza unor prejudecăți sau clișee ideologice care erau înrădăcinate în conștiința noastră. Cred că în ultimii 4-5 ani se atestă un proces masiv de trecere a Prutului, din partea dreaptă în partea stângă și invers, nu doar a primarilor, dar și a colectivelor artistice, a diferitor categorii de funcționari, ceea ce nu este nimic altceva decât o revenire la niște lucruri firești, care ne ajută să ne modernizăm, să ne afiliem cu adevărat la spațiul european de valori, de culturi, de atitudine, de relații între oameni, între state, între regiuni, ș.a.m.d.

Viorel Furdui: Cred că și prezența Dnei Mariana Gâju, primarului comunei Cumpăna, județul Constanța este simbolică. Dumneaei este cunoscută ca un mare promotor al culturii și valorilor tradiționale românești. Este simbolic și faptul că datorită cooperării foarte strânse cu Asociația Comunelor din România, condusă de Emil Drăghici, primarul de Vulcana Băi, Dâmbovița, noi am reușit să creăm Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova, prin intermediul căruia ne-am propus să intensificăm relațiile între diverse sate, comune din România și Republica Moldova, să creăm condiții pentru cât mai multe autorități de a încheia acorduri de colaborare, parteneriate, cât mai mulți cetățeni din Republica Moldova să poată participa la diferite evenimente din România, copiii să poată vizita cât mai multe locuri istorice. Deja se observă rezultate foarte bune, doar datorită Dnei Mariana Gâju, într-o scurtă perioadă de doi-trei ani, sute, poate chiar mii de copii din Republica Moldova au reușit să vadă marea, să cunoască locuri foarte frumoase și să se întoarcă cu alte impresii despre România, despre oamenii de acolo.

Viorel Furdui: Recent am primit o invitație din partea Dnei Mariana Gâju pentru 40 de femei-primar ca să participe la o conferință destul de importantă, ce va avea loc la Constanța, luna aceasta. Evenimentul este organizat de Liga Femeilor-Primar din cadrul Asociației Comunelor din România. Acolo vor fi discutate mai multe chestiuni importante legate de administrația publică, de ajustarea legislației din APL din Republica Moldova și România la standardele europene. Este încă un exemplu de lucruri concrete și utile pentru toți cei care participă la asemenea evenimente, care dau roade anume datorită faptului că există această relație strânsă de cooperare între CALM și ACoR.

Mariana Gâju, prim-vicepreședintele Asociației Comunelor din România:

„CALM-UL FACE CINSTE TUTUROR UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA“

Mariana Gâju este primarul comunei Cumpăna, județul Constanța, prim-vicepreședinte al Asociației Comunelor din România (ACoR), președinte al Ligii Femeilor Primar de Comune din România, membru al Comitetului Regiunilor – instanța europeană ce reprezintă vocea autorităților locale în Uniunea Europeană. Mariana Gâju este și un promotor al intereselor APL din Republica Moldova la nivel european. În fiecare an, în comuna Cumpăna ajung câte 20-25 de copii din cele șapte localități ale Republicii Moldova care s-au înfrățit cu comuna de pe litoralul Mării Negre.

Acum câteva luni ne-am văzut la Chișinău, la reuniunea primarilor din România și Republica Moldova și astăzi ne vedem la Săpânța, Maramureș...

Mariana Gâju: În perioada aprilie-iunie am fost de trei ori la Chișinău pentru că asta

punzător de destinele comunei Cumpăna pe care o reprezintă, nu am alt țel decât acela de a învăța copiii noștri care le sunt rădăcinile, de unde vin și încotro se îndreaptă, de a-i învăța despre frații noștri din Republica Moldova. Tocmai de aceea, prin hotărârea Consiliului local, avem înfrățiri cu 7 localități din Republica Moldova. Este firesc să vorbim despre unitate, despre acțiuni care să fie dedicate Centenarului Marii Uniri din 1918, este firesc să le realizăm împreună, fie acasă la noi, în România, fie în Republica Moldova, unde spunem tot acasă.

Și de la tribunele europene milităm pentru ca în Republica Moldova să ajungă mai multe fonduri, posibilități de dezvoltare a comunităților noastre...

Mariana Gâju: Mai mult decât atât, în calitate de membri ai Comitetului Regiunilor, reprezentând cele 2863 de comune ale României, împreună cu președintele ACoR Emil Drăghici și primarul comunei Dudeștii Noi, Timiș, Alin Nica am solicitat Comitetului Regiunilor, prin grupurile politice din care facem parte, grăbirea demersurilor pentru intrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană. De asemenea, am solicitat prezența reprezentanților CALM-ului la întrevederile

înseamnă să simțim, să gândim și să trăim aceleași sentimente de a fi români, de a ne uni eforturile, așa precum este și motto-ul Asociației Comunelor din România: „Prin Unire se realizează fapte mari“. Noi, ACoR, ne-am unit cu Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) pentru a realiza obiective majore, atât pentru comunele noastre, pentru unitățile administrativ-teritoriale, dar mai ales pentru oamenii acestor localități. Eu, în calitate de primar, vremelnic ales, răs-

de la Bruxelles, atunci când se discută despre exercițiul financiar 2018-2022. Vorbim despre dezvoltarea localităților, atât din mediul rural, cât și din mediul urban din Republica Moldova, iar noi suntem țară membră a Uniunii Europene. Noi, cele două asociații, CALM și ACoR am solicitat ambelor Guverne să acorde atenția cuvenită localităților pe care le reprezentăm, iar această muncă niciodată nu va fi prea multă, acest efort al nostru, al aleșilor locali, niciodată nu va fi

PRIMARI CALM AU ÎNCÂNTAT MARAMUREȘUL ȘI ÎNTREAGA ROMÂNIE RURALĂ!

prea mare. Glasul nostru trebuie să fie auzit și în Guvernul României, dar și al Republicii Moldova.

ACoR-ul și CALM-ul au o relație strânsă, benefică pentru APL-urile din ambele state, în special pentru cele din Republica Moldova, deoarece acestea au posibilități mai limitate...

Mariana Gâju: Este o realitate. Cât de reduse ar fi și posibilitățile noastre financiare, avem colegi primari care prin hotărâri ale Consiliului local au ajutat financiar localitățile din Republica Moldova, în afara donațiilor oferite de Guvernul României, prin alocările guvernamentale ce reprezintă microbuze, construcția unor grădinițe, a unor școli, ș.a. **Trebuie să știți că există fonduri europene pe care localitățile aflate în zona graniței dintre România și Republica Moldova le pot accesa și pot construi investiții majore. Dacă pentru noi, România, fondurile europene, sunt aer, sunt aur, efortul ar trebui să fie comun ca și Republica Moldova să beneficieze cât mai mult de acestea, iar scrierea de proiecte comune este de mare ajutor. Pentru aceasta nu trebuie să ne plângem de greutate, nu există nu se poate sau este greu. Nimic nu este ușor, așa că vom merge mai departe.**

Unii actori de la Chișinău încearcă să minimalizeze rolul CALM-ului...

Mariana Gâju: Greșit. Nu vor reuși niciodată să-l minimalizeze atâta vreme cât cei ce conduc CALM-ul (iar eu o cunosc pe Dna Tatiana Badan- președinta CALM și pe Dl. Viorel Furdui) întotdeauna au ghidat delegațiile din Republica Moldova spre locuri de cinste. Acolo pe unde au fost moldovenii din Republica Moldova au avut standuri frumos amenajate, cu tot ce aveți mai tradițional, de la produsele, pâinea cea mare și frumoașă, colacii copti acasă, până la muzică, dans, portul popular și astfel au adunat în jurul pavilionului expozițional reprezentanți din toate celelalte țări. De fapt, este o cinste pe care o face CALM-ul tuturor unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova, nu doar membrilor. De aceea, întotdeauna am îndemnat colegii primari să se înscrie în CALM, să militeze pentru acțiunile pe care le propăvăduiește CALM-ul, pentru că n-o face pentru interes personal, ci pentru interesul tuturor comunităților.

Vrem să vă mulțumim și DVS. în calitate de prim-vicepreședinte al ACoR, dar și primar al comunei Cumpăna, județul Constanța, pentru eforturile pe care le depuneți pentru ca foarte mulți copii din Republica Moldova să vadă marea. Vara aceasta câți au fost la DVS.?

Mariana Gâju: Câte 20-25 de copii din fiecare localitate, din cele șapte cu care ne-am înfrățit au fost oaspeții comunei Cumpăna. Ne-am străduit să cunoască frumusețile litoralului românesc, să viziteze localități, dar mai ales să meargă la mare. Pe copiii de la Cazangic i-am lăsat la Cumpăna, iar eu am venit la Săpânța. Cazangic este ultima localitate cu care ne-am înfrățit, iar aseară s-au bucurat de focul de artificii, după zilele minunate pe care le-a dăruit bunul Dumnezeu de a face plajă, au vizitat acvariul, delfinariul, au mers și la biserică. Copiii sunt ambasadorii noștri, viitorul nostru și de 18 ani, împreună cu colegii mei funcționari publici din primăria Cumpăna, dar și cu Consiliul local am alocat fonduri și am dedicat munca noastră copiilor. Părinții adesea sunt obosiți, îngrijorați de ziua de mâine, nu au timp, nu au posibilități financiare, iar noi, în primul rând îi răsplătim pe cei cu rezultate foarte bune la învățătură, atât pe cei din România, cât și pe cei din Republica Moldova. Mai mult decât atât, vreau să vă spun că niciodată nu vom conțeni să facem aceste înfrățiri, iar în pe-

rioadă 14-16 septembrie, fiind șipreședinte al Ligii Femeilor Primar de Comune din România, voi fi gazdă a unui eveniment ce va avea loc la Constanța, cu genericul „Femeia – suflet și echilibru”. Pe lângă participantele din România, prin intermediul CALM, ACoR a lansat invitația să participe pentru 50 de colege-primar din Republica Moldova. Va fi un program de instruire a practicării unei administrației publice locale europene, venită în ajutorul administrației publice din ambele țări: România și Republica Moldova.

Peter Harley:

„VISEZ CA REUNIUNEA SATELOR SĂ FIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA“

Peter Harley este irlandezul despre care se spune că face cât o mie de români. Și nu în zadar. Peter Harley promovează frumusețea satelor tradiționale românești. În perioada 18-19 august, curent, la Săpânța, Maramureș a avut loc Festivalul „Satele Unite ale României.” Evenimentul a reunit peste 800 de participanți din toate zonele rurale ale României, inclusiv 50 de primari din Republica Moldova. Peter Harley este fascinat nu doar de România, ci și de Republica Moldova și speră că va reuși să realizeze o ediție a acestui festival și în stânga Prutului. Vă prezentăm un interviu acordat de Peter Harley pentru calm.md, atunci când Festivalul „Satele Unite ale României” era în plină desfășurare.

De ce v-ați dorit să organizați acest eveniment?

Peter Harley: M-am stabilit cu traiul în România acum 25 de ani și de la bun început m-a impresionat foarte mult profunzimea țării, spiritualitatea puternică de aici. Am vizitat Republica Moldova în ianuarie-februarie 1995, am stat șase săptămâni în Chișinău și am simțit și mai pro-

fund această spiritualitate. Pe parcursul anilor m-am îndrăgostit de România și am descoperit că spiritualitatea românească, echivalentă cu spiritualitatea omenirii este foarte importantă și valoroasă pentru toți europenii. Această valoare izvorăște din faptul că aveți o legătură foarte puternică cu pământul, cu o cultură ce înflorește pe pământ. Sunteți adevărați, ai țării. Înțelegeți ce vreau să spun?

Țăranii noștri, chiar și bătrâni fiind nu renunță să prelucreze pământul.

Peter Harley: Exact. Sunt ca și omul de pe această pajiște care are livadă. Nu putem să călcăm pe acolo dacă el nu este de acord, această livadă este pentru el ca un membru al familiei.

„Nu-mi vine să cred că ați făcut asta!” A fost greu să aduceți atâția oameni la acest eveniment, din toate zonele României, inclusiv 50 de primari din Republica Moldova?

Peter Harley: Din toate eforturile pe care le-am făcut pentru acest proiect, cea mai ușoară a fost legătura cu Republica Moldova. Am fost invitat la Congresul organizat în luna mai, la Chișinău, de Asociația Comunităților din România (ACoR) și Congresul Autorităților din Moldova (CALM) și acolo am avut ocazia să fac public acest proiect. După aceasta am stabilit legătura cu Viorel Furdui, dânsul a fost foarte receptiv, are un stil al său foarte calm. El înțelege ce trebuie de făcut, ce se dorește și ce este bun. El pur și simplu mi-a zis: „Venim 50, sau poate 80 de primari.” Nu-mi vine să cred că ați făcut asta și sunt extraordinar de recunoscător pentru că transmiteți un mesaj. Mulți zic că eu, irlandezul, dau un mesaj românilor să se trezească, să prețuiască adevăratele valori. Voi, prin prezența voastră, veniți cu o replică la jertfa mea și acesta e un lucru minunat. Am observat că atunci când sunt la un pahar cu prietenii mei din Moldova, pe care îi am de ani de zile la București, simt cum sunt în vestul Irlandei, aveți un umor extraordinar de firesc și subtil, și trist, aveți un fel al vostru mioritic de-a accepta soarta, dar foarte frumos. Am zis atunci că cei mai irlandezi români sunt moldovenii.

Unii susțin că acest concept mioritic ne joacă feste, că nu suntem ca georgie-

nii, de exemplu, care luptă pentru apărarea demnității lor...

Peter Harley: Într-adevăr, vouă nu v-ați făcut niciodată bine cu acest concept. Dar ați făcut bine altora, tot timpul. Voi, români, indiferent unde locuiți, sunteți ca un pansament pentru ură, pentru orgolii, absorbiți orgoliile și faceți prietenii din ele, așa faceți de sute de ani la nivel geopolitic. Sunteți un popor care ați menținut pacea sute de ani pentru toți europenii, atât cât ați putut voi. Voi ați fost tot timpul în linia întâi și nimeni nu v-a dat un tanc, v-au dat cel mai vechi pistol, dacă aveau pe atunci. Cea mai mare tristețe pentru un pacifist este să fie forțat să meargă la război pentru a menține pacea.

Pe de altă parte, alții se folosesc de această bunătate a noastră...

Peter Harley: Da, așa este. Dar dacă nu ați împlini acest rol ar fi haos, mai mult decât este acum.

Ce reprezintă cămașa națională pe care ați îmbrăcat-o astăzi?

Peter Harley: Are o istorie absolut extraordinară. Mi-a fost dăruită acum patru ani de doamna care a făcut-o, mătușa Pălăguța, din Maramureș. Dânsa mi-a dăruit-o la doi ani după moartea soțului ei. Ea atunci avea 80 de ani. Cu lacrimi în ochi mi-a zis: „Domnule Peter, vreau să vă dăruiesc cămașa pe care am făcut-o pentru soțul meu atunci când eram proaspăt căsătorii. Este prima cămașă pe care am făcut-o pentru el. A fost a lui și acum vreau ca tu să o porți.” Pentru mine este mai mult decât o haină. Este o moștenire. Eu nu beau alcool, dar dacă aș bea atunci nu purtând această haină. Eu nu fumez, dar dacă aș fuma nu atunci când port această haină. Dacă aș împrumuta această cămașă cuiva (deși încă nu am împrumutat-o nimănui) i-aș cere să facă la fel. Pentru mine sunt haine sacre.

Ce urmează după „Satele Unite ale României”?

Peter Harley: Cred că proiectul Vatra Fest de la Chișinău este unul lăudabil și vreau să-l promovez aici, pe scena din Maramureș, alături de grupul de primari CALM. Acest concept al reuniunii satelor mi-aș dor să fie ca un fel de adunare generală a satelor unite din România. Visez ca această reuniune a satelor să fie și în Republica Moldova.

SĂPÂNȚA,

**LOCUL UNDE A FOST RĂSĂDITĂ SĂMÂNȚA
SOLIDARITĂȚII ÎNTRE PRIMARIII
DE PE AMBELE MALURI ALE PRUTULUI!!!**

ALEXANDRU MORCOV:

„CALM JOACĂ UN ROL TOT MAI IMPORTANT ÎN INTENSIFICAREA RELAȚIILOR APL DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA“

Alexandru Morcov, expert în cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a fost invitat la 10 TV să vorbească despre investițiile românești ce vin în Republica Moldova, dar și despre rolul CALM în intensificarea relațiilor APL dintre cele două state.

Cum au evoluat relațiile la nivelul autorităților publice locale din Republica Moldova și România, având în vedere faptul că și CALM-ul este preocupat de acest aspect? Ce puteți să ne spuneți despre investițiile românești la nivel local?

Alexandru Morcov: Nu putem spune că sunt investiții doar în cadrul APL. Vorbind despre Acordul pe care CALM îl are cu Asociația Investitorilor Români în Republica Moldova (AIR), pot să menționez că acesta este unul bilateral, totodată este și o recunoaștere a CALM ca un actor important în ceea ce privește dialogul instituționalizat cu autoritățile publice locale din Republica Moldova. În ultima perioadă CALM joacă un rol tot mai important în relațiile bilaterale, inclusiv în relația cu asociațiile autorităților publice locale a comunelor și a orașelor din România. Ne bucurăm că inițiativa a venit de la Asociația Investitorilor Români în Republica Moldova de a stabili această colaborare bilaterală între CALM și investitorii români în vederea simplificării procesului de identificare a oportunităților sau posibilităților investiții românești pe tot teritoriul Republicii Moldova.

În ce domenii se fac investiții?

Alexandru Morcov: Ele sunt diverse, începând de la comerț cu amănuntul, confecții, s-au dezvoltat relațiile bilaterale în comerț cu produse agricole: fructe, legume care se exportă în România.

Recent, o companie din România și-a manifestat intenția de a trece Prutul și de a crea între 500 și 700 de locuri de muncă...Cum se numește această companie?

Alexandru Morcov: Nu cred că denumirea companiei este chiar atât de importantă. Într-adevăr a parvenit o informație din partea Asociației Investitorilor Români în Republica Moldova despre dorința unui potențial investitor de a veni la noi cu o investiție care ar crea între 500 și 700 de locuri de muncă. Pentru orice localitate din Republica Moldova este o cifră importantă, sunt sute de oameni ce ar putea fi integrați în câmpul de muncă. Suntem o țară axată pe producerea agricolă, iar aceasta a devenit mult mai tehnologizată și necesită mai puține forțe de

”Trebuie să revenim la capitolul taxe și impozite, ca să stabilim ce impozite ajung direct la stat și care ajung în bugetele APL. Acum foarte multe impozite și taxe rămân la bugetul de stat și APL practic nu sunt cointerestate de a aduce investitori. APL au venit doar din impozitul pe venit al persoanelor fizice și adesea nici acesta nu ajunge integral în bugetul local!,”

muncă decât era anterior, ceea ce înseamnă că acești cetățeni ar urma să fie integrați în alte sectoare ale economiei naționale. Totuși, avem restanțe la capitolul pregătirii de specialiști calificați pe diverse domenii și o bună parte dintre investitorii care vin în Republica Moldova se confruntă anume cu această problemă, care nu este unică, putem vorbi și despre infrastructură. Cu toate acestea, multe orașe din Republica Moldova și-au dezvoltat o infrastructură destul de bună și sunt în așteptarea investițiilor în diverse domenii.

Între cine se poartă dialogul? Între Asociația Investitorilor din România în Republica Moldova și CALM sau direct cu reprezentanții APL?

Alexandru Morcov: Practic, discuția cu CALM este aproape directă cu APL, deoarece noi suntem o voce instituționalizată a APL, nu reprezentăm o autoritate sau alta, ci toate comunitățile din Republica Moldova. Atât la nivel național, cât și la nivel internațional CALM-ul este recunoscut ca un partener de încredere, care a demonstrat pe parcursul anilor că poate să facă față mai multor provocări.

Ce spun primarii care fac parte din CALM despre investițiile românești?

Alexandru Morcov: Eu cred că deja toți au înțeles că România pentru Republica Moldova este un partener de încredere. Majoritatea investițiilor au fost axate în domenii destul de sensibile și strategice, cum ar fi grădinițele din satele și orașele Republicii Moldova, care erau într-o stare deplorabilă, de nedescris. De aici începe totul, aceasta fiind generația viitoare ce va construi acest stat.

Schimbă cumva aceste proiecte, aceste investiții percepția oamenilor legate de România, de UE?

Alexandru Morcov: Cred că acest lucru ar trebui să fie mediatizat mai mult, ca cetățenii din RM să cunoască totuși de unde vin investițiile. Înfrățirile au luat amploare în ultimul timp, iar cetățenii localităților sunt informați despre beneficiile și rezultatele acestor parteneriate.

S-a majorat în ultima perioadă capitalul investit de firmele românești în Republica Moldova?

Alexandru Morcov: Investițiile românești cu siguranță s-au majorat substanțial în ultimii ani. Se observă o deschidere a investitorilor români de a veni pe piața din Republica Moldova.

Ce-i motivează?

Alexandru Morcov: Unul dintre motive ar fi piața muncii care nu este atât de costisitoare. În ultimii ani s-a investit foarte mult în dezvoltarea infrastructurii care este foarte importantă pentru dezvoltarea oricărui fel de business. Faptul că Dedeman sau Kaufland vin la noi demonstrează că piața investițională din Republica Moldova este în creștere și a trezit interesul investitorilor din exterior. Totuși, noi avem încă foarte mult de muncit la acest capitol. Este important de menționat elementul de descentralizare și cointeresarea autorităților publice locale de a crea sau dezvolta condiții cât mai benefice, într-o atmosferă de concurență bună printre APL, pentru că acesta este motorul economiei de piață. Cine va crea condiții mai bune pentru business, acela va beneficia de locuri de muncă, de o investiție pe teritoriul său. Aici însă trebuie să revenim la capitolul taxe și impozite, ca să stabilim ce impozite ajung direct la stat și care ajung în bugetele APL. Acum foarte multe impozite și taxe rămân la bugetul de stat și APL practic nu sunt cointerestate de a aduce investitori. APL au venit doar din impozitul pe venit al persoanelor fizice și adesea nici acesta nu ajunge integral în bugetul local.

Care ar fi mărimea salariilor pe care le oferă firmele ce vin în Republica Moldova?

Alexandru Morcov: Știm cu siguranță că este un salariu competitiv pe piața din RM. Observăm că este concurs la locurile de angajare a investitorilor români, deoarece ei deja sunt obișnuiți cu salarii europene, iar în RM nivelul de salarizare este mult mai scăzut decât în România. De exemplu, salariul unui primar din România poate să depășească 1000 de euro, iar un ales local din RM primește până la 250 de euro.

CALM, SUPTOR PENTRU APL: SERVICIUL DE SUPTOR AL OPERATORILOR MICI DE APĂ ȘI SANITAȚIE (SOMAS)

Reieșind atât din sarcinile CALM, cât și din multiple solicitări ale APL, a fost creat **Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație a CALM, (serviciul SOMAS). Serviciul SOMAS vine să suplinească vidul format de-a lungul timpului și va servi drept platformă pentru consolidarea capacităților APL și ale operatorilor serviciilor de apă și sanitație din mediul rural. Serviciul APĂ SAN va face parte din domeniul integral al Centrului de expertiză, asistență și instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM. Astfel, începând cu data de 01 iulie 2017, atât APL, cât și operatorii serviciilor de apă și sanitație din mediul rural se pot adresa pentru a beneficia de tot spectrul de servicii acordat de SOMAS.**

Ce este SOMAS?

□ Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație al CALM reprezintă totalitatea atât a resurselor de expertiză asistență și instruire, cât și a datelor sistematizate, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii calității prestării serviciilor de apă și sanitație de către operatorii mici din zonele rurale și orașe mici.

□ Serviciul SOMAS va fi parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și a capacităților APL prin intermediul a trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (CALM Consiliu, Birou Executiv, Comitete, Rețele și filiale regionale)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă, printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul APĂ SAN, ca parte a CEAI, este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul APĂ SAN are ca obiectiv general susținerea și

consolidarea capacităților APL și operatorilor serviciilor de apă din mediul rural.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL și operatorii din mediul rural în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Consolidarea capacităților instituționale, administrative, financiare, economice etc. ale autorităților publice locale și prestatorilor de servicii din domeniul aprovizionării cu apă din mediul rural;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL și operatorilor din mediul rural, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare a drepturilor și intereselor sale specifice, pentru prestatorii/operatorii serviciilor mici de alimentare cu apă, în special a celor din mediul rural.

Scopurile serviciului

• Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță pentru operatorii mici din zonele rurale;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea platformelor de comunicare și schimb de experiență și bune practici atât între operatorii mici, cât și între APL;

• Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

• Consolidarea capacităților autorităților locale și operatorilor mici pe termen mai lung, inclusiv celor personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

• Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul de aprovizionare cu apă;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

• Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Serviciul are următoarele sarcini:

• Asigurarea recepționării, înregistrării și prelucrării tuturor informațiilor privind necesitățile de asistență planificată sau ad-hoc, primite prin mesaje fax, mesajelor SMS și MMS, telefonic, email, în cadrul seminarelor și meselor rotunde, prin intermediul platformei de schimb de experiență/forum creat, chestionare, alte tipuri de solicitări de asistență;

• Identificarea soluției optime de prestare a serviciului, prestarea serviciului și evidența informației cu privire la rezultatele prestării serviciului;

• Asigurarea cu resurse informaționale și consultanță pentru: inventarierea, evidența, planificarea intervențiilor și dezvoltarea sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație.

• Asigurarea interacțiunii informaționale cu sistemele informaționale de stat, departamentale, teritoriale;

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Operatorii mici (rurali);

□ Personalul tehnic și administrativ al operatorilor mici;

□ Beneficiari indirecti: Consumatorii de apă și sanitație.

Principiul Serviciului

Serviciul APĂ SAN trebuie să asigure executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului, cât și a funcțiilor specifice, determinate de destinația sistemului, care sunt grupate pe domenii funcționale specializate.

Domeniile de prestare a serviciilor SOMAS

□ Cadru legal și aspecte juridice;

□ Organizarea și administrarea serviciilor de aprovizionare cu apă;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică;

□ Analiza și diagnosticul sistemului de aprovizionare cu apă;

□ Tariful (cu implicații de ordin financiar, managerial, tehnic și de luare a deciziei/aprobare);

□ Relația APL-operator;

□ Relația APL – consumatori;

□ Relația operator – consumatori;

□ Asigurarea și monitorizarea calității apei;

□ Aspecte tehnice și de administrare a sistemelor de aprovizionare cu apă;

□ Instruirea și consultarea personalului operatorului;

□ Reprezentarea operatorilor mici la nivel național.

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova
Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29, mob. 079588547; mob. 079367362; e-mail: info@calm.md; alexandru.morcov@calm.md Internet: www.calm.md

Crearea serviciului SOMAS a fost posibilă datorită suportului: Proiectul Elveției de Apă și Sanitație în Moldova (ApaSan), finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), cofinanțat de Cooperarea Austriacă pentru Dezvoltare (ADC) și implementat de Filiala din Moldova a Fundației SKAT.

SERVICIUL MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE LOCALĂ

Ce este Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală?

□ Serviciul de suport al autorităților publice locale membre CALM, ce reprezintă totalitatea resurselor de expertiză, asistență și instruire, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii serviciilor locale de bază pentru comunitățile afectate de migrație, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

□ Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală este parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și consolidarea capacităților APL prin intermediul de trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (Consiliul de Administrare, Birou Executiv, comitete, rețele și filiale regionale a CALM)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală, ca parte a CEAI este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală are ca obiectiv general susținerea și consolidarea capacităților APL pentru îmbunătățirea serviciilor locale de bază, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

Scopul pe termen lung

Crearea unui parteneriat durabil între autoritățile publice locale și Diaspora pentru implicarea continuă și participarea băștinașilor plecați în dezvoltarea locală a localităților lor natale.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL în domeniul migrației și dezvoltării locale, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare în domeniul migrației și dezvoltării locale, inclusiv prin sistemul „SMS Polling”.

✓ Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

✓ Consolidarea capacităților autorităților locale în domeniul migrației și dezvoltării locale pe termen lung inclusiv capacitățile personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

✓ Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

✓ Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Domeniile de prestare a serviciilor

□ Asistență în integrarea migrației în planurile de dezvoltare locală

□ Asistență în desemnarea persoanei responsabile la nivel local în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Asistență în crearea bazelor locale de date privind băștinașii plecați peste hotare

□ Asistență în crearea, administrarea și comunicarea Asociațiilor de Băștinași (ADB)

□ Consultarea proiectelor ce urmează a fi plasate pe platforma națională de Crowdfunding GUVERN.24

□ Asistență privind cadrul legal și aspecte juridice în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică a proiectelor comune de implicare a migranților;

□ Instruirea și consultarea APL în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Reprezentarea APL la nivel național și internațional în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Asociații de băștinași

□ ONG-uri locale

□ Beneficiari indirecti: cetățenii localităților din Republica Moldova.

Principiul Serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală asigură executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului cât și a funcțiilor specifice, determinate de contextul solicitării parvenite.

Parteneri

Serviciul este creat cu suportul: Proiectul ui Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova
Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29, mob. 079588442

Persona de contact - Irina LUNCAȘU

e-mail: irina.luncasu@calm.md

info@calm.md; www.calm.md

Serviciul de Asistență Juridică pentru Autoritățile Publice Locale din cadrul Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire al CALM

Luând în considerație complexitatea activității și multiplele aspecte de ordin juridic care reglementează activitatea actuală a APL, precum și lipsa acută de specialiști în domeniul juridic la nivel local, CALM în parteneriat cu IDIS Viitorul a decis să instituie un serviciu specializat în acordarea serviciilor juridice autorităților publice locale și aleșilor locali – Serviciul de Consultanță și Asistență Juridică Locală.

La solicitarea membrilor CALM, juriștii/avocații din componența Serviciului vor oferi suport juridic pentru autoritățile publice locale și aleșii locali, într-un mod neutru, competent, profesionist, fără discriminare de orice fel.

Astfel, CALM își propune să consolideze capacitățile autorităților publice locale, să întărească nivelul de cunoștințe juridice a funcționarilor publici și a aleșilor locali în ceea ce privește realizarea activităților și furnizarea serviciilor într-un mod eficient și calitativ, în conformitate cu prevederile cadrului legal existent. Se dorește ca aleșii locali să fie mai bine pregătiți pentru a se apăra și pentru a rezista eventualelor acțiuni ilegale și nejustificate ale organelor de drept.

SERVICIUL DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ PENTRU ALEȘII LOCALI ACORDĂ:

- Consilierea juridică a autorităților publice locale și a aleșilor locali în ce privește activitatea administrației publice locale, conform prevederilor cadrului normativ în vigoare;
- Asistență în elaborarea proiectelor de decizii și dispoziții, precum și formularea de opinii privind legalitatea acestora;
- Oferirea răspunsurilor la întrebările adresate de către aleșii locali, ce se referă la instrumentele, practicile, normele prin care organele de drept pot efectua abuzuri și presiuni asupra aleșilor locali;
- Întocmirea proiectelor de cereri, demersuri, plângeri, petiții din partea autorităților publice locale și aleșilor locali în faza prejudiciară.

Domeniile de prestare a serviciilor sunt:

organizarea și funcționarea autorităților publice locale; descentralizarea serviciilor publice; achiziții publice; angajarea în serviciul public și relațiile de muncă; patrimoniu; procesul decizional; finanțe publice locale; abuzuri și presiuni din partea organelor de drept și altele.

Asistența juridică poate fi solicitată la telefon, prin fax, email sau direct la sediul CALM. Toate solicitările vor fi înregistrate de către secretariatul CALM și redirecționate consultanților.

Beneficiarii serviciilor sunt autoritățile publice locale de nivelul I (primari și viceprimari, consilieri locali, secretari ai consiliilor locale, contabili, ingineri funciari etc.) și autoritățile publice locale de nivelul II (președinții și vicepreședinții raioanelor, consilieri raionali, secretari ai consiliilor raionale, contabili etc.)

Serviciul este creat în cadrul unui parteneriat între CALM și IDIS "Viitorul", cu suportul și susținerea financiară a Ambasadei SUA în Republica Moldova.

CRJM
(Centrul de Resurse
Juridice
din Moldova)
va asista metodologic
la unele activități.

CONTACTE:

str. Columna 106A,
mun. Chișinău

Tel.: (022) 000 280
Fax: 022 22 35 29

Persoană de contact:
Alexandru PALII

e-mail: serviciul.juridic@calm.md

web: www.calm.md

La înălțime cu CALM!

„La Înălțime cu CALM” – o emisiune a Congresului Autorităților Locale destinată oamenilor și soluțiilor ce contribuie la dezvoltarea satelor!

„La Înălțime cu CALM” este emisiunea ce reface activitatea autorităților locale, dar și a oamenilor care contribuie la dezvoltarea comunităților. Activitatea CALM, modificările legislative, cât de mult avansăm sau regresăm la capitolul descentralizare, soluții ce ar permite dezvoltarea satelor noastre, oameni care sfințesc locul- toate acestea le aflați în fiecare zi de sâmbătă, între orele 10.00 și 12.00 fiind „La Înălțime cu CALM”. Vă invităm să ne ascultați la postul de radio Eco FM, pe frecvențele 97,6 MHz – Fălești, 100,2 MHz – Sângerei, 104,4 MHz – Anenii Noi, 98.5MHz – Ștefan Vodă sau online pe site-ul ecofm.md. Emisiunile înregistrare le găsiți accesând site-ul calm.md.

OAMENII INFORMAȚI SUNT PUTERNICI!

Redacția
„Vocea autorităților locale”

Responsabil pentru ediție
secretariatul CALM

Adresa: str. Columna, 106A, Chișinău,
MD 2004, Republica Moldova,

Tel.: + (373 22) 223509
Fax: + (373 22) 223529
+ (373 22) 213235

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
info@calm.md